

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA

EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Hospodářská krize v eurozóně a její dopad na změnu pravidel rozpočtové
disciplíny

The Economic Crisis in the Eurozone and its Impact on Change of Budgetary
Discipline Rules

Student:

Bc. Lenka Navrátilová

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Boris Navrátil, CSc.

Ostrava 2011

Poděkování

„Ráda bych poděkovala mému vedoucímu, Ing. Borisi Navrátilovi, CSc., za odborné konzultace a přípravu, kterou mi věnoval při psaní mé diplomové práce.“

Místopřísežné prohlášení

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci, včetně příloh vypracovala samostatně, pod vedením vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.“

V Ostravě dne .....

.....

podpis studenta

Obsah

1	Úvod	7
2	Ekonomická připravenost vybraných zemí EU na členství v HMU	9
2.1	<i>Geografická a politická analýza vybraných států.....</i>	<i>9</i>
2.2	<i>Hospodářský rozvoj jižního křídla EU a Irsko .....</i>	<i>11</i>
2.2.1	Vypěstlost zemí jižního křídla a Irsko v porovnání s EU 27	11
2.2.2	Rozšíření ES o Irsko a země jižního křídla	13
2.2.3	Finanční pomoc poskytnutá za účelem snižování disparit	16
2.3	<i>Připravenost států jižního křídla a Irsko na vstup do HMU.....</i>	<i>19</i>
2.3.1	Formování etap hospodářské a měnové unie	19
2.3.2	Konvergenční kritéria	21
2.4	<i>Makroekonomická situace zemí těsně před jejich vstupem do HMU.....</i>	<i>24</i>
2.5	<i>Perspektiva vývoje ekonomik zemí po vstupu do HMU.....</i>	<i>26</i>
3	Hospodářská krize a její dopad na eurozónu	30
3.1	<i>Původ hospodářské krize .....</i>	<i>31</i>
3.2	<i>Současný vývoj řeckého a irského hospodářství.....</i>	<i>31</i>
3.2.1	Řecké hospodářství od vstupu do HMU	32
3.2.2	Hospodářství Irsko od vstupu do HMU	40
3.3	<i>Hospodářské zhroucení Řecka a Irsko .....</i>	<i>45</i>
3.3.1	Důvody kolapsu Irsko a Řecka a jejich následné reformy.....	46
3.3.2	Ratingové agentury	52
3.3.3	Evropská pomoc.....	52
4	Směrování k nové rozpočtové disciplíně	56
4.1	<i>Udržitelnost hospodářské a měnové unie .....</i>	<i>57</i>
4.1.1	Počáteční mechanismus – Pakt stability a růstu	57
4.1.2	Reforma Paktu stability a růstu.....	58

4.2	<i>Nové mechanismy pro finanční stabilitu a růst.....</i>	59
4.2.1	Strategie Evropa 2020	60
4.2.2	Reforma finančního dohledu	61
4.2.3	Evropský stabilizační mechanismus.....	64
4.2.4	Evropský semestr	66
4.2.5	Pakt euro plus.....	66
4.3	<i>Budoucnost eurozóny.....</i>	67
4.3.1	Možné návrhy vývoje	67
4.3.2	Prognóza vývoje eurozóny	69
4.3.3	Prognóza hospodářského vývoje Řecka	72
4.3.4	Prognóza hospodářského vývoje Irska	73
5	Závěr	75
6	Seznam použité literatury.....	78
	Seznam zkratk	84
	Seznam tabulek.....	86
	Seznam grafů	88
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce.....	89
	Přílohy.....	90

1 Úvod

Psal se rok 2010 a aktuálním tématem byla hospodářská krize v Evropě. Protože mě zajímalo, jak taková krize vzniká a jak může jedna nedisciplinovaná země způsobit krizi v celé eurozóně, rozhodla jsem se tuto problematiku pojmout jako téma mé diplomové práce.

Tím, že žijeme v globalizované společnosti a interdependence ekonomik je stále silnější, můžeme s jistotou říci, že částečně krizi v eurozóně odstartovala hypoteční a poté hospodářská krize ve Spojených státech amerických a pak také špatný vývoj veřejných financí států eurozóny. Hospodářskou krizi v eurozóně odstartovalo několik zásadních zlomů a chyb, kterých se dopustilo Řecko, ale v menší míře i ostatní státy Evropské unie.

Do roku 2006 byly ve velké míře stavěny nové byty a domy v USA. Ceny nemovitostí tedy klesaly a mohl si je dovolit každý. Jenže po roce 2007 praskla realitní bublina a celý finanční systém v USA zkolaboval. Banky v té chvíli začaly za výhodných podmínek prodávat „infikované“ specializované dluhopisy zvané MBS (mortgage-based securities), které se díky celosvětovému obchodu dostaly i do Evropy¹.

Finanční krize v letech 2008 a 2009 znamenala pro Evropu nejhlubší recesi od konce druhé světové války. Dopady krize se negativně projevíly na ekonomické situaci států Evropské unie. V počátečních měsících roku 2010 se zdrojem krize v eurozóně staly státy jako Řecko, Portugalsko, Španělsko a Irsko.

Cílem této diplomové práce bude analyzovat dopad hospodářské krize na eurozónu. Dále nastíním vývoj hospodářství v ekonomicky slabých zemích tzv. jižního křídla, které způsobily tuto hospodářskou krizi a změny, které se rozhodli udělat představitelé eurozóny, aby zabránili nebo zmírnili dopady dalších krizí, které mohou v budoucnu přijít.

Druhá kapitola bude analyzovat ekonomickou připravenost Irska a zemí jižního křídla, tedy Řecka, Portugalska, Španělska před vstupem do hospodářské a měnové unie na konci 90. let. Kromě Irska byly tyto státy totiž považované za méně vyspělé, a proto se nabízela otázka, zda budou schopny splnit cíle, které byly stanoveny jako podmínky pro vstup do měnové unie a zda budou dostatečně připraveny udržet požadavky těchto kritérií i nadále.

---

¹ WOODS, T. *Krach- příčiny krize a nápravná opatření, která ji jen zhoršují*. 1. vyd. Nakladatelství: Dokořán, 2010. 224. s. ISBN: 978-80-7363-273-1.

Podkapitoly popisují také vznik hospodářské a měnové unie a její etapy i následný ekonomický vývoj těchto zemí již v rámci eurozóny.

Ve třetí kapitole budu popisovat vznik hospodářské krize v eurozóně a dopad na její dva členy, které byly nejvíce zasaženy krizí. Vyberu si velmi protikladné státy tedy Řecko a Irsko. Jejich hospodářský vývoj je naprosto odlišný, ale i přesto oba státy musely požádat o finanční pomoc, proto se budu snažit o deskriptivní analýzu a komparaci těchto států. Cílem bude vytyčit jejich hlavní chyby, které vedly k jejich kolapsu. Poté bude následovat líčení finanční pomoci a reforem, ke kterým se tyto státy zavázaly, když poskytnutou pomoc přijímaly.

Poslední kapitola bude popisovat poslední rok, ve kterém se představitelé členských států na různých summitech dohodli na zpřísnění pravidel rozpočtové disciplíny a několika strategiích a mechanismech, které by měli do budoucna pomoci státům postiženým platební neschopností splácet své závazky a které by měli v budoucnu zabránit dalším krizím. Jako podklady pro tuto kapitolu mi poslouží závěry summitu Evropské rady a prognózy ekonomického vývoje Evropské komise, na jejichž základech zanalyzuji budoucí vývoj eurozóny, Řecka a Polska.

Předpokladem je odpovědět si na otázku, zda z důvodu hospodářské krize v eurozóně došlo ke změně pravidel rozpočtové disciplíny a zda se tyto pravidla pomohou zmírnit další možné dopady budoucích krizí.

V průběhu vypracovávání diplomové práce je použito několik vědeckých metod, nejčastěji metoda analýzy. Dále jsou použity metody komparace, indukce, dedukce a hypotézy.

2 Ekonomická připravenost vybraných zemí EU na členství v HMU

Myšlenka vzniku hospodářské a měnové unie (HMU) vznikla již v 70. letech 20. století. Vstoupily do ní ale velmi různorodé státy, které nebyly schopné si konkurovat na poli ekonomickém, obchodním ani společenském. Velké rozdíly byly například mezi Německem a Španělskem či Francií a Řeckem, které se od sebe liší jak v rovině kulturní, tak hospodářské. Tyto státy si v následující subkapitole přiblížíme a zhodnotíme jejich připravenost pro vstup do hospodářské a měnové unie. Pro svou analýzu jsem si vybrala jižní státy EU, které se v posledních čtyřech letech staly tzv. „outsidery“ eurozóny, poněvadž byly nuceny požádat Evropskou unii a eurozónu o finanční pomoc v souvislosti s příchodem finanční krize do Evropy.

2.1 Geografická a politická analýza vybraných států

Vybranými státy, jejichž hospodářství budu v těchto kapitolách analyzovat, jsou Řecko, Irsko, Španělsko a Portugalsko.

Prvním členem měnové unie, u kterého se projevila hluboká recese hospodářské krize, v důsledku čehož musel jako první požádat o finanční pomoc, bylo Řecko. Tento stát leží v jihovýchodní Evropě, kde se rozkládá z části na Balkánském poloostrově a z části na přilehlých ostrovech. Na severu hraničí s Albánií (282 km), Makedonií (246 km) a Bulharskem (494 km) a na východě s Tureckem (206 km). Řecko je známé jako země ostrovů, které zaujímají téměř 15 % z jeho celkové rozlohy 131 957 km². Jeho členité pobřeží je omýváno vodami Středozemního, Egejského a Jónského moře. Celková plocha i s mořem představuje přibližně 400 000 km². Okolo 80 % pevniny je tvořeno horami nebo kopci, což Řecko činí jednou z nejhornatějších zemí Evropy².

Řecko je členem NATO od roku 1952 a v Evropském společenství působí od roku 1981. S výjimkou Bulharska má Řecko spory se všemi svými sousedy: s Tureckem (problém rozdělení Kypru na tureckou a řeckou část), s Albánií a s Makedonií se přou kvůli nárokům

---

²Wikipedie [online]. 2011 [cit. 2011-01-07]. Řecko. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98ecko>>.

na řecké území. Evropský statistický úřad uvádí průměrnou délku života 79,7 let, kdy muži se dožívají 77,2 let a ženy dokonce 81,9 let.

Politický systém současného Řecka je koncipován jako parlamentní demokracie, ale v dřívějších dobách zde nebyla demokracie, nýbrž vojenská diktatura, která skončila v roce 1974. Formální hlavou státu je prezident republiky volený poměrnou většinou parlamentu na dobu 5 let. Ústřední roli v politickém vývoji země však hrají premiér a vláda, zatímco prezident zastává velmi omezené vládní a ceremoniální funkce.

Irsko nespadá geograficky k jižním zemím, ale problematika finanční krize se ho týká více než jakékoli jiné země eurozóny. Irsko je z politického úhlu demokratickou zemí, v jehož čele stojí prezidentka Mary McAleese, kterou si již dvakrát zvolil lid v přímých volbách.

Rozloha Irska je 70 273 km², počet obyvatel dosahuje 4 239 848 mil.³. V říjnu 2009 Irsko na základě výsledku druhého referenda ratifikovalo Lisabonskou smlouvu ve znění právních garancí, které zaručí neovlivnitelnost některých tradičních irských politik (suverenita v daňových a etických záležitostech, zachování vojenské neutrality aj.) ze strany EU.⁴

Portugalsko zaujímá 92 082 km² (včetně Madeiry a Azorských ostrovů). I tato země je demokratickou republikou v čele se staronovým prezidentem Aníballem Cavaco Silvou, který byl znovu zvolen v lednu 2011 přímými volbami. Počet obyvatel dosahuje 10,5 mil. Portugalská ekonomika funguje standardně bez mimořádných výkyvů. V pořadí z hlediska tvorby HDP na 1 obyvatele je Portugalsko na 42. místě na světě, na 19. místě v rámci zemí OECD a na 18. pozici v rámci zemí EU⁵.

Španělsko je parlamentní konstituční monarchií v čele s králem Juanem Carlosem I. Pro zemi je typická silná decentralizace - vedle národního parlamentu existuje devatenáct autonomních parlamentů (v každé autonomní oblasti a městě) se širokými pravomocemi, jejichž rozsah není jednotný. Španělsko se také již padesát let potýká s problémy provincie Baskicko. Tato autonomní oblast je sídlem organizace ETA⁶, která bojuje za oddělení od Španělska a napadá politiky, policii, ale i občany. Španělsko s 504 750 km² a 46, 95 mil.

---

³ rok 2006

⁴ *Businessinfo.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-02-18]. Irsko- souhrnné teritoriální informace. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/irsko/1000785/>>.

⁵ *Businessinfo.cz* [online]. 13. 01. 2011 [cit. 2011-03-30]. Portugalsko- souhrnné teritoriální informace. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/portugalsko/1000793/>>.

⁶ Španělská teroristická organizace bojující za svobodný stát Baskicko.

obyvatel k 1. 1. 2010 je druhou největší zemí eurozóny hned po Francii. Španělé se dožívají úctyhodně vysokého věku, v průměru 81 let.

Španělsko je členem všech významných mezinárodních organizací. V obsáhlém výčtu můžeme zmínit účast v EU, NATO, OSN a všech jejích specializovaných orgánech a organizacích jejího systému, dále OBSE, OECD, Rady Evropy a v řadě dalších relevantních mezinárodních organizacích a uskupeníh⁷.

2.2 Hospodářský rozvoj jižního křídla EU a Irska

Pro analýzu ekonomické připravenosti jsem vybrala země tzv. jižního křídla, které se již při vstupu do ES vyznačovaly vyšší divergencí a zaostalostí vůči zakládajícím členským státům ES. Z pohledu regionální politiky je můžeme nazvat také kohezními státy, protože před vstupem do ES a ještě i poté čerpaly vysoké finanční dotace ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti.

2.2.1 Vyspělost zemí jižního křídla a Irska v porovnání s EU 27

Do jižního křídla jsem zařadila ty státy, které určitým způsobem zapříčinily ohrožení stability eurozóny. Mezi tyto státy patří Řecko, Španělsko, Portugalsko a Irsko. Irsko svou geografii nespadá do jižní části Evropy a i vyspělostí a úrovní hospodářství se vymyká. I přes vyspělé hospodářství však Irsko zažádalo v roce 2010 o pomoc EU a Mezinárodní měnový fond z důvodu zasažení finanční krizí. Všechny tyto státy byly v minulosti pod průměrem Společenství a po celou dobu setrvání v ES a poté i v EU se nepřiblížily ke společnému průměru, tedy až na Irsko. Pro srovnání vyspělosti těchto zemí s EU 27 jsem vybrala ukazatele hrubého domácího produktu (HDP) na osobu v paritě kupní síly (PPS). Velikosti jednotlivých HDP na osobu v PPS uvádím v následující tabulce (viz tab. 1).

---

⁷ *Businessinfo.cz* [online]. 01. 04. 2011 [cit. 2011-04-08]. Španělsko-souhrnné teritoriální informace. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/spanelsko/1000541/>>.

Tab. 1 Velikost HDP na osobu v PPS (v %) ve srovnání ekonomické úrovně průměru EU 27

Země	1995	2004	2009
EU 15	116	113	110
Irsko	103	142	127
Portugalsko	77	77	80
Řecko	84	94	94
Španělsko	92	101	103

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava, EU 27= 100 %

Z předešlé tabulky můžeme vidět vývoj zemí a jejich velikost HDP na osobu v PPS v datových milnících:

- 1995 - formování ekonomiky pro vstup do HMU,
- 2004 - rozšíření EU o deset nových států,
- 2009 - příchod finanční krize do Evropy.

Trend snižujících se procent růstu HDP na osobu v PPS Evropské unie je vidět s každým novým přistoupením státem. S tímto problémem se potýká Evropská unie i nadále, a proto Evropská komise vydala dokumenty, které měly tento trend změnit. Těmito dokumenty jsou:

- **Agenda 2000**, platná od roku 1997, jež je všeobecným dokumentem o rozšíření o nové státy a o reformě společných politik a zprávách o budoucím finančním rámci po roce 1999.
- **Pakt stability a růstu** byl přijat na návrh Německa Evropskou radou dne 17. června 1997 v Amsterdamu. Je to soubor opatření, která mají zajistit dodržování rozpočtové kázně budoucích členů eurozóny, a to nejen před vstupem do třetí etapy HMU, ale i po ní.
- **Lisabonská strategie** přijatá v roce 2000 Evropskou radou, jejímž cílem bylo během jednoho desetiletí dospět k tomu, aby se Unie stala „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou, schopnou

udržitelného hospodářského růstu s více a lepšími pracovními místy a s větší sociální soudržností“.

Portugalsko je stále na přibližně stejné úrovni 77 % HDP na osobu v PPS vůči EU 27⁸. Nejvyšší hodnota HDP na osobu v PPS, na kterou Portugalsko kdy dosáhlo, spadá do roku 1999 a 2000, kdy se velikost HDP v PPS vyšplhala až na úroveň 81 % HDP EU 27. Hrubý domácí produkt na hlavu v Portugalsku před vstupem do ES představoval pouhých 55 % průměru EU a nyní je HDP na osobu v PPS stanoveno na 80 %. Ostatní státy se dokázaly přiblížit průměru EU, ale hospodářská propast a divergence je i nadále vysoká. Jediné Irsko dokázalo přeskočit průměr EU, a to rovnou na úroveň 142 % HDP, jak můžete vidět (viz tab. 1).

2.2.2 Rozšíření ES o Irsko a země jižního křídla

V době, kdy vstupovalo Irsko do tehdejšího ES, přesněji 1. 1. 1973, byla jeho úroveň pod 60 % HDP průměru ES. Průmysl byl velmi zastaralý a homogenní. Hospodářství z větší části tvořil zemědělství, které po vstupu do ES ustoupilo modernímu technologickému průmyslu. Přestože měl irský vstup do ES velkou podporu u obyvatelstva, krátce po vstupu se objevilo mnoho problémů a nepopulárních opatření, která způsobila protesty lidu. Řada tradičních odvětví začala upadat a zanikat, naopak bylo třeba rychle odhalit ta, která obstála v konkurenčním prostředí. V 90. letech bylo Irsko nazýváno „keltským tygrem“, protože zdejší zaostalé hospodářství se změnilo v jednu z nejrychleji rostoucích ekonomik světa. Od roku 1987 až do konce 20. století byl ekonomický růst HDP v průměru přes 5 %, v druhé polovině 90. let dosahoval až k 10 % HDP.

Tahounem ekonomického růstu se stalo rovněž stavebnictví, neboť v období blahobytu vznikalo velké množství developerských projektů, které uspokojovaly touhu po spotřebním luxusu a dokonalejším bydlení. V souvislosti s tím stoupaly ceny nemovitostí do závratných výšek. V letech 1997 - 2004 se průměrná cena bydlení v Irsku ztrojnásobila.⁹ V jedné dekádě činil růst zaměstnanosti 20 % a mezi lety 1987 až 2003 míra nezaměstnanosti klesla ze 17 % na 4 %. Tento rozmach byl výsledkem změny hospodářské politiky, snížení daní, zvýšení konkurenceschopnosti, rozvoje terciárního vzdělání a také větší otevřenosti ekonomiky pro nové investiční pobídky nadnárodních společností Apple, Dell, Google či Microsoft, které si

---

8 Eurostat

9 *Lidovky.cz* [online]. 30. března 2006 [cit. 2011-02-15]. Irská ekonomika rychle roste. Dostupné z WWW: <http://www.lidovky.cz/ln_eu.asp?r=ln_eu&c=A060330_204757_ln_eu_hlm>.

v Irsku zřídily svá sídla. Irská ekonomika dokázala využít tehdejšího silného hospodářského rozvoje USA, zejména v oblasti informačních technologií.

Dalším státem, který vstoupil do ES, bylo Řecko, jež bylo první zemí se zkušeností s autoritářským režimem. Svoji první žádost o vstup do Společenství podali Řekové již v roce 1961. Plány na zapojení do evropských struktur však zhatilo nastolení vojenské diktatury v roce 1967. Vztahy s EU byly opět navázány až po obnovení demokracie v roce 1974. Přístupová jednání Řecka a ES byla kvůli ekonomické situaci tohoto středomořského státu velmi obtížná. Řecko podalo oficiální přihlášku do Společenství v roce 1975, nadšení ze vstupu mohlo projevit již po šesti letech, v lednu 1981, což bylo podle některých států velmi uspěchané řešení.

Následujícími přistupujícími státy byly Španělsko a Portugalsko. Obě země před vstupem do ES zažily diktatury. Španělsko bylo pod vojenskou diktaturou generála Franka a Portugalsko řídil diktátor Salazar. Oba státy přistoupily 1. 1. 1986. První španělská žádost o členství v ES z 9. 2. 1962 byla neúspěšná v důsledku odmítnutí Společenství přijmout nové členy. 29. 6. 1970 však byla se Španělskem podepsána preferenční obchodní dohoda o společném trhu, která umožnila postupné začlenění španělské ekonomiky do ekonomiky komunitární. Pozitivní odpověď, co se týče členství v ES, získala země až po podání druhé přihlášky 26. 7. 1977. V roce 1979 byla zahájena negociační jednání, při kterých se jednou z problematických oblastí stalo zemědělství. Se vstupem Španělska do Společenství měla rozloha zemědělské půdy EU vzrůst o jednu třetinu, čímž se cítily ohroženy další zemědělsky orientované státy, například Francie a Itálie. Hlavní obavy panovaly v oblastech nárůstu zemědělské produkce a rozšíření nezaměstnanosti. Další těžká vyjednávání se očekávala v oblasti rybolovu a její rybolovné politiky, protože španělské rybářské loďstvo je velmi početné. Původní členské státy se obávaly emigrační vlny levné španělské pracovní síly, existovaly také obavy, že by integrace Španělska, jakožto silné středomořské země, mohla ohrozit hospodářské zájmy jiných, nečlenských středomořských států.¹⁰

Španělsko si na druhou stranu vyjednalo přechodná období v oblasti celní unie, monopolů a služeb. Navzdory řadě problémů a historicky nejdelším jednáním o vstupu byla Smlouva o přistoupení Španělska podepsána 12. 6. 1985 (s platností od 1. 1. 1986).

---

¹⁰*Euroskop.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-02-20]. Španělsko v evropské unii. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/557/sekce/spanelsko-v-evropske-unii/>>.

Vstup Portugalska do ES v r. 1986 byl spojen s výraznými ekonomickými změnami. Přijetí Španělska a Portugalska ve stejnou dobu mělo velmi významný dopad na portugalskou ekonomiku. Obchod se Španělskem byl předtím uměle omezen z důvodu celních bariér, které byly po vstupu do ES odstraněny v rámci jednotného trhu. Tyto dvě země se staly navzájem svými největšími dodavateli a zákazníky. Portugalsko se stalo zajímavější i pro zahraniční investory. Všeobecně vstup do EU znamenal pro Portugalsko impozantní přínos, ale v zemědělství došlo k velkým transformačním problémům. Portugalské zemědělství bylo a i nadále je poměrně zaostalé a nejméně efektivní z celé EU. Jeho podíl na celkové tvorbě HDP včetně lesnictví a rybolovu představoval pouze necelá 3 % a sektor zaměstnával kolem 10 % aktivního obyvatelstva. V oblasti infrastruktury patřilo Portugalsko společně s Řeckem mezi nejméně rozvinuté země EU. Finanční injekce ze strukturálních fondů byly hlavně využity na krytí investičních projektů a programů, které byly zaměřeny na rozvoj infrastruktury, zlepšení průmyslových struktur a modernizaci v sektoru zemědělství a rybolovu (viz tab. 3).

Portugalsko od svého vstupu v roce 1986 využilo prostředky kohezního fondu a fondů strukturálních, které představovaly 2 – 3 % ročního HDP země. Finanční podpora z EU od roku 1981 až prakticky dosud nespočívá jen ve finanční pomoci, ale také především v transformaci celého veřejného aparátu a řízení státní správy. Tímto způsobem byl realizován pokrok v oblasti životního prostředí, veřejných kontaktů a v oblasti hospodářské soutěže, který napomohl k prezentaci kvalitních projektů a programů podporovaných ze strukturálních fondů a kohezního fondu. Tento rozmach a rozvoj byl provázen nárůstem deficitu veřejných financí a vládního dluhu (v roce 2001 dosahoval deficit veřejných financí 4,1 % HDP a vládní dluh 59 % HDP (viz graf 4), počátkem roku 2010 je to 9,3 %, resp. 80 %).

Tato země byla také vůbec první členskou zemí EU, kvůli které byl za vlády Josého Barrosa uveden do chodu mechanismus neplnění Paktu stability a růstu dle Smlouvy o založení ES pro případ, kdy některá členská země dosáhne vyššího schodku veřejných financí, než stanovuje Pakt stability a růstu. Evropská unie kritizovala Portugalsko za stav jeho veřejných financí, hovořilo se i o finančních sankcích. Portugalská vláda si uvědomila, že pouze fiskální disciplína zajistí požadovanou stabilitu¹¹.

---

¹¹ *Businessinfo.cz* [online]. 13. 01. 2011 [cit. 2011-03-30]. Portugalsko- souhrnné teritoriální informace. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/portugalsko/1000793/>>.

2.2.3 Finanční pomoc poskytnutá za účelem snižování disparit

Každý stát před vstupem do ES mohl čerpat finanční pomoc na podporu rozvoje krajů a států, jež by snížila regionální disparity. Finanční pomoc země čerpaly ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti (viz tab. 3). Peníze byly rozděleny podle finančních nástrojů politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU prostřednictvím:

- Evropského sociálního fondu (ESF),
- Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu (EAGGF),
- Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF),
- Fondu soudržnosti (CF),
- Finančního nástroje pro orientaci rybolovu (FIFG)

Všechny zmíněné státy byly majoritními příjemci pomoci a za období finančních rámců 1993-1999 a 2000-2006 mohly tyto státy čerpat velké objemy peněz prostřednictvím zmíněných nástrojů politiky HSS (viz tab. 2).

Tab. 2 Velikost finanční pomoci ze SF a FS

	1993-1999 (mld. ECU)	2000-2006 (mld. eur)
Strukturální fondy (SF)	141	195
Kohezní fond (FS)	15,15	18

Zdroj: Strukturální fondy EU, vlastní zpracování

Pro období 2000-2006 bylo pro Řecko vyčleněno 25 mld. eur a pro předchozí období 1994-1999 bylo Řecku přiděleno 19,271 mld. eur, což je o 1,1 % méně než v následujícím období. Pro finanční rámec let 1989-1993 bylo pro Portugalsko vyčleněno 12,5 mld. ECU, z nichž 60 % bylo poskytnuto z prostředků Společenství. Více jak polovina prostředků byla vyčerpána již v roce 1991 a některé operační programy měly tendenci překročit své rozpočty. Programy podpory měly rostoucí vliv na portugalské HDP. Například navýšení investic v tomto období bylo markantní nejvíce v dopravě, kde investice vzrostly o 134 %, o 406 % ve školství, o 163 % v oblasti vědy a výzkumu a o 84 % se navýšily investice v oblasti státní správy.¹² V oblasti infrastruktury patřilo Portugalsko společně s Řeckem mezi nejméně

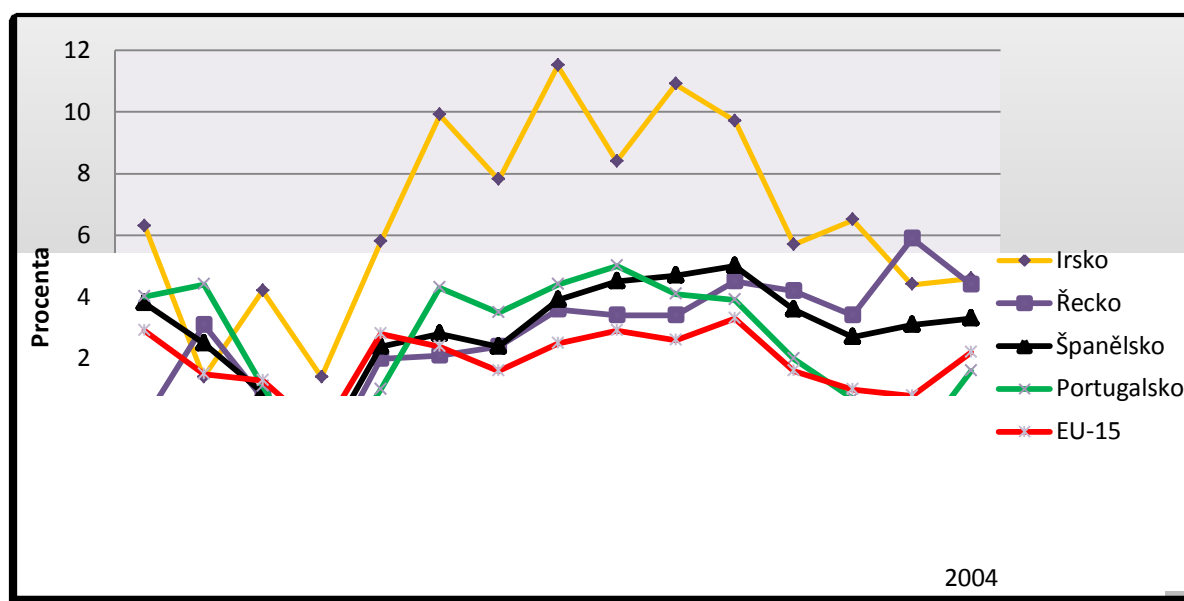
¹² <http://www.ena.lu/>

rozvinuté země EU. Dotace pomohly výrazně zlepšit především stav komunikací, dopravy a bankovníctví.

Španělsko, Řecko, Portugalsko a Irsko, jejichž velikost HDP byla významně pod průměrem EU v průběhu roku 1990, byly označeny jako kohezní státy. Kohezní fond byl totiž jedním z hlavních přispěvatelů těmto státům po dlouhé období. Níže uvedený graf 1 zobrazuje vývoj tempa růstu HDP pro každou ze čtyř zemí a průměr EU-15 v období 1990 - 2004. V grafu je patrná recese v roce 1993, do které se dostaly všechny státy mimo Irsko. Největší propad růstu HDP byl u Portugalska.

Graf 1 Meziroční změna tempa růstu HDP (v %)

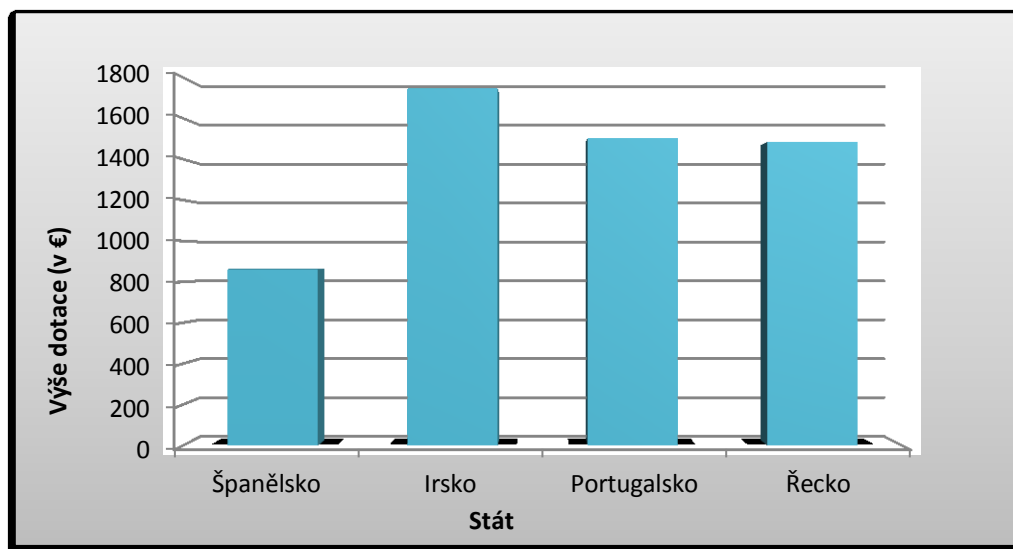
Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Jestliže srovnáme průměrnou míru růstu kohezních států s průměrem EU, je jasné, že všem čtyřem státům se podařilo dohnat EU-15, ačkoli vyspělost těchto států v tomto období je velmi odlišná. Z hlediska růstu HDP dosahuje evropský průměr za celé zobrazené období 2,1 %. Ve stejném období irský průměr růstu HDP dosahuje 6,3 %, s tím že nejvyšší hodnota byla naměřena v roce 1997, 11,5 % HDP. Růst Španělska a Portugalska je vyšší než průměrný růst HDP EU-15, i když se v roce 2002 Portugalsko dostalo pod průměr EU-15. Obecně platí, s výjimkou Řecka, že kohezní státy prokazují lepší výkonnost než při vstupu do ES, přičemž Řecká výkonnost je velmi nerovnoměrná.

Není pochyb o tom, že Irsko, jehož úroveň HDP na obyvatele je vyšší než průměr EU, je nejúspěšnější ze všech kohezních států. V průběhu 90. let nebyl žádný jiný členský stát takového růstu schopen. Před rokem 1989 byla úroveň HDP na obyvatele mezi 62 % a 66 %

průměru EU. Změna nastala po vytvoření jednotného trhu. Očekávání a příležitosti jednotného trhu pomohly transformovat Irsko z periferní na rozvinutou zemi. Někdo by tento skok mohl spojovat se strukturálními fondy, ale musíme poukázat na fakt, že Irsko využilo strategie, jak nalákat zahraniční investory do země.

Graf 2 Dotace z EU pro Irsko a další státy v období 1994-1999 (v eur na 1 obyvatele)

Zdroj: <http://www.eustructuralfunds.ie/viewdoc.asp?fn=/documents/homepage.asp>, vlastní úprava

Z předchozího grafu (viz graf 2) lze vyčíst, jak dobře se Irsko ujalo čerpání dotací ze strukturálních fondů. V alokačním období 1994-1999 připadalo na každého obyvatele Irska 1743 eur. Druhým nejlepším státem v čerpání dotací bylo Portugalsko, kde na jednoho obyvatele připadlo celkově 1503 eur. Třetím bylo Řecko s 1483 eury a na konci zůstalo Španělsko s 861 eury.

Shrnutí celkové finanční pomoci ze strukturálních fondů, které státy jižního křídla spolu s Irskem vyčerpaly v rozmezí let 1989 – 2006, je zachycené v následující tabulce (viz tab. 3).

Tab. 3 Výdaje strukturálních fondů v obdobích 1989 – 2006 (v mld. eur)

Země	1989-1993	1994-1999	2000-2006
Řecko	8,923	14,274	24,575
Španělsko	16,686	36,167	39,910
Irsko	5,654	6,830	3,230*
Portugalsko	9,695	16,885	20,342

Zdroj: <http://www.ena.lu/>, *Irsko čerpalo prostředky pouze do konce roku 2003

2.3 Přípravenost států jižního křídla a Irska na vstup do HMU

Z historického hlediska můžeme počátky měnové integrace přiřadit k **Brettonwoodskému systému** vzniklému v polovině 40. let, který se v roce 1973 rozpadl. Po tomto neúspěchu se sešly členské země ES a dohodly se na vytvoření měnové integrace nutné pro stabilizaci evropských měnových kurzů. Tato jednání trvala bezmála dva roky a při zasedání Rady ministrů ES v červenci 1978 byla dohodnuta konečná verze a podán návrh **Evropského měnového systému**. Evropský měnový systém zahájil svou činnost 13. 3. 1979¹³ na základě dohod mezi centrálními bankami členských zemí ES¹⁴.

Tento Evropský měnový systém (EMS) prošel několika vývojovými fázemi a stal se předlohou pro vytvoření hospodářské a měnové unie. Základní cíle EMS byly formulovány takto:

- stabilizovat měnové kurzy,
- podpořit konvergenci členských států,
- výhledově přispět k podpoře hlubší měnové integrace směrem k hospodářské a měnové unii.

Jak už bylo zmíněno, v době vývoje EMS se do ES zařadilo Irsko a další státy čekaly na vstup. Bylo naprosto jasné, že členské státy ES musí svou měnovou politiku řídit tak, aby směřovaly k vytyčeným cílům ES. Byly stanoveny podmínky, které bylo nutné dodržovat. Členské státy čerpaly finanční pomoc ze strukturálních fondů, kohezního fondu na podporu konvergence, prováděly reformy bankovního a finančního sektoru. Cílem bylo také udržet devizové kurzy ve fluktuálním pásmu, aby poté mohly snadněji splnit podmínky pro přijetí eura.

2.3.1 Formování etap hospodářské a měnové unie

Hospodářská a měnová unie (HMU) je proces, prostřednictvím kterého dochází k harmonizaci hospodářských a měnových politik členských států ES s výhledem na zavedení jednotné měny. Tímto úkolem byl pověřen tehdejší předseda Evropské komise Jacques Delors. Ten musel vypracovat a prosadit na zasedání Evropské rady v Hannoveru, v červnu 1988, vizi HMU, se kterou by souhlasili všichni guvernéři členských centrálních bank.

---

¹³ *Zavedenieura.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-02-10]. Historie evropské měnové integrace. Dostupný z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_historie_emi.html>.

¹⁴ Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemí, SRN a Velké Británie.

Společně se svým pracovním týmem, který tvořili guvernéři členských centrálních bank a ekonomičtí experti, vypracoval 12. 4. 1989 tzv. Delorovu zprávu neboli „**Zprávu o hospodářské a měnové unii v zemích ES**“. Tento dokument navazuje na Wernerův plán a částečně z něj vychází. V této zprávě zdůrazňuje, že jedině vytvoření HMU se společnou měnou zajistí plné využívání výhod vnitřního trhu. Delorovu zprávu schválila Rada ministrů na zasedání v Madridu v červnu 1989 a potvrdila započetí první etapy.

Celkově se vytvoření a formování hospodářské a měnové unie mělo rozdělit do třech etap, které byly časově omezené. V každé z těchto etap byly vytyčené cíle, kterých země musely dosáhnout¹⁵:

- **první etapa** (1. 7. 1990 až 31. 12. 1993): tato etapa byla započata ještě před podepsáním Maastrichtské smlouvy¹⁶ a zabývá se volným pohybem osob, zboží, služeb a kapitálu mezi členskými státy, užší spoluprací hospodářských politik a užší spoluprací mezi centrálními bankami. V této době vzrostly obraty zahraničního obchodu všech jižních států, ale největší podíly byly zaznamenány u Španělska a Portugalska, které zhodnotily své objemy zahraničních obchodů mezi sebou;
- **druhá etapa** (1. 1. 1994 až 31. 12. 1998): spočívala v technických přípravách, jako je konvergence hospodářských a měnových politik členských států, zejména k zajištění cenové stability a zdravých veřejných financí. V této etapě bylo také zásadní jednání Evropské rady v Madridu v roce 1995, kdy se země ES shodly na způsobu přijetí společné měny. Tímto způsobem byl tzv. Madridský scénář;
- **třetí etapa** (od 1. 1. 1999): počítala se založením Evropské centrální banky, neodvolatelným zafixováním směnných kursů a zavedením jednotné měny euro.

Vstupem Evropské unie do třetí etapy byla zahájena činnost HMU. V této etapě se vyměnila bezhotovostní jednotka ECU za euro v poměru 1:1, čímž začal fungovat Madridský scénář. Euro tedy vstoupilo v platnost 1. 1. 1999. Prozatím bylo euro považováno jen za bankovní měnu, nebylo oběživem. Tento stav byl pouze dočasný a měl trvat nejvýše tři roky. Oběživem se stalo až 1. 1. 2002, kdy dvanáct států EU přijalo euro ve formě bankovek a mincí jako svou novou měnu.

---

¹⁵ LACINA, L. a kol. *Měnová integrace: Náklady a přínosy členství v měnové unii.*, 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. 538 s. ISBN 978-80-7179-560-5.

¹⁶ Podepsaná 7. 2. 1992 a v platnost vešla 1. 11. 1993.

Při volbě tohoto scénáře byl proces zavedení eura delší než u zbývajících scénářů, které byly později zavedeny kvůli novým členům eurozóny. Díky přechodné době v Madridském scénáři může stát rozfázovat kroky vedoucí k zavedení eura do delšího časového období. V době zavedení eura v prvních státech a vzniku eurozóny se jednalo o jediný existující scénář.

Evropská komise předložila další možné scénáře, které jsou vhodné pro přijetí eura¹⁷:

- Madridský scénář – s využitím přechodného období,
- velký třesk (big bang) – jednorázový přechod na euro,
- postupné zrušení (phasing out).

2.3.2 Konvergenční kritéria

Tím nejdůležitějším pro vstup do eurozóny jsou samotná maastrichtská nebo také konvergenční kritéria, která jsou podrobně sepsána ve Smlouvě o Evropské unii. Tato smlouva byla podepsána 7. února 1992, ale v platnost vešla až po těžkém ratifikačním procesu dne 1. listopadu 1993. Ratifikací Maastrichtské smlouvy se změnil název Evropského společenství na Evropskou unii.

Všechna kritéria jsou formulována v článku 121 Smlouvy o založení Evropského společenství a podrobně definována v **Protokolu o konvergenčních kritériích** a v **Protokolu o postupu při nadměrném schodku**. Do konvergenčních kritérií spadají následující makroekonomické ukazatele¹⁸:

- **Kritérium cenové stability:** podle článku 121 odst. 1 Smlouvy o založení Evropského společenství vyžaduje dosažení vysokého stupně cenové stability patrného z míry inflace, která se blíží míře inflace nejvýše tří členských států, jež dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků v průběhu dvanácti po sobě jdoucích měsíců před provedeným šetřením, jež nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu míry inflace. Inflace se měří pomocí harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP) na srovnatelném základě.
- **Kritérium směnného kurzu:** podle článku 121 odst. 1 Smlouvy o založení ES se vyžaduje po členských státech dodržování daného fluktuačního rozpětí stanoveného

---

¹⁷ *European Commission* [online]. 2011 [cit. 2011-03-30]. Scénáře přijetí eura. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/adoption/scenarios/index_en.htm#>.

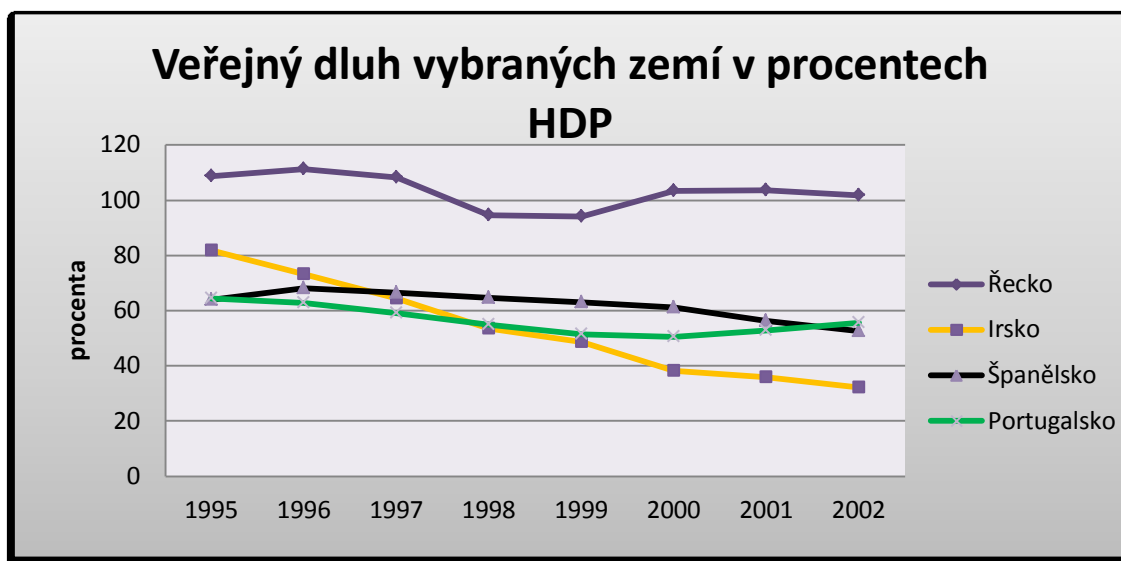
¹⁸ Smlouva o založení ES a připojený Protokol o konvergenčních kritériích a Protokol o postupu při nadměrném schodku. Zdroj: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/dokumenty_legislativa_es.html

mechanismem směnných kurzů ($\pm 15\%$) Evropského měnového systému po dobu dvou let, aniž by došlo k devalvaci vůči měně jiného členského státu. Proto tedy, aby se země mohla připojit do EU, musí nejdříve po dva roky být členem kurzového mechanismu ERM II, který byl zaveden od ledna 1999.

- **Kritérium stability dlouhodobých úrokových sazeb:** v článku 121, odst. 1 se také píše o stálé konvergenci a jeho účasti v mechanismu směnných kurzů Evropského měnového systému, která se odráží od úrovně dlouhodobých úrokových sazeb. V článku 4 „Protokolu o kritériích konvergence“ je také psáno, že toto kritérium v průběhu jednoho roku před šetřením by mělo mít průměrnou dlouhodobou nominální úrokovou sazbu členského státu nepřekračující o více než 2 procentní body úrokovou sazbu nejvýše tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků.
- **Kritérium udržitelnosti veřejných financí se může rozdělit na dvě části:**
  - **Kritérium veřejného dluhu:** země se kvalifikuje do HMU, pokud její veřejný dluh nepřevyšuje hodnotu 60 % jejího HDP nebo pokud prokáže, že se viditelně snaží o snížení hodnoty dluhu směrem k hodnotě 60 % HDP. Do veřejného dluhu se zahrnují všechna odvětví státního sektoru.
  - **Kritérium veřejného rozpočtového deficitu:** toto měřítko se zabývá krátkodobým a střednědobým stavem veřejných financí na rozdíl od veřejného dluhu, který je dlouhodobou záležitostí. Poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k HDP nesmí překročit referenční hodnotu (stanovenou v protokolu o postupu při nadměrném schodku jako 3 % HDP), ledaže by poměr podstatně a nepřetržitě klesal a dosáhl úrovně, která se blíží doporučené hodnotě nebo by překročení doporučené hodnoty bylo pouze výjimečné a dočasné a poměr zůstal blízko doporučené hodnoty.

Podle maastrichtských kritérií nyní můžeme srovnat, jaký byl vývoj hospodářské situace zemí „jižního křídla“, které jsem si vybrala pro analýzu. V grafu můžeme vidět vývoj státního dluhu v zemích od roku 1995 až do roku 2002 (viz graf 3). Rozmezí zobrazených let jsem si vybrala z důvodu začátku realizace druhé etapy hospodářské a měnové unie, kdy mělo docházet ke konvergenci hospodářské a měnové politiky mezi členskými zeměmi. Hodnotím v grafech tedy druhou a třetí etapu hospodářské a měnové unie. V těchto letech bylo hlavním cílem zemí zkoordinovat měnovou politiku s cíli EU a adaptovat centrální banky zemí na novou legislativu, která byla povinná pro přijetí eura.

Graf 3 Veřejný dluh vybraných zemí (v % HDP)

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

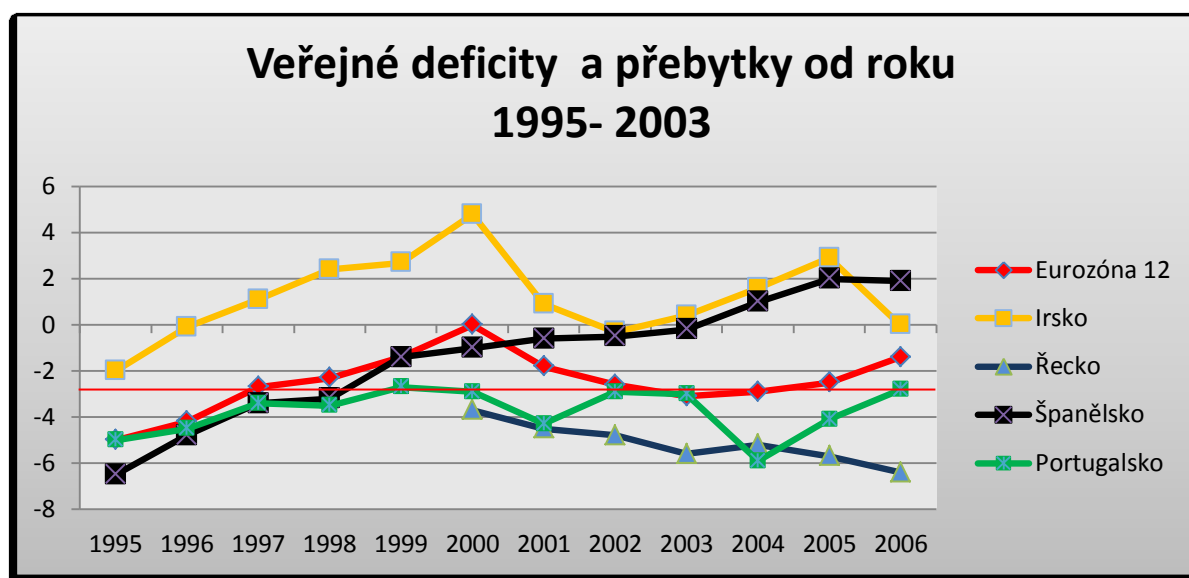
Z grafu je jasné patrné, že stav řeckého dluhu byl natolik vysoký, že i při přijetí eura dne 1. 1. 2002 neplnilo toto kritérium. Ostatní státy své veřejné finance upravily natolik, že dosáhly poklesu pod 60 %. Řecko patřilo od počátku svých snah o vstup do HMU k zemím s nedostatečně disponovanou ekonomikou. Problémem byla zejména vysoká inflace, silná veřejná zadluženost a do roku 1997 značně vysoký schodek veřejného rozpočtu (kolem 4 % HDP). **Řecko se tak posléze stalo jediným uchazečem o vstup do HMU, který nebyl 1. 1. 1999 přijat z důvodů neplnění konvergenčních kritérií.**

V Protokolu o konvergenčních kritériích je ale rovněž psáno, že pokud země nesplňuje kritérium, mohou přijmout měnu za podmínky, že se budou snažit dlouhodobým úsilím k danému kritériu přiblížit. Jen díky tomuto ustanovení mohlo Řecko později vyměnit národní měnu drachmu za euro. Pozitivní ekonomický vývoj Řecka způsobil, že během roku 1999 a v prvním pololetí roku 2000 dosáhlo Řecko stanovených konvergenčních kritérií, a proto Evropská rada přijala jejich druhou přihlášku do HMU a v červnu 2000 vyslovila souhlas s jeho vstupem od 1. 1. 2001.

Nejlépe se dařilo Irsku, které své výdaje na veřejné finance z roku 1995, kdy byla hodnota veřejného dluhu 81,8 % HDP, snížilo na 32,2 % HDP v roce 2002.

Druhým maastrichtským kritériem, které je důležité pro správné fungování HMU, jsou veřejné deficity. Z následujícího grafu vyčteme stavy veřejných deficitů jednotlivých zemí. Červená linie zobrazuje hranici 3 % deficit, který je stanovený protokolem o konvergenčních kritériích.

Graf 4 Veřejné deficity a přebytky od roku 1995 - 2003

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Relativně zdravé veřejné finance mělo Irsko a Španělsko před vstupem do HMU, v čemž se můžeme ujistit v grafu předchozím (viz graf 4). Irsko vykazovalo kladné saldo veřejných financí od roku 1997 až do roku 2001. Španělsko kritérium plnilo od vstupu do HMU. Portugalsko splnilo v rozhodném roce podmínky, ale v dalších letech kritérium nebylo schopné plnit. Řecko splnilo podmínky jen díky kreativnímu účetnictví vlády a hned po přijetí eura se veřejné deficity každým rokem propadaly.

2.4 Makroekonomická situace zemí těsně před jejich vstupem do HMU

Srovnání makroekonomické situace zemí těsně před jejich vstupem do HMU se nabízí už jen z toho hlediska, že v první etapě vstupu do HMU nebylo přítomno Řecko, které přistoupilo později. Rozhodnutí o vstupu Řecka jakožto ekonomicky nejslabší země EU do HMU nabádá ke srovnání jeho makroekonomických charakteristik s charakteristikami dalších dvou ekonomicky slabších zemí Španělska a Portugalska, tedy zemí, které byly členy HMU již od 1. 1. 1999. Takové srovnání je opodstatněné i proto, že důvodem nepřijetí Řecka do HMU v první vlně byla právě makroekonomická situace. Adaptace legislativy byla ve Španělsku a Portugalsku rychlejší už jen díky dokončené privatizaci bank a reformě finančního a bankovního sektoru.

Samotné plnění konvergenčních kritérií se ve Španělsku a Portugalsku setkávalo s obdobnými nesnázemi jako v Řecku. Obě země však na rozdíl od Řecka v posledním období

druhé etapy přípravy HMU v plnění kritérií uspěly (viz tab. 4). Výsledky fiskálního a monetárního úsilí a snahu, která vedla ke společné měně, jsem shrnula v následující tabulce.

Tab. 4 Stav konvergenčních kritérií před vstupem do HMU

		HICP inflation (%)	Dlouhodobá úroková míra	Vládní deficit (%)	Čistý vládní dluh (%)
Řecko	1996	7,9	14,4	-7,5	111,6
	1997	5,4	9,9	-4,0	108,7
	1998	5,2	9,8	-2,2	107,7
Irsko	1996	2,2	7,3	-0,4	72,7
	1997	1,2	6,3	0,9	66,3
	1998	1,2	6,2	1,1	59,5
Španělsko	1996	3,6	8,7	-4,6	70,1
	1997	1,9	6,4	-2,6	68,8
	1998	1,8	6,3	-2,2	67,4
Portugalsko	1996	2,9	8,6	-3,2	65
	1997	1,9	6,4	-2,5	62
	1998	1,8	6,2	-2,2	60

Zdroj: KARPOVÁ, E. *Aktuální otázky světové ekonomiky: Hospodářská situace Řecka před vstupem do Evropské měnové unie*. 1. vyd. Praha: VŠE, 2001. 18 s. ISBN 80-245-0147-3.

Rozhodným rokem v HMU byl rok 1999, kdy se rozhodovalo o vstupu do měnové unie. Makroekonomické ukazatele z roku 1999, kdy uvedené země usilovaly o vstup do HMU jsou znázorněné v tab. 5. Vybrala jsem nejdůležitější makroekonomické ukazatele, které nejlépe charakterizují stav ekonomiky států ucházejících se o společnou měnu euro. Jsou jimi jak maastrichtská kritéria, tak i nezaměstnanost a přírůstek HDP v procentech.

Tab. 5 Vybrané charakteristiky ekonomik Řecka, Španělska a Portugalska za rok 1999 (v %)

Ukazatel	Španělsko	Portugalsko	Řecko	EU- 15
Přírůstek HDP	4,7	4,1	3,4	3,1
Přírůstek spotřebitelských cen	2,2	2,1	2,1	1,1
Schodek veřejného rozpočtu	1,1	2,3	1,8	2,6
Veřejný dluh	63,7	54,4	105,2	-
Nezaměstnanost	12,5	4,5	12,0	9,3

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Je tedy zřejmé, že Řecko v roce 1999 neplnilo kritéria veřejného dluhu, který dosahoval 105,2 % řeckého HDP. Schodek veřejného rozpočtu se sice zastavil na hodnotě 1,8 % HDP, ale tento údaj se později ukázal jako zmatečný a zfalšovaný, protože tamní vláda po léta klamala své evropské partnery upravenou statistikou. Aby splnila podmínky přistoupení k euru, tvrdila řecká vláda v roce 1999, že její rozpočtový schodek činí 1,8 % HDP, což bylo výrazně pod tříprocentní hranici stanovenou v Maastrichtské smlouvě. Dnes je jasné, že tento údaj nebyl založen na realitě. Když už byly eurobankovky s řeckými motivy natištěné a distribuované, oznámil evropský statistický úřad Eurostat, že řecký schodek dosáhl v roce 1999 ve skutečnosti 3,3 % HDP. Ale i tento opravený údaj později Eurostat opět změnil a nakonec došel k závěru, že statistické hodnoty Řecka je nutné brát s rezervou.

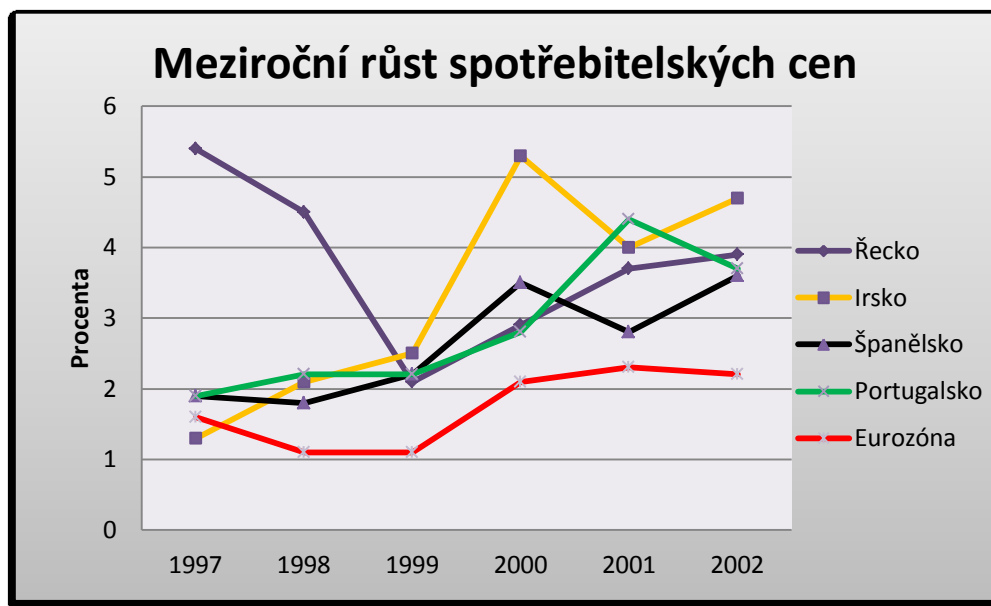
Přírůstek HDP Španělska a Portugalska byl v tomto zlomovém roce dostatečný a přesahoval i průměr EU-15. Španělský veřejný dluh sice překračoval povolenou hranici 60 % o 3,7 procentních bodů, ale když se podíváme na dlouhodobý vývoj dluhu (viz graf 3), tak můžeme konstatovat, že plánovaná strategie snižování byla účinná, a tudíž se Španělsku po celou dobu dařilo dluh snižovat. Proto mu byl povolen vstup do poslední etapy HMU.

2.5 Perspektiva vývoje ekonomik zemí po vstupu do HMU

Vzhledem ke špatným makroekonomickým charakteristikám nebylo Řecko vítaným členem v HMU. V každém případě však fungování Řecka v Unii užitečně prověřilo schopnosti slabší ekonomiky adaptovat se na nové podmínky měnové a fiskální politiky i samotnou zralost řeckého finančního a bankovního sektoru. Předpokládalo se,

že bezprostřední odhady budou pozitivní. Očekával se dynamický růst tažený především vysokou domácí poptávkou a nadprůměrná měla být i dynamika importu. Problémem však zůstalo jedno z konvergenčních kritérií, a tím byla míra inflace, jejíž vývoj jsem znázornila v následujícím grafu (viz graf 5), který podrobně zobrazuje trend růstu spotřebitelských cen. Odhad vývoje schodku bilance veřejného rozpočtu je naproti tomu velmi optimistický (snížení až na 0,8 % HDP, respektive na průměr zemí HMU).

Graf 5 Meziroční růst spotřebitelských cen (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Od devadesátých let se centrální banky členských států připravovaly na vstup do HMU bez ohledu na ekonomické problémy země s plněním konvergenčních kritérií. V oblasti legislativní, organizační a technologické postupovaly jako ostatní uchazeči.

V řeckém bankovním sektoru dominoval i v osmdesátých a devadesátých letech stát, který vlastnil největší banky, přičemž tyto banky zabezpečovaly dvě třetiny bankovních činností. Do roku 1982 byl bankovní sektor řízen ministerstvem financí, ale poté začala vše řídit řecká centrální banka. Podle bankovního zákona z roku 1992 byly řecké banky přetransformovány na akciové společnosti a mohly poskytovat univerzální bankovní služby. Řecký bankovní sektor se stal součástí systému vzájemného uznávání bankovních licencí uplatňovaného v EU. Řecko rovněž přistoupilo k liberalizaci možnosti přílivu zahraničního kapitálu.

V oblasti zahraničního obchodu mělo jediný kladný vývoj obchodní bilance Irsko (viz tab. 6), které celé desetiletí dosahovalo kladné obchodní bilance, zatím co Řecko

a Španělsko se rok od roku propadalo do hlubokého obchodního dluhu. Ani do budoucna se nepočítalo, že by se jejich obchodní bilance změnila. V tomto směru se Řecko řadí za Španělsko na nejhorší pozice.

Tab. 6 Obchodní bilance v ECU/EUR

	1992	1994	1996	1998	2000	2002
Irsko	5 024	7 049	11 041	18 855	28 553	37 930
Řecko	-10 801	-10 175	-13 016	-17 327	-23 527	-22 373
Španělsko	-21 830	-10 228	-11 008	-22 022	-44 274	-41 685
Portugalsko	-9 208	-7 626	-8 336	-12 168	-16 878	-15 068

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Podle mého názoru se po vstupu všech států do HMU projevil problém „upachtěných“ ekonomik, například tím, že zmíněné kohezní státy nebyly schopny do dalších let udržet daná kritéria stanovená Paktem stability a růstu. Jedním z problémů mohlo být i větší financování ze strukturálních fondů, protože podíly na HDP v procentech dosahovaly až 5 % HDP, což si myslím, že je mnoho, protože to svádí státy k vyšším výdajům a tudíž k vyšším deficitům veřejných financí.

Údaje v následující tabulce ukazují (viz tab. 7), největší množství investic před vstupem do HMU bylo investováno Řeckem, kde proinvestovali až 14,6 % podílu svého HDP. Portugalsko vložilo do fixního kapitálu 14,2 % z podílu HDP. Z tabulky je patrné, že největší podpora byla ve finančním rámci let 1994-1999, kdy státy nanejvýš využily daných podpor ke konvergenci. Irsko navýšilo svůj fixní kapitál nejvýše v letech 1989- 1993, kdy do Irska zavítalo velké množství zahraničních investic a zahraničních firem. Bohužel až budoucnost ukázala globální propojenost ekonomik, a tudíž i jeden z hlavních problémů zemí eurozóny, protože se zcela projevil efekt přelévání (tzv. efekt spill over) a problém „černého pasažéra“ a nedošlo ani k nalezení optimální měnové oblasti mezi těmito státy a dalšími státy eurozóny.

Tab. 7 Ekonomické efekty strukturálních fondů na kohezní státy (v %)

	Podíl investic na HDP (%)			Podíl investic na fixním kapitálu (%)		
	1989-93	1994-99	2000-06	1989-93	1994-99	2000-06
Řecko	2,6	3,0	2,8	11,8	14,6	12,3
Irsko	2,5	1,9	0,6	15,0	9,6	2,6
Portugalsko	3,0	3,3	2,9	12,4	14,2	11,4
Španělsko	0,7	1,5	1,3	2,9	6,7	5,5
Celkem	1,4	2,0	1,6	5,5	8,9	6,9

Zdroj: Druhá kohezní zpráva, p. 122., vlastní úprava

3 Hospodářská krize a její dopad na eurozónu

Nastíněním vzniku hospodářské krize v eurozóně bych ráda objasnila důvody, proč eurozóna balancovala v roce 2010 na okraji zániku a veliké nedůvěry jak členských států, tak i celého světa. Krize nastoupila přibližně po deseti letech od plné realizace myšlenky HMU. Nikdo v té době nepředpokládal, že by se tento velký projekt měl v budoucnu dostat do krize či by měl bojovat o přežití. Leč po deseti letech fungování eurozóny se objevily první příznaky nerovnováhy. Dalo by se říci, že počátky krize společné měny byly zakódovány do její genetické výbavy už při jejím vzniku¹⁹.

Politickým rozhodnutím byla společnou měnou spojena heterogenní skupina severních a jižních zemí, které neměly pro fungování v měnové unii ekonomické předpoklady. K přijetí eura ale byly zavázány všechny země EU (výjimku si vyjednala pouze VB, Dánsko a praktikuje ji i Švédsko).

Závazek přijetí společné měny byl aplikován i na země, které na členství do eurozóny teprve čekají nebo o něj usilují. Maastrichtská kritéria, jež jsou stanovená pro vstup do eurozóny, ovšem původně vůbec nepočítala se specifickou situací dohánění ekonomik. Nyní mají ekonomiky východních zemí výrazně nižší ekonomickou úroveň i cenovou hladinu. Právě změna hospodářské situace v eurozóně nyní vyvolává veliké tlaky nečlenských zemí eurozóny na změny v legislativě.

Vývoj prvního desetiletí eurozóny byl hodnocený pozitivně a optimisticky, krize jí však přinesla první závažnou zátěžovou zkoušku. Zde se projevilo, že eurozóna není názorově kompatibilní a není schopna se z krize dostat bez krizových opatření a záchranných balíčků. V tabulce (viz tab. 8) můžeme spatřit vývoj růstu HDP za posledních čtyřicet let.

Tab. 8 Průměrný růst tempa HDP v zemích eurozóny (v %)

1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2005	2006-2009
3,4	2,4	2,2	1,5	0,6

Zdroj: Evropská centrální banka, vlastní zpracování

---

¹⁹LACINA, L. *Ten Years of Euro: Success?* 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 318 s. ISBN 978-80-7380-226-4.

Podle dat v tabulce výše je dokázáno, že vývoj eurozóny neprokázal růst HDP a větší hospodářskou prosperitu, tak jak se předpokládalo. Nedošlo k dostatečné konvergenci temp hospodářského růstu ani inflace. Dosažení tzv. optimální měnové oblasti zatím zůstává v nedohlednu.

3.1 Původ hospodářské krize

Obecnými příčinami finanční krize je přehřátí světové ekonomiky v době konjunktury, jak ve Spojených státech amerických, tak i v Evropské unii a tudíž i v eurozóně. Jako prosperující se jevila dekáda na přelomu milénia. Bylo to období silného a stabilního hospodářského růstu při nízké inflaci, s nízkými úrokovými sazbami a také bez výraznějších výkyvů na finančních trzích. S nabývajícím přebytkem likvidity narůstala optimistická nálada, a tím odpovídajícím způsobem klesala averze k riziku. Euforie a optimismus splaskly, když úvěrová expanze dosáhla svého vrcholu, americká burza se zhroutila a hypoteční bublina ve Spojených státech amerických praskla. Krize trhu nemovitostí ve Spojených státech přerostla z globální hypoteční krize v krizi likvidní, jejímž výsledkem byl tzv. credit crunch a vysoká nestabilita v bankovním sektoru²⁰.

Na konci roku 2007 bylo jisté, že v této jinak příznivé době byly porušeny základní ekonomické zákony. Zejména poměr mezi produkcí a spotřebou, tedy dlouhodobým žitím na dluh buď prostřednictvím veřejných financí, anebo spotřebitelských či hypotečních úvěrů nad rámec, jenž je ještě únosný v rámci tržních pravidel. Podstata současné krize je stejná jako jádra ostatních krizí v minulosti a tudíž: nadspotřeba²¹.

3.2 Současný vývoj řeckého a irského hospodářství

Dopad současné světové krize na hospodářství Evropské unie je podle mnoha erudovaných lidí a ekonomů nejhorší od konce druhé světové války. Vliv krize se začal projevovat ve zhoršení všech ekonomických ukazatelů. Poklesla ekonomická výkonnost, nezaměstnanost vzrostla stejně jako deficity státních rozpočtů.

Kromě Řecka, země jako Španělsko, Portugalsko a Irsko byly v minulosti považovány za vzorné státy, což se nyní jeví jako veliký paradox, protože Řecko, Portugalsko a Irsko

---

²⁰ KOHOUT, P. *Finance po krizi: důsledky hospodářské recese a co bude dál*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 218 s. ISBN 978-80-247-3199-5.

²¹ KRUGMAN, P. *Návrat ekonomické krize*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2009. 168 s. ISBN 978-80-7021-984-3.

balancují nad propastí bankrotu. Tyto státy dodržovaly jak kritéria Paktu stability a růstu, přijatelný byl i podíl dluhu domácností na celkové hodnotě finančních statků. S výjimkou Řecka splňovaly státy „jižního křídla“ veškerá kritéria, která byla v té době požadována pro hodnocení ekonomického vývoje a pro stabilitu společné měny.

Po roce 2008 se ale začaly tyto země výrazně odlišovat od ostatních členských států eurozóny a to tím, že schodky veřejných deficitů se prudce propadaly, běžný účet platební bilance se dostal do dlouhodobého deficitu a nastala také vysoká zadluženost domácností. Pro svou analýzu jsem si vybrala nyní už jen dva státy, Řecko a Irsko, které se dostaly do tak obtížné platební neschopnosti, že byly nuceny požádat o pomoc EU a Mezinárodní měnový fond.

3.2.1 Řecké hospodářství od vstupu do HMU

Řecko patří v eurozóně k zemím s nejnižší úrovní HDP na obyvatele (94 % HDP průměru EU-27) a je označováno za jeden z jejích „slabých článků“. Do systému mezinárodního obchodu se řadí zejména službami (cestovní ruch a námořní doprava), speciálními zemědělskými a potravinářskými produkty, mezi které můžeme zařadit bavlnu, tabák a tabákové výrobky, víno, olivový olej a citrusové plody.

Řecko je hornatá země s omezenými plochami nížin a rovin. Jen zhruba 36 % rozlohy tvoří orná půda a 46 % rozlohy lze využít jako pastviny pro ovce a kozy. Od roku 2004 začalo Řecko aplikovat novou Společnou zemědělskou politiku. U většiny plodin to znamená, že zemědělci mohou počítat se stabilní výší dotace, která by měla motivovat přechod na nové, perspektivnější či kvalitnější plodiny. V řadě případů však napomáhá k formování skupin „pasivních zemědělců“.

Řecko je příkladem země s obrovským podílem terciární sféry na tvorbě HDP. Zemi táhne kupředu zejména cestovní ruch a s tím spojené služby. Terciární sféra tvoří celkově 79,93 % řeckého hrubého domácího produktu. Na opačném konci je primární sféra s přibližně 3,77 %, do které patří i tradiční řecký rybolov. Níže uvedená tabulka (viz tab. 9) představuje podíl jednotlivých odvětví řeckého hospodářství na vytváření HDP²².

---

²²KLVAČOVÁ, E. *Světová ekonomická krize: příčiny, projevy, perspektivy*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2009. 101 s. ISBN 978-80-7431-012-6.

Tab. 9 Sféry řeckého hospodářství podle podílu HDP (v %)

Odvětví	2009
I. Primární sféra	3,77
II. Sekundární sféra	16,30
III. Terciární sféra	79,93

Zdroj: www.businessinfo.cz, 2011

Od 90. let se Řecko vyznačovalo silnou, nadprůměrnou dynamikou hospodářského růstu, fixních investic i průmyslové výroby. Problémem, jak se zdálo, byl spíše rostoucí schodek obchodní bilance. Řecko mělo také vysoký a z hlediska HMU nadprůměrný a nepřiměřeně rostoucí schodek platební bilance ve vztahu k HDP (viz tab. 10). Běžný účet platební bilance byl až do roku 2008 neustále se propadající do většího deficitu, který způsobuje velké problémy veřejných financí.

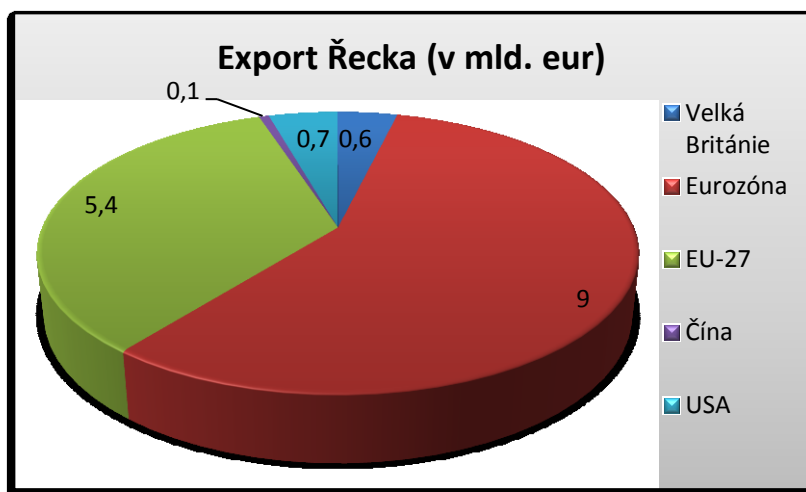
Tab. 10 Platební bilance Řecka (v mld. eur)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Běžný účet PB	-10,7	-14,7	-23,7	-32,5	-34,7	-25,8	-24,1
Finanční účet PB	8,1	12,6	20,4	27,5	29,9	24,4	22,1
Devizové rezervy státu	1,994	1,945	2,169	2,491	2,521	3,857	-

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Jak můžeme vidět v předchozí tabulce, platební bilance je dlouhodobě velmi neuspokojivá a její deficit je dlouhodobě vysoký. Deficit platební bilance obvykle způsobuje jedna její část, a to obchodní bilance, která se vyznačuje u Řecka deficitem zahraničního obchodu. V následujících grafech (viz graf 6 a graf 7) jsou zobrazeni největší importéři a exportéři Řecka, kteří se podílejí svými obchody na výsledcích platební bilance.

Graf 6 Export Řecka roku 2009

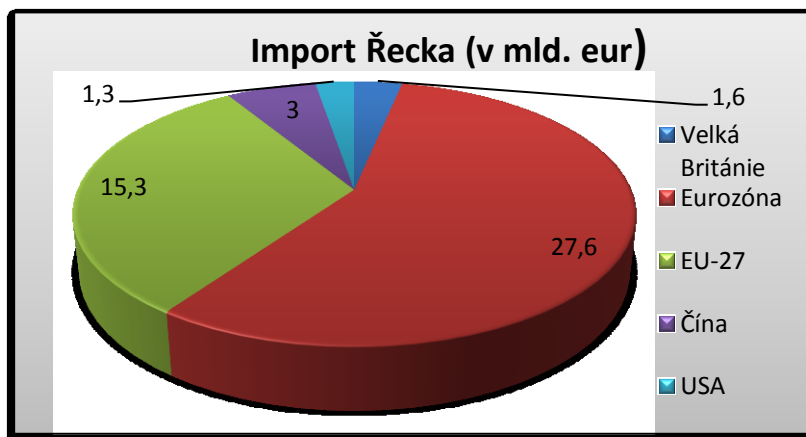
Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Největší oblastí pro vývoz Řecka je eurozóna, kde celkový roční obrát činil 9 mld. eur pro rok 2009. Největšími dovozci řeckého zboží a služeb bylo konkrétně Německo (1,6 mld. eur), Itálie (1,6 mld. eur) a Francie (0,5 mld. eur). Největším zaoceánským příjemcem je USA, a poté také Velká Británie s ročním obrátem 0,6 mld. eur.

Pokud ale srovnáme strukturu zahraničního obchodu s Irskem, Řecko z větší části obchoduje pouze s eurozónou, zatím co Irsko se zabývá obchodem i s mimoevropskými státy. Export Irska můžete shlédnout a porovnat viz graf 9, v následující podkapitole.

Z graf 7 je patrná importní dominance eurozóny s ročním objemem 27,6 mld. eur, dalším je Velká Británie a USA. Po srovnání exportu a importu se ukáže, že rok 2009 Řecko opět ukončilo s deficitem obchodní bilance.

Graf 7 Import Řecka v roce 2009

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

To, že Řecko více dováží, než vyváží, může být způsobeno i tím, jakou odvětvovou strukturou je řecké hospodářství rozložené. Jak již bylo zmíněno, 79 % řeckého hospodářství je zaměřeno na terciární sektor, tedy služby. Průmysl a zemědělství jsou značně potlačené.

Průmyslová výroba je v Řecku nerovnoměrně zastoupena. Výroba se soustřeďuje především k velkým přístavům, z nichž bych jmenovala Pireus poblíž Athén a také Soluň. Za nejrozvinutější lze označit průmysl petrochemický, potravinářský, obuvnický, tabákový, textilní, těžební a metalurgický. Trvalý pokles produkce zaznamenává textilní a oděvní průmysl.

Ve struktuře průmyslu je zastoupeno vysoké procento malých a středních podniků. Nejziskovější je v Řecku průmysl potravinářský, následován tabákovým a výrobou ropných produktů²³. Tabák je v Řecku velmi populární a většina řecké populace si život bez tabáku nedovede představit.

Zemědělství se podílí nejmenší částí na tvorbě řeckého HDP. Dlouhodobě je tento segment na stagnující pozici. Jen 36 % plochy Řecké republiky je pokryto ornou půdou. Problémem v zemědělství je také velmi nízká produktivita práce. Stěžejní plodinou, která se v Řecku pěstuje, je pšenice, kterou jsou schopni v letech dobré produkce vyprodukovat v dostatečném množství pro svůj trh. Soběstačná je také produkce cukru z vypěstované cukrovky. Na zavodněné ploše se úspěšně pěstuje velmi kvalitní bavlna.

Ekonomický vývoj byl do roku 2007 vcelku pozitivní. Tempo reálného růstu HDP dosahovalo nad průměr eurozóny (viz tab. 11). V posledních pěti letech si Řecko stabilně udržuje průměrnou hodnotu meziročního tempa růstu okolo 4 %, což je o 2,6 % více než je průměr v EU. Rekordní byly v této oblasti roky 2003 a 2006, kdy dosáhl růst HDP hodnoty 5,9 % a 5,2 % růstu HDP. Poté ale nastal prudký pokles jen na hodnoty 1 % růstu HDP v roce 2008 a po projevení globální krize v roce 2009 se projeví chronické strukturální nedostatky řecké ekonomiky v plné síle a to tím, že růstová dynamika poprvé od roku 1993 klesla pod nulu. Záporných hodnot dosahovala i eurozóna, ale pouze v roce 2009. Do dalších let se předpokládá pomalý růst HDP a pomalé vymanění se z krize.

---

²³ *Businessinfo.cz* [online]. 01. 12. 2010 [cit. 2011-02-10]. Řecko- zahraniční obchod. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/recko-zahranicni-obchod-zeme/6/1000795/>>.

Tab. 11 Reálný růst HDP Řecka (v %)

Reálný růst HDP (v %)											
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Řecko	3,4	5,9	4,4	2,3	5,2	4,3	1	-2	-4,2	-3*	1,1*
Eurozóna	1,2	1,2	2,3	1,8	3	2,8	0,3	-4,3	1,8	1,6*	1,9*

Zdroj: Eurostat, *predikce, vlastní úprava

Řecko patří trvale k tzv. „inflačním šampionům“. Výše inflace podle harmonizovaného indexu spotřebitelských cen HICP od roku 2002 byla vždy nad průměrem eurozóny, a to většinou v průměru o celý jeden procentní bod (viz tab. 12). Tento výsledek přisuzuje Evropský statistický úřad především nárůstu mezinárodních cen paliv a z nich vyplývající ceny nafty a benzínu a také nárůstu mezinárodních cen potravin. Přehled vývoje inflace v jednotlivých letech uvádí následující tabulka. Kvůli finančním omezením a vládním škrtům se v roce 2010 inflace podle harmonizovaného indexu HICP vyšplhala až na 4,7 % oproti 1,6 % eurozóny.

Tab. 12 Míra inflace Řecka podle indexu HICP (v %)

Meziroční růst spotřebitelských cen (index HICP, %)									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010/12
Řecko	3,9	3,4	3	3,5	3,3	3	4,2	1,3	5,2
Eurozóna	2,3	2,1	2,2	2,2	2,2	2,1	3,3	0,3	1,6

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Předpokládaný vývoj řeckého hospodářství byl naplánován podle **Programu stabilizace a růstu na léta 2007-2009**²⁴, který v prosinci 2007 předložila řecká vláda a který byl schválen Evropskou komisí v březnu 2008. Na konci tohoto programu se projevila krize ve všech oblastech hospodářství. Prohlubující se recese byla provázena razantním zhoršením stavu řeckých veřejných financí.

Protikrizová opatření vlády se ukázala jako nedostatečná a nákladný veřejný sektor prohloubil fiskální nerovnováhu země. Prognóza rozpočtového deficitu byla opakovaně revidována směrem nahoru (státní rozpočet na r. 2009 byl vytyčen na 2 % HDP, tak aby

²⁴ *European Commission* [online]. 2010 [cit. 2011-04-01]. Program stability a konvergenční programy. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/sg_pact_fiscal_policy/fiscal_policy528_cs.ht>.

splňoval podmínky Paktu stability a růstu. V lednu 2009 však řecký Program stability počítal již s 3,7 % výdaji na HDP, v polovině roku byl údaj vlády odhadován na 6 % HDP, konečným údajem za rok 2009 je deficit o velikosti 15,4 % HDP). V tabulce (viz tab. 13) lze vyčíst, že Řecko po celou dobu působení v eurozóně neplnilo kritéria Paktu stability a růstu a deficity se pohybovaly vysoko nad daným limitem.

Důvodem bylo špatné hospodaření vlády konzervativní strany Nová demokracie, která upravovala účty státu a klamala obyvatelstvo. Koncem roku 2009 se situace řeckých veřejných financí vyhrotila natolik, že se Řecko dostalo v eurozóně do role outsidersa. Na mezinárodních finančních trzích nastaly silné spekulativní tlaky na řecké státní obligace a přes ně dokonce na společnou evropskou měnu. Nastaly oprávněné obavy z bankrotu řecké státní pokladny. Neúspěch vlády Nové demokracie potvrdila její porážka v předčasných parlamentních volbách 4. 10. 2009. Nová vláda sociálně demokratické strany PASOK²⁵ deklarovala v ekonomické oblasti jako hlavní priority zvýšení transparentnosti a zamezení přebujelé korupce na všech úrovních veřejné správy. Dalším krokem byla stabilizace veřejných financí a oživení trhu.

Tab. 13 Deficit vládních výdajů Řecka (v % HDP)

Deficit vládních výdajů (v % HDP)								
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Řecko	4,8	5,6	7,5	5,2	5,7	6,4	9,4	15,4
Eurozóna	2,6	3,1	2,9	2,5	1,4	0,6	2	6,3

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

V tabulce je patrný vysoký deficit vládních výdajů, který za standardních okolností má dosahovat 3 % HDP. Krize udeřila tak silně, že i průměr eurozóny v roce 2009 dosahoval dvojnásobného limitu, tedy 6,3 % HDP, než je stanovená hranice.

Pokud budeme pokračovat v analýze stavu veřejných financí (viz tab. 14), můžeme říci, že i veřejný dluh až dvojnásobně překračuje stanovený limit 60 % HDP. Od roku 2000 do roku 2003 mělo Řecko tendenci veřejný dluh snižovat, ale od roku 2004 dluh neustále roste. Podle posledních hloubkových statistických úprav v roce 2010, Eurostat zveřejnil nové hodnoty veřejného deficitu, jenž dosáhl hodnot 15,4 % HDP a veřejného dluhu, který byl

²⁵ Panellinio Sosialistikó Kínima – Řecká socialistická strana

nakonec stanoven na 126,8 % HDP pro rok 2009. Zde je patrné, že dohled nad Paktem stability a růstu byl celkově zanedbaný, ne-li úplně opomíjený, ze strany Evropské komise.

Tab. 14 Veřejný dluh Řecka (v % HDP)

Veřejný dluh k HDP (v %)									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010/3 Q
Řecko	101,7	97,4	98,6	100,0	106,1	105,0	110,3	126,8	140,1

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Řecko se při svém vstupu do ES pyšnilo relativně nízkou nezaměstnaností (7 % - 1984) ve srovnání s ostatními členy tehdejší evropské patnáctky. Tento trend přetrvával až do devadesátých let 20. století, kdy se situace obrátila. Nezaměstnanost začala sice mírně, ale soustavně růst, až přerostla ve významný problém. V roce 2004 dosáhla dvoumístné hodnoty 10,5 %. Od roku 2004 měla opět nezaměstnanost v Řecku klesající tendenci, kterou narušila krize. Oficiální roční hodnota pro rok 2010 nebyla ještě známá, lze předpokládat, že se nezaměstnanost zvýší, protože v rámci úsporných opatření docházelo k redukci pracovních míst ve veřejném sektoru. Předpovídané hodnoty jsem dosáhla výpočtem průměru čtvrtletních hodnot a výsledek byl 12,6 % míry nezaměstnanosti, a tedy o 2,6 procentních bodů vyšší než průměrná míra eurozóny (viz tab. 15). Čtvrtletní míra nezaměstnanosti roku 2011 je 14,8 %, což je nejvyšší hodnota od roku 2004. V eurozóně ale není tato míra nejvyšší, té na konci roku dosáhlo Španělsko s 20 % a v závěsu je hned Litva a Lotyšsko s 18,3 %.²⁶

Tab. 15 Nezaměstnanost Řecka

Míra nezaměstnanosti (v %)									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Řecko	10,3	9,7	10,5	9,9	8,9	8,3	7,7	9,5	12,6
Eurozóna	8,4	8,8	9	9	8,4	7,5	7,5	9,4	10

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

²⁶ *Ihned.cz* [online]. 1. 2. 2011 [cit. 2011-02-04]. Nezaměstnanost v EU i eurozóně se drží na deseti procentech, lidí bez práce je ale méně. Dostupný z WWW: < <http://ekonomika.ihned.cz/c1-49692710-nezaměstnanost-v-eu-i-eurozone-se-drzi-na-deseti-procentech-lidi-bez-prace-je-ale-méně>>.

Průměrný věk odchodu do starobního důchodu je v Řecku 61,1 let, zatím co v Irsku o rok méně, tedy 59,6 let. Průměr EU stanovuje věk 58,3 let.²⁷ V následující tabulce jsem shrnula velikosti měsíční penze v cenách roku 2000 (viz tab. 16). Údaj této penze je průměr skládající se jak z penze starobní, tak i invalidní a předčasné penze.

Z této tabulky je patrné, že penze řeckých důchodců vzrostla během osmi let o 600 eur, nezávisle na stavu řecké ekonomiky. Penze v Řecku je o dost vyšší než u irských penzistů, tudíž vládní výdaje jsou platbou penzí zatíženy mnohem více. V této tabulce a i následující můžeme vidět nestandardní chování řecké vlády, která několik let rozhazovala peníze a vedla líbivou politiku pro své voliče.

Tab. 16 Velikost důchodu řeckého a irského penzisty (v EUR)

Důchod na osobu v cenách roku 2000 (v EUR)								
	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Řecko	1 406,1	1 592,4	1 657,4	1 748,0	1 829,4	1 895,3	1 980,5	2 051,1
Irsko	993,2	1 404,8	1 492,3	1 549,4	1 619,4	1 724,7	1 789,3	1 883,8
Eurozóna	2 814,4	2 951,3	2 991,9	3 039,5	3 078,4	3 116,4	3 162,6	3 201,1
EU 27	2 332,0	2 407,7	2 455,8	2 488,2	2 519,3	2 549,5	2 499,9	2 551,2

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Pokud bych měla zhodnotit celkovou analýzu stavu řecké ekonomiky od přijetí eura až po počátek krize, rok od roku se stav řecké ekonomiky stále více vzdaloval požadovaným kritériím. Jediným pozitivem byl stabilní hospodářský růst, který se pohyboval v průměru kolem 4 % HDP a po celou dobu přesahoval růst HDP celé eurozóny. Ostatní oblasti hospodářství zobrazují reálný stav Řecka. Kritéria Paktu stability a růstu se Řecku od přijetí eura nedařilo plnit. Veřejný dluh se dvojnásobil, deficit vládních výdajů dosahuje pětikrát vyšších hodnot, inflace roste, stejně jako nezaměstnanost. I přes takto katastrofální stav hospodářství řeckí penzisté mají vyšší důchody než irští, přestože hospodářský stav Irska se nachází na mnohem lepší úrovni.

²⁷ Eurostat

Tab. 17 Hrubý domácí produkt na obyvatele (v tis. EUR)

Nominální HDP na obyvatele (v tis. EUR)									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Řecko	14,3	15,6	16,7*	17,5*	19,0*	20,3*	21,1*	20,8*	20,4*
Irsko	33,2	35,0	36,7	39,0	41,6	43,4	40,5	35,7	34,4
Eurozóna	23,6	24,1	24,9	25,7	26,8	28,0	28,5	27,2	-
EU-27	20,5	20,8	21,7	22,5	23,7	25,0	25,1	23,6	-

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava, *provizorní hodnoty

Nejen penze, ale i nominální HDP na obyvatele roste neúměrně se stavem ekonomiky Řecka. V Irsku nominální HDP na obyvatele rostlo do roku 2007, kdy se ve Spojených státech začaly projevovat první příznaky krize. Irsko je známo svou proexportní politikou a závislostí na USA a Velké Británii. Od roku 2008 HDP na osobu začal klesat a ustálil se na 34,4 % HDP na osobu, což je stav někdy na úrovni let 2002-2003. Řecko se k nominálnímu HDP postavilo jinak a od roku 2002, kdy byla hodnota 14,3 % HDP na osobu, neustále rostla až do roku 2008, kdy se vyšplhala na 21,1 % HDP na osobu. U Řecka musíme ale počítat s určitou rezervou v hodnotách, protože statistická data a řecké výpočty byly úmyslně nepřesné, jak už bylo zmíněno.

3.2.2 Hospodářství Irska od vstupu do HMU

Irsku není co vytýkat. Po celou dobu působení v HMU bylo Irsko disciplinované a plnilo všechna kritéria. Problémy a propady způsobil až nástup světové finanční krize, který zasáhl významné obchodní partnery Irska.

Reálné tempo růstu HDP dosahovalo poměrně vysokých čísel, kdy v roce 2002 byl reálný růst 6,5 % HDP, další dva roky se tempo růstu pohybovalo kolem 4,5 % HDP a druhým nejúspěšnějším reálným růstem byl rok 2005, kdy Irsko dosáhlo 6 % HDP (viz tab. 18). Od roku 2008 je ale Irsko v recesi, ze které se pravděpodobně vymaní až v roce 2011, kdy je odhadovaný růst 0,9 % HDP a pro rok 2012 se předpovídá růst 1,9 % HDP. Tyto údaje jsou velmi předběžné, protože dosud všechny predikce Evropské komise nebyly přesné a výsledky byly pozitivnější. Tudíž můžeme předpokládat, že tempo růstu HDP Irska bude ještě větší.

Tab. 18 Reálný růst HDP v Irsku (v %)

Reálný růst HDP (v %)											
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Irsko	6,5	4,4	4,6	6	5,3	5,6	-3,5	-7,6	-0,2	0,9*	1,9*
Eurozóna	1,2	1,2	2,3	1,8	3	2,8	0,3	-4,3	1,8	1,6*	1,9*

Zdroj: Eurostat, * odhad, vlastní úprava

Míra zaměstnanosti jak v Irsku, tak i v Řecku dosahuje 61 % aktivního obyvatelstva od 15 do 65 let. Tato míra je pouze o 3 procentní body nižší než průměr EU 27²⁸. Nezaměstnanost v Irsku je dlouhodobě stabilní a velmi nízká (viz tab. 19). Irsko se řadí k zemím s nejmenší nezaměstnaností vůbec, dalšími zeměmi jsou například Lucembursko, Rakousko a Nizozemí. Mezi lety 2002 až 2007 byla nezaměstnanost na hranici 4,5 %, ale po příchodu krize se dal očekávat nárůst míry nezaměstnanosti. V roce 2009 byla míra nezaměstnanosti na 11,9 % a následující rok ještě vzrostla na 13,7 %. V roce 2011 se očekává, že dosáhne úrovně 15 % a v roce 2012 poklesne na 13 %.

Rostoucí nezaměstnanost je způsobena tím, že mnoho zahraničních firem opustilo Irsko a přestěhovalo svůj výrobní proces do jiné, levnější země, a proto poklesl počet pracovních míst. Nyní se Irsko potýká s masovou emigrací zahraničních pracovníků a do roku 2012 se předpokládá odliv až 100 tisíc osob. Bez této emigrace by byla nezaměstnanost mnohem vyšší.

Tab. 19 Míra nezaměstnanosti Irska (v %)

Míra nezaměstnanosti (v %)									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Irsko	4,5	4,6	4,5	4,4	4,5	4,6	6,3	11,9	13,7
Eurozóna	8,4	8,8	9	9	8,4	7,5	7,5	9,4	10

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Další do skupiny pozitivně se vyvíjejících měřítek spadá inflace. S nejvyšší inflací se Irsko potýkalo v roce 2002, kdy právě přijímalo euro. Hodnota inflace podle

²⁸ Eurostat

harmonizovaného indexu HICP byla 4,7 %, což byl dvojnásobek hodnoty eurozóny (viz tab. 20). Posléze se inflace ustálila na hodnotě v průměru 2,9 %.

Snížování úrokových sazeb Evropskou centrální bankou v květnu 2009, pád cen ropy, ale také pokles poptávky ze strany irských spotřebitelů způsobili deflací. Do deflační situace se Irsko dostalo v roce 2009, kdy hodnota inflace poklesla na -1,7 % a následující rok mírně stoupla na -1,6 %. Pokud je deflace krátkodobá, může být i prospěšná, protože peníze získávají na hodnotě a zboží zlevňuje.

Při dlouhodobém vývoji deflace však dochází k poklesu cen jak spotřebitelských, tak i cen výrobců, které vedou ke snížení tržeb a zisků podnikatelské sféry. Podniky a podnikatelé jsou nuceni snižovat náklady. To obvykle vede k růstu nezaměstnanosti, případně i k snižování mezd zaměstnanců. Rostoucí nezaměstnanost a klesající mzdy tak poté snižují koupěschopnou poptávku domácností. Tento děj se nazývá deflační spirála²⁹.

Tab. 20 Inflace v Irsku podle indexu HICP (v %)

Meziroční růst spotřebitelských cen HICP (v %)									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Irsko	4,7	4	2,3	2,2	2,7	2,9	3,1	-1,7	-1,6
Eurozóna	2,3	2,1	2,2	2,2	2,2	2,1	3,3	0,3	1,6

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Na konci roku 2008 se Irsko dohodlo na pětiletém plánu, který má skončit v roce 2013. V tomto plánu jsou stanoveny cíle obnovy a úspor pro dosažení rovnováhy veřejných financí. Zahrnuje přísná výdajová opatření, jejichž účelem je zabránit dalším propadům ekonomiky a přispět ke stabilizaci a růstu HDP. V oblasti veřejných financí totiž Irsko prudce zaostává za kritérii stanovenými v Paktu stability a růstu, když podíl deficitu k HDP za rok 2009 dosáhl hodnoty 14,4 %, zatímco v letech 2003 – 2006 byl rozpočet přebytkový (viz tab. 21).

²⁹Český statistický úřad [online]. 11.3 2008 [cit. 2011-02-10]. Deflace. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/deflace>>.

Tab. 21 Vývoj veřejného deficitu (v %)

Veřejné finance (v %)								
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Irsko	0,3	-0,4	-1,4	-1,6	-2,9	0	7,3	14,4
Eurozóna	2,6	3,1	2,9	2,5	1,4	0,6	2	6,3

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Stav deficitu veřejných financí se podepsal i na velikosti veřejného dluhu (viz tab. 22), kdy po celou dobu Irsko nemělo problém s kritérii a naopak se řadilo mezi země s nejnižší velikostí dluhu v procentech na HDP. Překvapivě nejnižší veřejné dluhy mají země střední a východní Evropy jako např. Česká republika, Estonsko, Litva, Bulharsko a Lucembursko, jako jediná země západní Evropy. V období přebytku veřejného deficitu poměrně úspěšně klesal i veřejný dluh, kdy v roce 2006 dosáhl svého minima 24,9 % HDP. Bohužel po úderu krize se dluh prohloubil nejdříve ze 44,3 % v 2008 až na 65,5 % HDP v roce 2009. Tudíž Irsko se od roku 2009 zařadilo mezi země, které nesplňují kritéria Paktu.

Tab. 22 Veřejný dluh Irska

Veřejný dluh (v % HDP)								
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Irsko	32,2	31,2	29,7	27,4	24,9	25,0	44,3	65,5

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Dopad finanční krize se nejvíce podepsal na platební bilanci (viz tab. 23), kdy běžný účet v roce 2004 skončil s deficitem 867 mil. eur, který se poté každým rokem více prohluboval více a konečný stav roku 2009 je -4 853 mil. eur. Největší otřes ale postihl kapitálový účet, který se z kladných čísel 47 mil. eur v roce 2008 propadl na hodnotu -1 252 mil. eur. Tento propad je způsobený odlivem kapitálu ze země a omezením investičních pobídek. Pro Irsko je to velká škoda, protože pro podnikání a průmysl připravilo dobré pole působnosti³⁰.

³⁰ *Doingbusiness.org* [online]. 2011 [cit. 2011-04-05]. Podmínky podnikání Řecka a Irska. Dostupný z WWW: <<http://www.doingbusiness.org/~media/FPKM/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB11-FullReport.pdf>>.

Hned po Velké Británii a Dánsku je zemí, kde se nejsnáze podniká. Ze zemí celého světa se Irsko umístilo na 9. místě, naproti tomu je Řecko na 109. místě. Nejvýznamnější pro irský hospodářský úspěch minulých let byla a i nadále je nízká daň ze zisku korporací, jejíž základní sazba je na úrovni 12,5 %. Dodatečný daňový profit je díky transferům výnosů nadnárodních firem odhadován na cca 5,5 mld. eur ročně³¹.

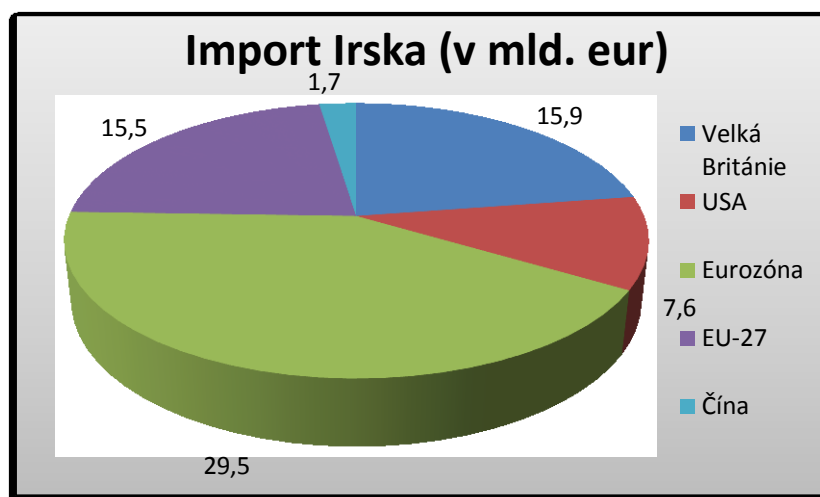
Tab. 23 Platební bilance Irska 2004- 2009 (mil. eur)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Běžný účet PB	-867	-5 690	-6 304	-10 124	-10 169	-4 853
Finanční účet PB	3 801	-487	4 770	12 051	16 132	-3 315
Kapitálový účet PB	279	264	223	39	47	-1 252

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Nástup světové finanční krize v roce 2008 postihl Irsko zejména z toho důvodu, že je malou otevřenou ekonomikou, která je závislá na zahraničních obchodních partnerech. Zahraniční obchod Irska dosahuje největšího podílu zejména se Spojenými státy americkými a Velkou Británií. V následujících grafech (viz graf 8 a graf 9) můžeme vidět import a export irského zahraničního obchodu se svými největšími obchodními partnery.

Graf 8 Import Irska pro rok 2009

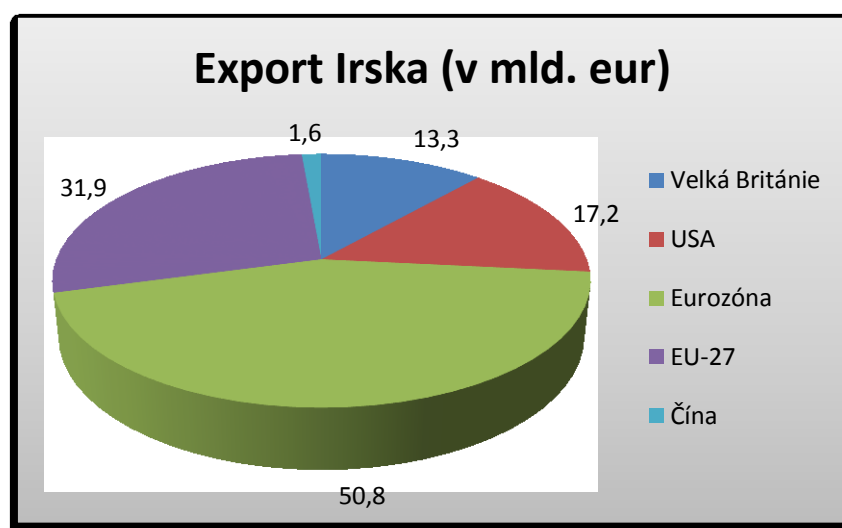
Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

³¹ *Businessinfo.cz* [online]. 01. 10. 2010 [cit. 2011-01-27]. Irsko- zahraniční obchod. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/irsko-zahranicni-obchod-zeme/6/1000785/#sec1>>.

Největším importérem Irska je Velká Británie, která dodává až 28,3 % z celkového dovozu, pokud pomineme hodnoty dovozu z eurozóny. Eurozóna se podílí 24,1 % a na třetím místě jsou Spojené státy americké, které dováží do Irska zboží v hodnotě 7,6 mld. eur, což je 17,5 % z celkového importu.

Irský export byl v minulosti hlavním faktorem hospodářského růstu a rostl až do nastoupení krize. V roce 2007 byl zaznamenán meziroční růst o 9%, zatímco o dva roky později Irsko zaznamenalo propad na úroveň – 2,7 %³². Mezi největší příjemce zboží a služeb můžeme zařadit eurozónu, do které Irsko vyveze zboží a služby v hodnotě až 50,8 mld. eur, což je 41,7 % irského vývozu. Na druhém místě jsou Spojené státy americké, které mají podíl 21,1 %, což v hodnotovém vyjádření je 17,2 mld. eur. Třetím nejvýznamnějším státem je Velká Británie s 14,6 % podílem celkového exportu.

Graf 9 Export Irska pro rok 2009

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

3.3 Hospodářské zhroucení Řecka a Irska

Předešlou analýzou a přiblížením vývoje ekonomik Řecka a Irska od vstupu do hospodářské a měnové unie až po současnost jsem chtěla nastínit kondici, ve které se tyto dvě ekonomiky nacházely poté, co krize udeřila na Evropu, a způsob, jakým během tohoto období hospodařily.

³² *Businessinfo.cz* [online]. 01. 10. 2010 [cit. 2011-01-27]. Irsko- zahraniční obchod. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/irsko-zahranicni-obchod-zeme/6/1000785/#sec1>>.

Z toho vyplývá, že se obě země ve svém hospodaření s veřejnými prostředky značně odlišují. Irsko bylo vždy prosperující zemí, všem zemím v EU dávané za příklad blahobytu. Na opačném konci se vždy prezentovalo Řecko jako „outsider“ eurozóny, jako země, která nikdy neplnila kritéria Paktu stability a růstu, a pokud někdy dosáhla na stanovenou hranici, bylo to podvodem v účetnictví anebo nechtěným nezapočítáním určité kapitoly státního rozpočtu.

Přestože jsou obě země natolik diametrálně odlišné, musely požádat o pomoc Evropskou unii a Mezinárodní měnový fond. Krize prověřila stav těchto dvou států do té míry, že během necelého roku všichni v Evropě věděli, že pokud Evropská unie nepomůže finanční injekcí, mohou tito bezprostřední „outsideri“ poškodit eurozónu na dlouhou dobu.

V následujících subkapitolách upřesním detailní příčiny hospodářského selhání a kroky EU a MMF, které byly uskutečněny pro záchranu Řecka a Irska. Všechny tyto události se sebehly během roku 2009 a následky přetrvávají dodnes.

3.3.1 Důvody kolapsu Irska a Řecka a jejich následné reformy

Disciplinovanost vs. nedisciplinovanost? Morální hazard nebo jen smůla? Kohezní stát vs. „tygr“? Poklidné reformy vs. stávky? Tímto způsobem by se daly charakterizovat rozdíly mezi těmito dvěma státy.

Na základě těchto hesel se Irsko jeví jako disciplinované po celou dobu působení v HMU. Od vstupu do EU byl hospodářský vývoj natolik cílený a úspěšný, že se z kohezního státu stal „keltský tygr“, který již od roku 2004 nemá právo na čerpání z fondu soudržnosti, jenž je poskytován jen státům majícím hrubý národní produkt nižší jak 90 % průměru EU, zatímco Řecko nadále tuto pomoc přijímá.

Výhodou irské hospodářské politiky bylo, že se s nezbytným snižováním rozpočtových výdajů začalo, už když pocítila dopady finanční krize. Jedním z tahounů ekonomického růstu byl realitní sektor, který se po splasknutí realitní bubliny stal neúnosným. Například v roce 2008 byla procentuální změna vydávání stavebních povolení -19,96 % a o rok později byl propad -40,12 %. Výsledná hodnota roku 2010 byla -54,37%³³. V době, kdy se Řecko, Portugalsko, Španělsko ale i Spojené státy vydaly cestou expanzivní politiky na podporu poptávky a ekonomiky, což sebou přineslo další zvyšování schodků veřejných financí, se Irsko pustilo do restriktivní fiskální politiky.

---

³³ Eurostat: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Irská vláda v začátcích reformních snah předložila nekompromisní plán na snižování výdajů. V říjnu 2008 seškrtnala mzdy ve státním sektoru o 10 % a do konce roku 2009 omezila celkové výdaje o zhruba 5 % HDP. Daňové příjmy vláda posílila spíše rozšířením daňové základny. Klíčové ale podle odborníků bylo, že si Irsko ponechalo daňovou zátěž pro právnické osoby ve výši daně na úrovni 12,5 % (viz tab. 24).

Největším problémem, který zapříčinil, že Irsko muselo požádat o pomoc, bylo podcenění bankovního sektoru. Irský bankovní sektor byl předlužený, protože vedl příliš velkorysou úvěrovou politiku, a nebyl nikým nekontrolován. Jednotlivé banky poskytovaly úvěry na nákupy nebo výstavbu nemovitostí. Jak v USA, tak i v Irsku praskla realitní bublina na přelomu let 2007 a 2008. Stavebnictví bankrotovalo a v bankovním sektoru propukla úvěrová krize. V roce 2008 tak tři největší banky³⁴ zůstaly bez prostředků a později se k nim přidaly i další menší banky, kterým spadly akcie téměř na nulu³⁵. Proto irská vláda uskutečnila riskantní krok a vystavila univerzální garanci na všechny vklady a závazky irských bank, čímž předešla panice mezi obyvateli, ale kapitálově poddimenzovaným bankám toto opatření nepomohlo a v průběhu podzimu 2008 prakticky přestaly poskytovat úvěry, a tudíž zkolaboval celý finanční systém v zemi.

Dalším opatřením bylo zestátnění největší banky v Irsku, Anglo-Irish Bank a další dvě banky byly zestátněny jen částečně. Tento krok měl obnovit fungování bank a přispět k opětovnému růstu ekonomiky. I přes menší odpor EK Irové založili v březnu 2010 agenturu **National Asset Management Agency (NAMA)**, jež měla vykupovat „toxické“ úvěry a pohledávky od hlavních irských bank, za účelem revitalizace finančního sektoru. Tyto vykoupené pohledávky jsou garantovány vládou jako vládní dluhopisy. Nakládání s takovými dluhopisy je pak snadné. Agentura je může prodat nebo může dojít ke kapitalizaci či restrukturalizaci. Pokud ale NAMA hospodaří se ztrátou, přenáší dluh na státní rozpočet a tím zatěžuje veřejné výdaje. Lze očekávat, že Irsko bude nuceno v dlouhodobém výhledu až do roku 2015 nastavit ekonomickou politiku na velice střídmou úroveň a zejména bankovní trh bude podléhat vyššímu stupni regulace³⁶.

---

³⁴ Anglo-Irish Bank, Allied Irish Banks, Bank of Ireland

³⁵ *Businessinfo.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-02-18]. Irsko- investiční klima. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/irsko/1000785/>>.

³⁶ ZÁMEČNÍK, M. Tygr v rejži. *Ekonomický týdeník Euro*, roč. 2010, č. 38, str. 74. ISSN 1212-3129.

Viditelným rozdílem v realizaci reformy mezi Irskem a Německem byl relativní klid v ulicích. Irská veřejnost neprotestovala proti nepopulárním škrtům nijak dramaticky. Objevily se sice stávky a protesty, sociální neklid byl však mírný.

Irsko je země typicky exportně orientovaná, zejména v důsledku velkého počtu nadnárodních firem, které v Irsku investují a jejichž produkce je zaměřena hlavně na vývoz. Irská bilance obchodní směny se zahraničím je výrazně aktivní, pro rok 2009 byl dovoz 45 mld. eur, zatím co vývoz dosahoval 82,7 mld. eur, a tudíž bilance dosáhla 37,7 mld. eur. Irské podniky vlastněné zahraničními firmami se podílejí cca 85 % na irském vývozu³⁷.

Jak už bylo zmíněno, nejdůležitějšími irskými obchodními partnery jsou firmy Spojených států amerických a Velké Británie (vč. Severního Irska). S celosvětovým zpomalením ekonomického růstu a nástupem hospodářské krize došlo u irské ekonomiky, která je silně propojena s vývojem v USA, k růstu nezaměstnanosti, která se nyní trvale pohybuje okolo 13,7 %. Dopad krize v USA způsobil, že reálný růst Irska se v roce 2008 propadl na -3,5 % HDP a od té doby je země v recesi.

Výpadek daňových příjmů ve státním rozpočtu je citelný natolik, že velikost veřejného deficitu dosáhla v roce 2009 14,4 % HDP. Irský daňový systém si vždy zakládal na své pružnosti a příznivých sazbách jak pro fyzické osoby, tak i pro právnické osoby. Stále se zvyšující deficit státního rozpočtu přinutily irskou vládu v dubnu 2009 přijmout balíček opatření pod názvem Emergency Mini Budget, který zahrnuje řadu opatření. Respektive dochází k většímu daňovému zatížení obyvatelstva. V následující tabulce jsou srovnány sazby daní Irska a Německa (viz tab. 24).

Tab. 24 Sazby hlavních daní Irska a Německa (v %)

	Irsko (od 2009)	Německo (od 2010)
DPH (standardní/snížená sazba)	21,5/4,8- 13,5	23/ 4,5-9
DPFO	41/20	45/18
DPPO	12,5	24

Zdroj: www.businessinfo.cz

³⁷ *Businessinfo.cz* [online]. 01. 10. 2010 [cit. 2011-01-27]. Irsko- zahraniční obchod. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/irsko-zahranicni-obchod-zeme/6/1000785/#sec1>>.

Irská vláda vytváří příznivé podmínky pro vstup zahraničního kapitálu do země. Irsko je neutrální stát ve strategicky bezpečné oblasti a má stabilní demokratický režim, hlavní politické strany a střídající se vlády podporují zahraniční investice. Irská ekonomika je považována za jednu z nejliberálnějších na světě, pracovní síla a služby jsou na vysoké úrovni a jako první ze starých členských států EU otevřela svůj pracovní trh nově přistoupivším zemím. Díky balíčku opatření zahraniční investoři mohou získat řadu daňových úlev a grantů, zejména prostřednictvím státní agentury IDA³⁸, což je obdoba naší agentury CzechInvest.

Hlavní pobídky pro investory představují **daňové úlevy** a různé **finanční příspěvky**. Nejvýznamnějšími opatřeními v daňové oblasti jsou následující:

- jednotná nízká sazba 12,5 % daně z příjmu právnických osob,
- zvýšená sazba odpisů až 100 % v prvním roce pro společnosti působící ve vybraných oblastech,
- daňové úlevy pro holdingy,
- daňové úlevy na výdaje na výzkum a vývoj,
- celonárodní mzdové dohody vlády a zaměstnavatelů s odbory zaručující očekávaný vývoj mzdových nákladů,
- prémie za významné zvýšení stálé zaměstnanosti,
- příspěvek na vývoj nového produktu.³⁹

I přes všechny tyto výhodné pobídky příliv investic v období krize klesal. Irsko je totiž jednou z nejdražších zemí s náklady na pracovní sílu v EU. Dalším problémem je nedostatečně vybudovaná infrastruktura silnic, železnic a letišť. Zejména z těchto důvodů mnoho firem přestěhovalo své výrobní centrály do levnějších zemí. Jednou z nich je například společnost Dell, která se přestěhovala do Polska, ale kvůli nízké dani ponechala své sídlo v Dublinu.

Důvod kolapsu Řecka byl úplně jiný než u Irska. Hlavním spouštěčem byla také krize, ale zde se nezhroutil pouze bankovní sektor, nýbrž celé hospodářství. Řecko se propadlo do recese provázené razantním zhoršením stavu veřejných financí, což bylo umocněné

---

³⁸ www.ida.ie, Industrial Development Agency in Ireland

³⁹ *Businessinfo.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-02-18]. Irsko- souhrnné teritoriální informace. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/irsko/1000785/>>.

strukturálními nedostatky řecké ekonomiky a nedostatečnými protikrizovými opatřeními, která způsobila, že vlivem krize vznikl neřešitelný stav, jenž zhoršil ratingové hodnocení Řecka, což vedlo k nesplacitelnosti úroků a následné platební neschopnosti. Zbytek eurozóny tedy zatáhl za záchrannou brzdu.

V Řecku po předčasných volbách v roce 2009, kdy byla vláda svržena, nastoupila nová vláda a navrhla úsporná opatření ve třech úsporných balíčcích. Tato opatření mají být jak na straně příjmové, tak i výdajové. První balíček provázal ještě konec Programu stability určený pro léta 2007-2009, který navrhla minulá vláda, druhým opatřením byl Program stability na léta 2010-2013 a poslední obsahoval reformu daňového systému. I přes všechna tato opatření byla vláda G. Papandrea nucena v dubnu 2010 požádat EU o finanční pomoc.

Řecko má tři základní sazby DPH, přičemž ostrovy jako např. Lesbos, Chios, Kyklády či malé ostrůvky v Egejském moři mají sazby menší (viz tab. 24). Dalším opatřením bylo zavedení spotřební daně z luxusu, která se týká lodí, drahých kovů, kožešin, helikoptér a automobilů, kdy maximální sazba je 30 % u automobilu stojícího více jak 30 tis. eur. Daň z příjmu právnických osob se liší od typu firmy a objemu zisku. Daňový základ činil 25 %, ale v roce 2010 byl snížen na 24 % s tím, že do roku 2014 se počítá se snížením až na 20 %. Daň z příjmu je progresivní, takže příjmy do 12 tisíc eur nejsou zdaněny vůbec, od 12 tisíc do 16 tisíc eur je příjem zdaněn 18 % daní a příjmy nad 100 tisíc eur jsou daněny 45 % daní⁴⁰.

I když Řecko patří mezi státy s největším daňovým zatížením, tak dlouhodobým problémem je velmi nízká platební morálka obyvatel a daňové úniky společností. Ani přes snižování daní pro právnické osoby se nedaří nalákat nový zahraniční kapitál do země. Řecko není pro zahraniční investory dostatečně atraktivní. Velkým problémem je komplikovaná byrokracie a složitý postup při zakládání podniků, který vyžaduje vysoké náklady na jeho rozběhnutí⁴¹.

V řeckém bankovním sektoru dominoval stát, nedořešeným úkolem zůstala privatizace bank. Kromě Řecké národní banky a Agrotiky Bank se stát snažil zbavovat svých podílů v ostatních bankách a nyní se odhaduje, že 70 % řeckého bankovníctví je již zprivatizováno. Nedostatečný je i poměr objemu půjček privátního sektoru vůči HDP. Dosahuje jen

---

⁴⁰ *Businessinfo.cz* [online]. 01. 12. 2010 [cit. 2011-02-10]. Řecko- daňový systém. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/recko-financi-a-danovy-sektor/5/1000795/#sec5>>.

⁴¹ *Doingbusiness.org* [online]. 2011 [cit. 2011-04-05]. Podmínky podnikání Řecka a Irska. Dostupný z WWW: <<http://www.doingbusiness.org/~media/FPDKM/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB11-FullReport.pdf>>.

34 % HDP, zatímco průměr zemí EU je 60 % HDP⁴². Slábne intenzita úvěrů nefinančního sektoru a kromě toho roste objem cizoměnových úvěrů. Všeobecně je kritizována malá rozvinutost řeckého bankovního sektoru a malá účast zahraničních bank. Investoři nicméně projevují zájem o bankovní trh Řecka, protože je kapitálově zcela mimořádně výnosný. Atypickým znakem bankovního sektoru je z evropského hlediska rostoucí počet jeho pracovníků a zvyšující se počet obchodních míst.

V Řecké národní bance pracovalo tři a půl tisíce státních zaměstnanců, v protikladu k České národní bance, kde pracuje patnáct set zaměstnanců. Nebylo by to tak udivující, ale podle mého názoru tím, že je Řecko v HMU a všechny měnové kompetence přešly na Evropskou centrální banku, počet zaměstnanců by se měl snížit. Toto je právě jedna z mnoha rozmařilostí řeckého trhu práce. Mezi další absurdity například patří, že:

- úředníci mají dvojnásobné platy ve srovnání se soukromou sférou, navíc mají čtrnáct platů ročně;
- jakmile Řek získá místo ve veřejné správě, podle ústavy automaticky získává definitivu;
- pokud státní úředník zemře, přejde doživotní penze na jeho manželku. Pokud po něm zůstaly neprovdané dcery, dostanou státní penzi také;
- učitelé jsou největší skupinou státních zaměstnanců, je jich o 80 tisíc více, než je zapotřebí (našla se i škola, kde na 10 žáků připadly desítky učitelů, většina z nich neučí, ale pracují načerno například jako taxikáři v turistice.);
- zaměstnanci parlamentu dostávají 16 platů, navíc se jim 15. a 16. plat nedaní;
- státní zaměstnanec, který souhlasí s propuštěním, dostane v průměru 200 tis. eur odchodného.⁴³

Snahou nové vlády G. Papandrea je tento přebujený veřejný sektor a velké procento černé ekonomiky snížit na minimum, aby se příjem do veřejného rozpočtu navýšil a Řecko bylo schopné splácet své dluhy.

---

⁴²Eurostat

⁴³ZAORAL, K. Evropa: Flám skončil, platíme!. *Ekonomický týdeník Euro*, roč. 2010, č. 10. ISSN 1212-3129.

3.3.2 Ratingové agentury

Částečným důvodem, proč finanční a vládní instituce nezabránily krachům řeckých a irských bank a hospodářským krizím v zemích EU, bylo selhání ratingových agentur. Ratingové agentury mají v současném globálním světě nezastupitelnou úlohu při snižování informační asymetrie na finančních trzích tím, že pro instituce a finanční instrumenty vydávají objektivní odborná a nezávislá data a hodnocení jejich bonity. Velká část investorů je na ratingu přímo závislá, neboť prověřování kvality investice samotným investorem je složité a nákladné. Problémy nastaly při hodnocení v posledních obdobích, kdy ratingové agentury zcela selhaly. Své špatné hodnocení v průběhu krize začaly agentury Moody's, Standart & Poor's a Fitch rychle měnit a tím jen nadále posilovaly nervozitu a nedůvěru účastníků tržních interakcí.

Agentura Standard & Poor's (S&P) po dlouhé době snížila poprvé rating Irska, když irská vláda požádala o finanční pomoc EU. Koncem listopadu 2010, bylo Irsko ohodnoceno ratingem „A“. Začátkem února 2011 byl rating opět snížen z „A“ na „A-“ s hodnocením budoucího negativního výhledu. Poslednímu snížení ratingu došlo, když EU spustila zátěžové testy bank eurozóny a zjistilo se, že Irsko bude potřebovat dalších 24 mld. eur. V dubnu 2011 tedy rating Irska klesl na hodnotu „BBB+“. Podle S&P čeká irské banky rozsáhlá restrukturalizace a výhled na zlepšení jejich stavu nepředpokládá dříve než v roce 2011. Objem potenciálně nedobytných půjček v irských bankách, i po částečném odprodeji státní agentuře NAMA, dosahuje podle S&P 15-30 %.

Stejná agentura hodnotila i vývoj Řecka, kde byly propady ještě markantnější. Na konci dubna 2010, kdy bylo Řecko na pokraji bankrotu a žádalo o finanční pomoc, agentura Standard & Poor's ohodnotila Řecko ratingem „BB+“, čímž se tato země zařadila do spekulativního pásma. O rok později, na konci března 2011, vydala agentura nové hodnocení, ve kterém Řecku ještě o jeden stupeň snížila rating na „BB-“.⁴⁴

3.3.3 Evropská pomoc

První zemí, která potřebovala pomoc pro svou záchranu, bylo Řecko. Ke konci března 2010 neuneslo tíhu svých dluhů a stalo se nesolventní pro své věřitele, protože již nebylo schopno splácet své dluhopisy. Řecká vláda byla nucena požádat o aktivaci **podpůrného finančního mechanismu** Evropskou komisí, Evropskou centrální banku a Mezinárodní

---

⁴⁴ Česká národní banka [online]. 2011 [cit. 2011-03-27]. Srovnávací tabulka ratingového ohodnocení vybraných zemí. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/mezinarodni_vztahy/rating/>.

měnový fond. Členské státy eurozóny výměnou požadovaly další radikální opatření, která byla v diametrálním rozporu s programem vlády. Dne 2. 5. 2010 byl schválen třetí balíček drastických úsporných opatření a 6. 5. 2010 řecký parlament po ostré výměně názorů schválil zákon „**Opatření k aplikaci podpůrného mechanismu řecké ekonomiky ze strany ČS Eurozóny a MMF**“ (zákon č.3845/2010), který legislativně upravuje podmínky související s čerpáním podpůrné půjčky tak, jak jsou obsažené v Memorandu o finanční a úvěrové politice uzavřeném mezi řeckou vládou a zástupci jejích věřitelů.

Podpůrná půjčka obnáší celkově 110 mld. eur, z čehož 80 mld. představují dvoustranné půjčky ze strany členských států eurozóny a 30 mld. je nízko úroková půjčka od MMF⁴⁵. Tyto finanční prostředky budou Řecku vydávány v průběhu let 2010-2012 ve dvanácti dávkách za předpokladu, že řecká ekonomika bude konsolidována v souladu s přijatými závazky. Řecký premiér Papandreu slíbil, že jeho země přistoupí ještě k drastičtějším opatřením a do tří let sníží veřejné výdaje o dalších 30 mld. eur. Dne 18. 5. 2010 obdrželo Řecko 1. tranši z této půjčky v hodnotě 14,5 mld. eur a v září následovala 2. tranše v hodnotě 9 mld. eur. Díky této finanční injekci se Řecko nejméně v příštích 3 letech vyhne bankrotu. Za tříleté půjčky by mělo Řecko platit roční úrok ve výši 5,5 %, což je polovina ceny, za kterou jsou nyní ochotny předlužené zemi půjčovat trhy. Čerpání pomoci bude úzce vázáno na slíbená úsporná opatření, jejichž zavádění bude monitorovat EU společně s MMF. Pokud nebudou opatření plněna, může následovat řada sankcí, kdy Řecko například může přijít o dotace ze strukturálních fondů.

Řecko si koncem listopadu 2010 vyjednalo prodloužení splatnosti celkového úvěru EU a MMF až do roku 2021, tedy o šest let déle, než mu stanovuje současná smlouva (viz Graf 10). Výměnou za to zaplatí vyšší úroky, které se z 5,5 % se zvýšily na 5,8 %⁴⁶.

V memorandu s Mezinárodním měnovým fondem se Řecko zavázalo do roku 2013 získat alespoň miliardu eur, aby bylo schopno snížit rozpočtový deficit z roku 2010, tedy

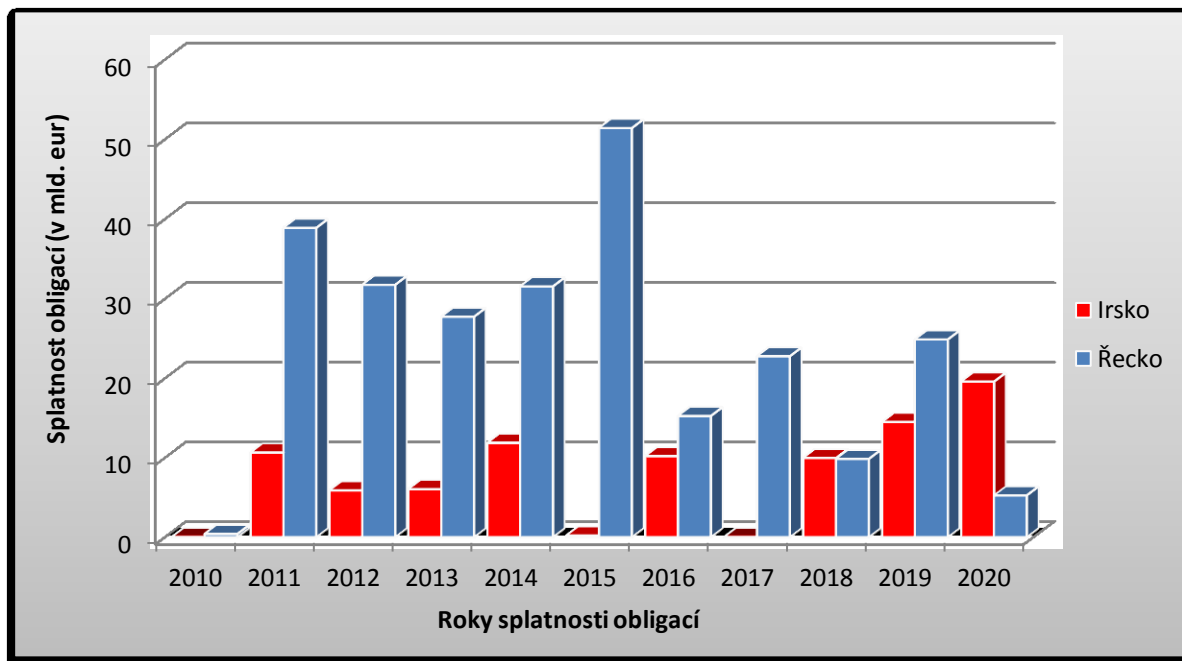
---

⁴⁵ *IDnes.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-02-27]. Mezinárodní měnový fond schválil úvěr Řecku, pošle mu 30 mld. eur. Dostupný z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/mezinarodni-menovy-fond-schvalil-uver-recku-posle-mu-30-miliard-eur-1dp-eko_euro.aspx?c=A100509_222529_eko_euro_abr>.

⁴⁶ *EurAktiv.cz* [online]. 29. 11. 2010 [cit. 2011-02-19]. EU se dohodla na záchranném balíčku pro Irsko. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/eu-se-dohodla-na-zachrannem-balicku-pro-irsko-008161>>.

15,4 % HDP na 8,1 % HDP pro rok 2011. Řecko toho chce dosáhnout cílenou privatizací, která je zde nutná⁴⁷.

Graf 10 Splatnost obligací Řecka a Irska (v mld. eur)

Zdroj: Ekonomický týdeník EURO, str. 62, č. 49, roč. 2010

Irové jsou velmi hrdý národ a obecně odmítají půjčky. Tento zvyk se snažili dodržet i v situaci, když se jejich bankovní sektor zhroutil. Domnívali se, že si pomohou sami a evropskou pomoc nebudou potřebovat. Opak je ale pravdou. Irsko požádalo o pomoc EU na konci listopadu 2010. Celková suma, která měla Irsku pomoci, byla vyčíslena na 85 mld. eur. 17,5 mld. eur, které půjdou na sanaci problémových bank, zafinancuje irská vláda sama. Na úvěr ve výši 67,5 mld. eur se skládá záchranný fond eurozóny, Evropská komise, MMF a také tři země, které stojí mimo eurozónu (Velká Británie, Švédsko a Dánsko). Ty Irsku nabídly bilaterální půjčky. Tuto půjčku by Irsko mělo vrátit do tří let, přičemž Evropská rada prodloužila Irsku o jeden rok lhůtu na snížení svého deficitu, který na konci roku 2010 dosáhl 30 % HDP, což znamená, že Irsko musí půjčku splatit do roku 2015. Úrok z tohoto úvěru by se měl pohybovat kolem 6 %, což je výhodnější než úroky na finančních trzích.

Proč evropské země chtějí vehementně půjčit Irsku, je, že spíše než o záchranu Irska jde o záchranu evropských bank, které půjčovaly irským bankám. Mezi zástupem věřitelů kralují německé bankovní domy. Podle Bundesbanky bylo vypočítáno, že pokud by chtělo Německo

⁴⁷KINDLEROVÁ, R. Část dluhů odmázne privatizace. *Ekonomický týdeník Euro*, roč. 2010, č. 24, str. 73. ISSN 1212-3129.

nejednou zpět své pohledávky, muselo by si říct o 166 mld. eur, což jsou dvě třetiny hrubého domácího produktu Irska. Další zemí, která má zájem zachránit Irsko a nepatří do eurozóny, je Velká Británie. Britské banky mají v Irsku pohledávky jen o dvě miliardy eur nižší než ty německé, cca 164 miliard eur⁴⁸.

Aby Irsko splatilo své pohledávky vůči eurozóně, EU a MMF co nejdříve, předložila vláda na konci roku 2010 úsporná opatření ve výši 6 mld. eur pro následující rok, přičemž škrtů zasáhnou oblast sociální i daňovou. Navíc je třeba stimulovat irský export jako hlavního tahouna domácího růstu, pro dosažení vyšší intenzity potřebné k vytvoření pracovních míst.

Na závěr této kapitoly bych ráda poukázala na fakt, že situace, která v obou zemích nastala, nebyla zapříčiněna jen situací ekonomickou, nýbrž i společenskou. Problém obou zemí je stejný, přestože ve vývoji ekonomik i sociálním zajištění se diametrálně liší. Na způsobu, kterým se k dané problematice a zlepšení rozpočtové disciplíny postavili, se přesně projevil mentalita národa. Irové se osvědčili jako zodpovědnější a i přes menší demonstrace nakonec poklidně přijali všechny škrtů. Na druhé straně řecká vláda se snaží veřejné výdaje snížit maličkostmi, jako je omezení pouličního osvětlení a osvětlování památek, např. chrámů na Akropoli, ale co se týče reorganizace veřejné správy, k závažnějším krokům přistupují pomaleji. Pravdou také je, že dopady vládních škrtů dolehly především na hlavní město Athény a to z toho důvodu, že je centrem korupce a že život v tomto městě je finančně náročný. Pouze Athéňané řešili vládní škrtů a omezení demonstracemi a násilím. Řecká vláda výrazně postrádá důraznost v reformách, což může být problém, který způsobí, že tento stát bude muset jako první už po několikáté ve své historii vyhlásit bankrot tzv. restrukturalizaci dluhu.

---

⁴⁸HRUŠKA, B. Pád říše irské. *Ekonomický týdeník Euro*, roč. 2010, č. 48, str. 52. ISSN 1212-3129.

4 Směřování k nové rozpočtové disciplíně

V této kapitole si shrneme jednotlivé kroky představitelů Evropské unie a eurozóny, jejichž cílem je nový dynamičtější a flexibilnější hospodářský růst zemí eurozóny.

Eurozóna v roce 2009 prošla velkými finančními otřesy, které poté v roce 2010 vyústily v záchranné akce členských zemí Řecka, Irska a Portugalska a přinutily eurozónu, MMF a EU vydat obrovské finanční prostředky na jejich záchranu. Aby předešli k dalším takovým problémům, rozhodli se zástupci eurozóny a celé EU vytvořit několik mechanismů, jejichž cílem by mělo být udržení stability eura při dalších krizích, které mohou nastat.

V dubnu 2009 na summitu G-20 se vrcholní představitelé států shodli na řešení problémů, které ekonomická krize přinesla. Tímto řešením byl tzv. čtyřpilířovém přístupu, jehož základní body tvoří⁴⁹:

1. podpora finanční stability a obnova důvěry ve finanční trhy;
2. implementace podpůrných opatření s využitím tzv. fiskálního stimulu k oživení hospodářského růstu;
3. provedení strukturálních opatření ve prospěch růstu a zaměstnanosti;
4. prosazení globálního zamezení projevům protekcionismu jednotlivých států a podvázání světových obchodních a investičních toků.

Tyto čtyři cíle si Evropská unie vzala za své a postupně začala aplikovat takové metody, které povedou k navrácení finanční stability, ekonomického růstu, zaměstnanosti a také konkurenceschopnosti.

Na následujících stránkách se zaměřím na důležité závěry summitů a konferencí, které proběhly v roce 2010 a na kterých se zástupci eurozóny a EU dohodli na protikrizových opatřeních, jako jsou nové orgány odhledu, mechanismy a sankce, které mají pomoci dodržovat rozpočtovou disciplínu, a tím tedy zlepšit veřejné finance, snižování dluhů členských států eurozóny, zvýšit růst a konkurenceschopnost, snížit nezaměstnanost, podporovat inovace a investice.

---

⁴⁹Protikrizová opatření v politikách EU ve světle setkání zemí skupiny G20. *Měsíčník EU aktualit*. Duben 2009, 67, s. 13-16. ISSN 1801-5034.

4.1 Udržitelnost hospodářské a měnové unie

Již při vzniku hospodářské a měnové unie byly přijaty podmínky, které měly zamezit výkyvům v oblasti veřejných financí. Měřítka, která byla stanovena, měla pomoci členským státům eurozóny udržet své veřejné deficity a veřejné dluhy na takové úrovni, aby se z nedisciplinované členské země nestal „černý pasažér“, profitující z jiných členských států, které se snaží všemi možnými způsoby plnit kritéria Paktu stability a růstu a tím zamezit efekt přelévání (tzv. efekt spill over).

4.1.1 Počáteční mechanismus – Pakt stability a růstu

Jedním z měřítek stability pro budoucí členské státy eurozóny při vzniku HMU byla konvergenční kritéria, která jsou definována Smlouvou o založení ES a specifikována v Protokolu o konvergenčních kritériích a Protokolu o postupu při nadměrném schodku, které jsou připojeny k této Smlouvě. Tato kritéria musely státy splnit, než vstoupily do HMU a přijaly euro. Nezbytnou podmínkou těchto pravidel byl dlouhodobý udržitelný růst, nikoli pouze krátkodobé plnění, což se u některých států ukázalo jako nepřekonatelný problém.

Sankčním mechanismem států se společnou měnou byl stanoven Pakt o stabilitě a růstu, který měl být zárukou pro ostatní země eurozóny. Pokud rozhazovačná země nebude plnit tato kritéria, čeká ji finanční sankce podrobně popsána v Paktu o stabilitě a růstu. Ten byl přijat na návrh Německa Evropskou radou dne 17. června 1997 v Amsterdamu⁵⁰.

Pakt stability a růstu je soubor opatření, která měla a nadále mají zajistit dodržování rozpočtové kázně nyní i budoucích členů eurozóny, a to nejen před vstupem do třetí etapy HMU, ale i po něm. Cílem této smlouvy je udržení rozpočtových schodků na úrovni 3 % HDP veřejného deficitu a 60 % HDP veřejného dluhu. Hlavní funkcí této smlouvy je zajistit, aby rozpočty zůstaly v rovnováze. První země, které porušily stanovená pravidla veřejných deficitů, byly Německo a Francie, již rok po přijetí eura. Následovalo je Portugalsko a Řecko.

Pokud Evropská komise napomenula členské země za neplnění kritérií, musely následně tyto země vypracovat návrh na budoucí odstranění nedostatků. Rozhodovací právo má však Rada EU, která rozhoduje kvalifikovanou většinou, zda zemi neplnící kritéria bude udělena sankce či nikoli. Sankční řízení má dva stupně, varovné a sankční. Proces řízení sankcí trvá 10 měsíců, a pokud nedojde k nápravě, bude udělena sankce v rozmezí od 0,2 – 0,7 % HDP.

---

⁵⁰European Commission [online]. 2010 [cit. 2011-04-01]. Pakt o stabilitě a růstu. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/sg_pact_fiscal_policy/index_cs.htm?cs_mid=570>.

Sankce uplatněné v rámci Paktu stability a růstu zatěžují veřejné rozpočty, a proto by měly nutit členskou zemi urychleně přijmout opatření k nápravě. Na druhé straně tento systém byl kritizován za to, že problém porušování rozpočtové disciplíny neřeší, ale dokonce ho ještě zhoršuje.

4.1.2 Reforma Paktu stability a růstu

Původní pravidla Paktu stability a růstu trvala na tom, že státy sedmadvacítky musí své rozpočtové deficity držet pod 3 % HDP. Ale na přelomu milénia začali mít hlavní agitátoři – Německo a Francie problémy s fiskálními zásadami Paktu, proto navrhli reformu, která byla odsouhlasena na summitu EU v březnu 2005 v Bruselu. Tuto reformu si vynutily silné ekonomické státy Francie, Německo a Itálie. Právě ty měly problémy s naplňováním daných cílů. Upravená pravidla rozšiřují okruh okolností, při kterých lze překročit tříprocentní deficit veřejných financí, a prodlužují období, po které může tento stav trvat, než EU přistoupí k sankcím.

Výsledkem bylo celkové změkčení a oslabení Paktu, jenž se tímto stal více komplikovaný a méně transparentní. Mezi „změkčovací“ procedury spadají například nečekané výdaje na živelné pohromy, realizace důchodových či zdravotnických reforem a výdaje podpory vědy a výzkumu. Pokud tedy země překračovala deficit veřejných financí, ale při tom prováděla byť i nepatrné reformy či podporovala vědu a výzkum, mohla se odvolat a procedura nadměrného schodku byla většinou stažena. Sankcím se úspěšně vyhýbaly největší země jako Francie, Německo, Itálie a Belgie.⁵¹

V roce 2008 si Evropská komise všimla, že celkem 6 zemí eurozóny, Francie, Řecko, Kypr, Portugalsko, Irsko, Španělsko (viz Příloha 1, str. 90) a mnoho dalších členských zemí EU, jako Velká Británie, Polsko, Maďarsko, Litva a Rumunsko, překračují schodky svých veřejných deficitů. Komise s nimi zahájila proceduru nadměrného schodku a doporučila jim vhodné nástroje na snížení jejich deficitu. Maďarsko, Litva a Rumunsko musí snížit svůj rozpočet do roku 2011, Francie, Polsko a Španělsko do roku 2012 a Irsko do roku 2013. Řecko má úplně jiné podmínky a návrhy sankcí než ostatní, protože dlouhodobě nedodávalo důvěryhodné statistiky. Do šesti měsíců muselo předložit plány návrhů, jak zjednat nápravu nadměrného deficitu. Dodnes je stav Paktu takový, že žádná země nezaplatila pokutu, ale s mnoha státy byla zahájena procedura, která podle mého názoru „vyšumí do ztracena“.

---

⁵¹ ŠMÍDOVÁ, Z.; MAZUR, J. *EurAktiv.cz* [online]. 2006 [cit. 2011-03-20]. Jaký vliv má revidovaný Pakt stability a růstu na fiskální disciplínu?. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/analyza/jak-vliv-m-revidovan-pakt-stability-a-rstu-na-fiskln-discipl>>.

Po nástupu krize EK zjistila, že veřejné finance jsou u některých států v tak špatném stavu, že bude trvat roky, než se dluhy vrátí pod hranici 60 % HDP a veřejný deficit bude rovný hodnotě 3 % HDP nebo nižší. Shodla se s Radou EU na přísném dohlížení a sankciování států, které tato pravidla porušují. Na zasedání summitu Evropské rady 17. 6. 2010 si předsedové vlád a prezident odsouhlasili, že státy, jejichž rozpočtový deficit bude překročen, budou sankciovány pokutou ve výši 0,2 % HDP. Stejná sankce platí i pro veřejný dluh. EK navrhovala automatické sankce s úmyslem zpřísnit Pakt, což bylo ale zamítnuto Francií a Německem.

Nadále tedy o sankcích budou rozhodovat ministři financí v 6 měsíční lhůtě. Pokud by po tuto dobu o sankcích nebylo rozhodnuto a hospodaření států by se nezlepšovalo, pak by rozhodování o sankcích přešlo na EK. Přísnější tresty mají dostávat členské státy eurozóny, jež budou nuceny složit zatím nestanovenou zálohu, jejíž výše se má odvíjet od velikosti a síly jejich ekonomiky. Tyto státy budou ze zmíněné zálohy navíc platit úroky až do doby, kdy opět začnou plnit pravidla Paktu⁵².

Vedle procedury nadměrného schodku by mohla být zavedena rovněž procedura nadměrné nerovnováhy. Evropská komise by v takovém případě mohla účinně postihovat i ty státy, které se vyznačují nedostatečnou vůlí k reformám a ztrátou konkurenceschopnosti.

Je otázkou času, zda se naplní plány přísného dohledu a ministři financí budou pokutovat všechny nedisciplinované státy nebo opět se ukáže vliv těch nejvlivnějších států a Pakt se stane snůškou odstavců, které nikdo nebude plnit.

4.2 Nové mechanismy pro finanční stabilitu a růst

Jako odpověď na krizi Evropská unie zavedla několik nových mechanismů, které můžeme považovat za krok dopředu k posílení postavení EU ve světě a na světových trzích, přičemž jde hlavně o upevnění finanční stability, která byla znehodnocena vlivem krize. Díky těmto novým mechanismům zbývá už jen malý krok k formování Evropské fiskální unie (EFU), která by mohla být pouhým mezikrokem k politické unii⁵³.

---

⁵² *EurAktiv.cz* [online]. 01. 07. 2010 [cit. 2011-02-15]. Komise chce zpřísnit sankce za špatné hospodaření členských států. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/komise-zprisnila-sankce-za-poruvani-rozpocetovych-pravidel-007681>>.

⁵³ *Klaus.cz* [online]. 28. 3. 2011 [cit. 2011-04-01]. Od EU přes EMU k EFU: poznámky k bruselskému summitu. Dostupný z WWW: <<http://www.klaus.cz/clanky/2796>>.

Následující dokumenty jsem seřadila posloupně tak, jak byly předkládány na evropských summitech Rady EU. Hodnotou či důležitostí bych za nejdůležitější dokumenty označila Evropský stabilizační mechanismus a Strategii Evropa 2020.

4.2.1 Strategie Evropa 2020

Příchod krize zcela zastavil vývoj hospodářského a sociálního pokroku a odhalil strukturální nedostatky v evropském hospodářství. Evropská komise zjistila, že kromě stabilizačních mechanismů potřebuje navrhnout i určitou strategii, která by přispěla k posílení EU a jejího růstu.

Stabilní hospodářský růst a zvyšování počtu pracovních míst byl rozmachem posledních let, ale v roce 2009 klesl HDP o 4 %, průmyslová výroba se snížila na úroveň 90. let 20. století a počet nezaměstnaných dosáhl 23 milionů, což je 10 % výdělečně činného obyvatelstva EU. Pracovní doba se stále snižuje a je o 10 % nižší než průměr v USA nebo Japonsku. Krize silně postihla miliony občanů a odhalila některé zásadní nedostatky evropské ekonomiky.

Evropská komise, tedy její předseda José Manuel Barosso, dne 3. 3. 2010 na pravidelném summitu předložil konečné znění dokumentu s názvem Strategie Evropa 2020, která je návodem jak zajistit inteligentní a udržitelný růst, zaměstnanost a vzdělanost a současně je vylepšenou verzí Lisabonské strategie, která ovšem nedosáhla stanovených cílů. Podle této strategie by totiž Unie měla být dnes „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou, schopnou udržitelného hospodářského růstu s více a lepšími pracovními místy a s větší sociální soudržností“. Jejím problémem byla velká obecnost cílů a následný dopad krize.

Komise v nové strategii, která vstoupila v platnost v červnu 2010, navrhuje 5 měřitelných a konkrétních cílů EU na období deseti let, tedy do roku 2020. Tyto cíle mají být převedeny do vnitrostátních cílů v následujících oblastech: změna klimatu a energie, vzdělání a boj proti chudobě, zaměstnanost a výzkum a inovace.

Předešlé cíle Komise i kvantifikovala, aby mohla na konci období zhodnotit, zda byla strategie pozitivní či nikoli. Kvantitativními cíli jsou⁵⁴:

- ze současných 69 % zvýšit na 75 % obyvatelstva míru zaměstnanosti ve věku od 20 do 64 let,
- 3 % HDP Evropské unie by měla být investována do výzkumu a vývoje,
- v oblasti klimatu a energie by mělo být dosaženo cílů „20-20-20“ (včetně zvýšení závazku na snížení emisí na 30 %, pokud budou podmínky příznivé),
- podíl dětí, které předčasně ukončí školní docházku, by měl být pod hranicí 10 % (nyní 15 %) a nejméně 40 % mladší generace by mělo dosáhnout terciární úrovně vzdělání,
- počet osob ohrožených chudobou by měl klesnout o 20 milionů ze současných 80 milionů.

K dosažení daných výsledků bude třeba politického odhodlání a lepšího řízení ekonomiky. Evropa 2020 vychází ze dvou bodů: z výše uvedených priorit a hlavních cílů, a také ze zpráv jednotlivých zemí, které členským státům pomohou rozvíjet jejich strategie návratu do stavu udržitelných veřejných financí a růstu. Na úrovni EU budou přijaty integrované hlavní směry za účelem pokrytí oblasti působnosti priorit a cílů EU. Jednotlivým členským státům budou předložena doporučení. V případě neuposlechnutí doporučení či nepřiměřené reakce se může stát, že stížnost bude předána danému státu a vše se bude projednávat na politické úrovni. Předkládání zpráv v rámci strategie Evropa 2020 a hodnocení Paktu o stabilitě a růstu bude probíhat současně, uvedené nástroje však zůstanou odděleny a integrita Paktu bude zachována.

4.2.2 Reforma finančního dohledu

Na konci roku 2009 byly předloženy návrhy, které měly vyřešit nedostatky v oblasti dohledu na makroúrovni a mikroúrovni. Na toto reformní oživení se můžeme dívat z pohledu nových institucí anebo z pohledu nových záchranných fondů (EFSM, EFSF)⁵⁵, které se navzájem doplňují a podporují. Nové instituce a orgány měly odstranit nedostatky v oblasti

---

⁵⁴ *European Commission* [online]. 2010 [cit. 2011-04-02]. Strategie Evropa 2020. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_CS_ACT_part1_v1.pdf>.

⁵⁵ Evropského finančního stabilizačního nástroje (EFSF), Evropského mechanismu finanční stabilizace (EFSM)

finančního dohledu. V říjnu 2010 Evropský parlament tuto reformu finančního dohledu dokončil.

Dříve byly ustanoveny tři poradní výbory:

- Evropský výbor orgánů bankovního dohledu (CEBS),
- Evropský výbor orgánů dozoru nad pojišťovnictvím a zaměstnaneckým penzijním pojištěním (CEIOPS),
- Evropský výbor regulátorů trhů s cennými papíry (CESR).

Tyto výbory byly ale později nahrazeny třemi novými nadnárodními regulačními orgány, které mají za úkol sledovat finanční trhy z pohledu **mikroúrovně** a jsou financovány z předešlých poradních výborů. Jsou jimi⁵⁶:

- **EBA** (European Banking Authority) – Evropský orgán pro bankovníctví, dokument sepsaný v nařízení Rady (EU) č. 1093/2010, ze dne 24.11.2010⁵⁷ se sídlem v Londýně a do čela tohoto orgánu byl zvolen Andrea Enria.
- **ESMA** (European Securities and Market Authority)- Evropský orgán pro cenné papíry a trhy se sídlem v Paříži.
- **EIOPA** (European Insurance and Occupational Pensions Authority) – Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění, se sídlem ve Frankfurtu nad Mohanem⁵⁸ a ředitelem byl zvolen Gabriel Bernardino.

K těmto novým orgánům se od ledna 2011 přidala také Evropská rada pro systémová rizika (**ESRB**), která dohlíží na finanční stabilitu v Evropské unii z pohledu **makroúrovně**. Tato Rada má za úkol upozorňovat na systémová rizika, která mohou ohrozit a poškodit evropský finanční trh.

Evropský výbor pro systémová rizika je zřízen právními předpisy, které navrhla skupina odborníků pod vedením Jacquesa de Larosiéra⁵⁹:

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1092/2010 ze dne 24. listopadu 2010 o makro-obežretnostním dohledu nad finančním systémem na úrovni Evropské unie a o zřízení Evropské rady pro systémová rizika („nařízení o ESRB“)

---

⁵⁶ <http://www.europarl.europa.eu/en/pressroom/content/20100921IPR83190/>

⁵⁷ <http://www.eba.europa.eu/Home.aspx>

⁵⁸ <https://eiopa.europa.eu/about-eiopa/index.html>

⁵⁹ <http://www.esrb.europa.eu/about/background/html/index.en.html>

- Nařízení Rady (EU) č. 1096/2010 ze dne 17. listopadu 2010 o pověření Evropské centrální banky zvláštními úkoly, které se týkají fungování Evropské rady pro systémová rizika.

Výbor pro systémová rizika je také součástí Systému finančního dohledu (ESFS). Jeho náplní je zajišťovat dohled nad finančním systémem celé Unie.

ESFS je velmi rozvětvený a mimo ESRB do něj také spadají další nové orgány, které byly zavedeny jako komplexní soubor opatření. Patří sem kromě výše zmiňovaných třech nových orgánů i následující výbory:

- Společný výbor evropských orgánů dohledu a
- příslušné orgány nebo orgány dohledu členských států, jak stanoví právní předpisy zřizující tři evropské orgány dohledu.

V nařízení o ESRB se uvádí: „*ESRB je odpovědná za makro-obezřetnostní dohled nad finančním systémem v rámci Unie s cílem přispívat k předcházení systémovým rizikům pro finanční stabilitu v Unii, která jsou důsledkem vývoje v rámci finančního systému, nebo k jejich zmírňování, při zohlednění makroekonomického vývoje, tak aby nedocházelo k výskytům rozsáhlých finančních problémů. Přispívá k řádnému fungování vnitřního trhu a zajistí tím trvalý příspěvek finančního odvětví k hospodářskému růstu.*“⁶⁰

Náplní ESRB je zpracovávat následující úkoly:

- analyzovat a shromažďovat veškeré podstatné a nezbytné informace,
- musí identifikovat systémová rizika a vymezit stupně jejich důležitosti,
- vydává varování v případě, že vyhodnotí rizika za významná a poté je zveřejní,
- vydává i doporučení, jako nápravná opatření reagující na zjištěná rizika,
- sleduje reakce na varování a doporučení,
- úzce spolupracuje s ostatními orgány a subjekty, které spadají do ESFS a podle potřeby jim poskytuje informace, které sesbírala, aby je ostatní orgány mohly využít pro zpracování souborů kvalitativních a kvantitativních ukazatelů, které jsou důležité pro určení a měření systémových rizik,
- účastní se podle potřeby činnosti společného výboru evropských orgánů dohledu,

---

⁶⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1092/2010

- koordinuje svou činnost s MMF a Radou pro finanční stabilitu (FSB), pokud se jedná o záležitosti vztahující se k makroekonomickému dohledu.

Organizační struktura ESRB se skládá z generální rady, řídicího výboru, sekretariátu a poradního a technického výboru. Předsedou je prezident Evropské centrální banky, Jean-Claude Trichet a po jeho boku jsou dva místopředsedové.

To, že ESRB je nový orgán, dokazuje i fakt, že první zasedání generální rady se konalo 20. 1. 2011, přičemž jsou v plánu minimálně čtyři zasedání ročně.

Sporným bodem celé této reformy se jeví rozdělení pravomocí mezi nadnárodními a národními orgány, co se týče dohledu nad finančními trhy. Národní orgány zodpovídají za každodenní fungování domácích trhů. Nadnárodní orgány by měly zasáhnout až v případě, kdy národní orgány vyhodnotí nečekanou situaci jako naléhavou, nebo v případě, že dojde k porušení práva EU vlivem špatného uplatnění evropských nařízení národními regulačními orgány. Nadnárodní orgány mohou také zakročit, v situaci nadnárodní povahy, např. půjde-li o nadnárodní banku. O komplikovanosti situace není pochyb a budoucnost ukáže, zda jsou národní a nadnárodní orgány schopné spolupracovat.

4.2.3 Evropský stabilizační mechanismus

Kromě nových dohledových orgánů Evropská komise navrhla i nové záchranné nástroje a mechanismy, které mají být kdykoli připraveny pomoci členskému státu EU nebo eurozóny, jestliže se tento stát dostane do platební neschopnosti, stejně jako Řecko, naruší stabilitu eura anebo EU.

Finanční podpora členských států probíhá ve formě úvěrových záruk, které bude Unie moci poskytnout zadluženým zemím prostřednictvím tzv. Evropského finančního stabilizačního nástroje (**EFSF**), na jehož vytvoření se dohodli ministři ECOFINU. Tento fond byl vytvořen, aby pomohl financování dluhu Irska. Má podobu akciové společnosti se sídlem v Lucembursku, jeho ředitelem je Klaus Regling a akciovými podílíky budou členské státy eurozóny. Dohlížet nad EFSF bude Evropská komise a ECB. Pokud se některá země dostane do potíží se splácením dluhopisů, EFSF vydá dluhopisy a získané peníze půjčí postiženému státu. Objem fondu sestává z příspěvků členských zemí eurozóny, jejichž výše je pro každou zemi vypočtena na základě její kapitálové účasti v ECB (viz Příloha 3). Například nevyzpytatelné Slovensko, které nechtělo pomoci Řecku, nyní poskytne 4,37 mld. eur. Největší podíl má samozřejmě Německo s 119,39 mld. eur.

Jako další nový fond vznikl Evropský mechanismus finanční stabilizace (EFSM) určený pro všechny státy v EU, přičemž čerpat by z něj měly nečlenské státy eurozóny. Celkový objem finanční podpory je stanoven na 60 mld. eur.

Oba tyto nástroje budou po roce 2013 zrušeny a vznikne nový finanční nástroj, tj. Evropský mechanismus stability (ESM). „Přístup k finanční pomoci z ESM bude poskytován na základě přísné politické podmíněnosti v rámci makroekonomického ozdravného programu a na základě důkladné analýzy udržitelnosti veřejného dluhu, jež provede Komise společně s MMF a v součinnosti s ECB. Přijímající členský stát bude muset zajistit náležitou formu zapojení soukromého sektoru, v závislosti na konkrétní situaci a způsobem plně slučitelným s praxí MMF“⁶¹.

Po sloučení obou nástrojů EFSF a EFSM bude skutečná úvěrová kapacita 500 mld. eur. S pomocí se počítá i od MMF, se kterým bude ESM velmi úzce spolupracovat. EFSF bude fungovat i po červnu 2013 do doby, než budou splaceny všechny dluhopisy, které byly vydány.

Institucionální forma ESM bude mezivládní organizace se sídlem v Lucemburku. Důkazem závažnosti ESM je fakt, že EU v souvislosti s tímto stabilizačním mechanismem počítá i se změnou Lisabonské smlouvy. Nepůjde o zásadní změnu, ale o dodání odstavce do Smlouvy o fungování Evropské unie, přesněji článek 136 SFEU se doplní o odstavec ve znění:

*„Členské státy, jejichž měnou je euro, mohou zavést mechanismus stability, který bude aktivován v případech, kdy to bude nezbytné k zajištění stability eurozóny jako celku. Poskytnutí jakékoli požadované finanční pomoci v rámci tohoto mechanismu bude podléhat přísné podmíněnosti.“*⁶²

Břežnový summit Evropské rady v roce 2011 toto doplnění odstavce odsouhlasil a nyní se čeká na proces ratifikace ve všech členských zemích EU. Smlouva o fungování EU nebude pozměněna nýbrž tímto odstavcem doplněna jako mezinárodní smlouva.

ESM bude sestaven z Rady guvernérů, kterou budou tvořit ministři financí zemí eurozóny, evropský komisař pro hospodářské a měnové záležitosti a prezident ECB. Rada

---

⁶¹ Evropská rada [online]. 25. 3. 2011 [cit. 2011-03-27]. Závěry ER summitu 24. - 25. 3. 2011. Dostupný z WWW: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/ec/120303.pdf>.

⁶² Summit Rady EU dne 16. -17. 12. 2010

guvernérů bude rozhodovat o přijetí či odmítnutí pomoci, o úvěrové kapacitě ESM a o změnách nástrojů ESM. O výsledku hlasování rozhodne kvalifikovaná většina, stanovená na 80 % hlasů.

Celková výše upsaného kapitálu bude 700 mld. eur. Z této částky bude 80 mld. eur tvořit splacený kapitál, který budou členské státy eurozóny splácet v pěti ročních splátkách od června 2013. V Příloha 5 je uveden klíč stanovených podílů na upsaném kapitálu ESM.

4.2.4 Evropský semestr

Dalším vylepšením ochrany před krizí je tzv. Evropský semestr, který navrhla Evropská komise v červnu 2010 a jeho cílem je předejít opakování dluhových krizí. V platnost semestr vstoupil 1. 1. 2011 a hlavní funkcí EK je předběžná kontrola návrhů rozpočtů členských států EU.

Poté co členský stát odešle do konce dubna návrh svého rozpočtu na následující rok, Komise posoudí, zda jsou dlouhodobé plány snižování rozpočtových deficitů a příslušné návrhy reforem, které jsou v té dané zemi prováděny či plánovány, v souladu s cíli, na nichž se každoročně v březnu dohodnou členské státy.

Komise poté na základě svých šetření vypracují posudek, o němž na pravidelných Radách v červnu a červenci 2011 budou diskutovat ministři financí EU a eurozóny. I když se návrhy rozpočtů ukážou jako mylné a nesplnitelné, nepočítá se s žádnými sankcemi. Unie věří, že jen tlak na členské státy ze strany Komise bude dostačující.⁶³

4.2.5 Pakt euro plus

Na tomto Paktu se shodly členské státy eurozóny i několik dalších států EU, např. Bulharsko, Dánsko, Litva, Lotyšsko, Polsko a Rumunsko. Hlavním cílem je posílit ekonomický pilíř HMU, který by měl přinést kvalitnější koordinaci hospodářských politik a navýšit konkurenceschopnost. Pakt je o dobrovolnosti a mohou se k němu připojit i další státy EU, které by usilovaly o navrácení konvergence, která byla snížena vlivem krize. Je zaměřen na oblasti výlučných pravomocí členských států a hlavním významem je zvýšení konkurenceschopnosti mezi státy. Jde zde také o blízkou spolupráci a souhru se všemi předchozími mechanismy a strategiemi v této kapitole vyjmenované.

---

⁶³ Zavedenieura.cz [online]. 25-02-2011 [cit. 2011-04-10]. Evropský semestr. Dostupné z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/index_1649.html>.

O Paktu euro plus se zatím jedná, ale již nyní jsou vyjmenované čtyři závazky (podpořit konkurenceschopnost, zaměstnanost, přispívat k udržitelnosti veřejných financí a posílit finanční stabilitu)⁶⁴, které každý stát má rozvést a navrhnout soubor konkrétních opatření, která mají být provedena v následujícím roce. Evropská rada o těchto souborech bude jednat na pravidelném summitu v červnu 2011.

4.3 Budoucnost eurozóny

Po vývoji všech reformních návrhů, které byly sepsány a vyjednány mezi Evropskou unií, Evropskou komisí a představiteli členských států, zůstává pořád otázka, zda je možné udržet i nadále eurozónu takovou, jaká je, zda by nebylo lepší slabší státy vyloučit z eurozóny nebo odsunout na druhou kolej. Právě tyto státy brzdí ekonomický růst vyspělých států. Během loňského roku padlo mnoho návrhů, a ráda bych okomentovala čtyři nejzajímavější.

4.3.1 Možné návrhy vývoje

První navrhovanou variantou je vystoupení z eurozóny nejvíce problémových zemí, ať už dočasné nebo trvalé. Tento krok by znamenal návrat ke staré národní měně, ale s podmínkou devalvujícího kurzu pro navýšení konkurenceschopnosti. Postupně by docházelo ke snížení zadluženosti díky rychlejšímu růstu a devalvované měně, k postupnému odstraňování nerovnováh a poté eventuálně i k opětovnému vstupu do HMU.

Tento scénář je pro realizaci velmi nepravděpodobný, protože schází platné právní legislativy a normy, které by umožňovaly vystoupení z HMU. Pravdou také zůstává, že všechny státy se staví proti tomuto kroku, i když při záchraně Řecka mnoho lidí po jeho vyloučení z eurozóny volalo.

Druhým krokem by mohl být tzv. řízený bankrot po roce 2013. Evropská unie si pro řízený bankrot zvolila jemnější termín „**restrukturalizace dluhu**“. Počítá se, že restrukturalizace dluhu bude potřebná u států jižního křídla, především Řecka, Irska a podle mého názoru nyní i u Portugalska. Tento scénář je jeví dosti pravděpodobný, avšak pokud tyto státy zbankrotují, nezasáhne to jen je, ale poškodí to i státy jako jsou Německo, Velká Británie, Francii, Španělsko, které jsou největšími poskytovateli půjček pro státy jižního křídla.

---

⁶⁴ *Evropská rada* [online]. 25. 3. 2011 [cit. 2011-03-27]. Závěry ER summitu 24. - 25. 3. 2011, Příloha. Dostupný z WWW: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/ec/120303.pdf>.

Například Německo, jak můžeme vidět v následující tabulce (viz Tab. 25), má celkové pohledávky u bank jižního křídla v hodnotě 318,2 mld. eur. I přes tuto enormní částku, kterou Německo pohledává od jižních států, do Evropského záchranného fondu vloží ještě částku 123 mld. eur.⁶⁵

Tab. 25 Pohledávky německých bank ve vybraných zemích (v mld. eur)

Řecko	28,0
Španělsko	146,8
Portugalsko	28,7
Irsko	114,7
Celkem	318,2

Zdroj: EURO č. 49/2010, str. 18

Podle posledních zpráv z EU⁶⁶ evropští experti i Německo začínají spekulovat o bankrotu Řecka. Řecko by mělo umazat 50 % až 70 % svého dluhu, aby se veřejný dluh stáhl na udržitelnou úroveň 60 % HDP a aby se dalo mluvit o restrukturalizaci. Je možné, že Řecko požádá ještě o prodloužení lhůty splatnosti nebo o snížení úroků, aby zabránilo svému krachu. Vše se rozhodne v červnu 2011, kdy by mělo Řecko předložit postupy pro snižování dluhu.

Třetí zajímavou variantou je rozdělení eurozóny na dvě části, vytvořit tzv. **dvourychlostní eurozónu**. Do kategorie silných států by se zařadilo Německo, Benelux, Finsko, Rakousko a Francie. Zbytek států by vytvořilo druhou skupinu se slabým eurem, v krajním případě by byly odkázány k návratu ke své staré měně. K tomu to by došlo, pokud by pomocné záchranné fondy zcela selhaly. Následně by záleželo na Německu, jako největšímu dárci a poskytovateli pomoci, jakým způsobem by vyhodnotilo ekonomicko - politické ambice v rámci celé Evropy. Poté by mohlo po Evropě kolovat euro ve stejné podobě jako západní a východní marka.

⁶⁵PÁRAL, P. Eurem oholená Evropa. *Ekonomický týdeník EURO*, roč. 2010, č. 49, str. 18. ISSN 1212-3129.

⁶⁶Čt24.cz [online]. 13. 4. 2011 [cit. 2011-04-13]. Řecko bude muset smazat asi polovinu dluhů. Dostupný z WWW: <<http://www.ct24.cz/ekonomika/121067-recko-bude-muset-smazat-asi-polovinu-dluhu/>>.

Čtvrtá a poslední varianta je ponechání eurozóny ve stávajícím složení, tedy sedmnácti státy. V tomto scénáři se počítá s podporou záchranných fondů, ať už dočasných nebo trvalých. Jedná se o nová pravidla, která umožní vzájemné přesouvání dluhů pomocí záruk a fiskálních transferů i pomocí monetarizace vládních dluhů Evropskou centrální bankou. Tento scénář je akceschopný už jen z toho důvodu, že vedoucí představitelé eurozóny do těchto fondů vložili tolik politického úsilí, že nyní couvnout by znamenalo pokles kredibility EU. Důsledkem tedy bude, že eurozóna a EU pravděpodobně zůstanou i nadále nejpomaleji rostoucím regionem světa (hned za USA a Čínou) se snižující se konkurenceschopností a postupným zaostáváním⁶⁷.

4.3.2 Prognóza vývoje eurozóny

Pravidelná hospodářská prognóza Evropské komise nastínila na podzim mírně optimistický vývoj, což znamená, že hospodářské oživení bude pokračovat. Dobrým znamením je i fakt, že i podle odhadů růstu HDP z předešlé podzimní prognózy 2010 byl vývoj eurozóny pozitivnější, než na jaře 2010 Evropská komise odhadovala. V roce 2010 měl být růst na 0,9 % HDP a o rok později na 1,5 %. Výsledná čísla jsou ale podstatně vyšší podle podzimní prognózy a rok 2010 byl zakončen s růstem 1,7 % HDP, zatím co v roce 2009 se eurozóna potýkala s recesním propadem na -4,1 % HDP. Prognózy na roky 2011 a 2012 je také pozitivní, neboť se odhaduje růst kolem 1,6 % HDP respektive 2 % HDP (viz tab. 26).

Co se týká členských států, v roce 2011 bude recesí procházet ještě Řecko a Portugalsko. Ostatní státy počítají s mírným růstem a EU jako celek bude o 200 bazických bodů rychlejší než eurozóna. Ve srovnání s ostatními světovými velmocemi zůstává EU i eurozóna s růstem pozadu. Jedním z faktorů ovlivňujících hloubku dopadu krize na růst HDP je míra otevřenosti ekonomiky. USA není tak závislé na vývozech a mají velkou vnitřní poptávku, proto pokles růstu hospodářství není tak hluboký.

---

⁶⁷ JANÁČKOVÁ, Stanislava; JANÁČEK, Kamil. *Česká národní banka* [online]. 3. 1. 2011 [cit. 2011-03-18]. Budoucnost eura: Možné scénáře. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2011/cl_11_110103.html>.

Tab. 26 Prognóza vývoje eurozóny

	2009	2010	2011	2012
Růst HDP*	-4,1	1,7	1,6	1,8
Inflace*	0,3	1,5	2,2	2,0
Nezaměstnanost*	9,5	10,1	10,0	9,6
Veřejný deficit*	-6,3	-6,3	-4,6	-3,9
Bilance běžného účtu*	-0,7	-0,5	0,0	0,1

Zdroj: Ekonomická prognóza Evropské komise – jaro 2011, *) vůči HDP

V USA se hospodářský růst HDP odhaduje v roce 2011 na 2,1 % a 2,5 % HDP v roce 2012. Japonský růst HDP byl v roce 2010 úctyhodných 3,5 %, ale odhady dalších let budou negativní. Rok 2011 bude ve znamení 1,3 % růstu HDP a další rok má být 1,7 % HDP. Je ale možné, že po ničivém zemětřesení a následné tsunami se odhady změni úplně.

Vzhledem k oslabujícímu globálnímu vývoji a počínající fiskální konsolidaci se očekává, že výkon ekonomik se v roce 2011 zmírní či poklesne, avšak v roce 2012 můžeme očekávat zpětný růst díky silící soukromé poptávce. Tomu, že rok 2011 bude v znamení útlumu, nasvědčovala data již druhé poloviny roku 2010. Data růstu HDP Spojených států amerických a jiných rozvíjejících se zemí ukázala dynamičtější růst ve čtvrtém čtvrtletí 2010, než se předpovídalo při podzimní prognóze⁶⁸. Díky pozitivnímu vývoji světové ekonomiky a pozitivnímu přístupu podnikatelského sektoru v EU můžeme predikovat rychlý růst HDP do budoucna. V předběžné jarní zprávě 2011 Evropská komise poukazuje na to, že ekonomická činnost nabírá na rychlosti a že se začínají objevovat i první náznaky růstu i mezi odvětvími. Jarní prognóza zrevidovala ekonomické hodnoty podzimní zprávy v kladném smyslu. Růst HDP se v eurozóně odhaduje na 1,6 %, což je o 0, 1 procentního bodu více než na podzim.

Vývoj inflace ve světě je velmi odlišný. V Japonsku se budou potýkat s deflací a prognóza pro rok 2012 je 0,0 % a v USA je inflace nižší než v eurozóně, 1,1 % pro rok 2011 a 1,5 % pro rok následující. Prognózy inflace jsou z jara revidovány výrazněji, protože prudký nárůst cen energií a komodit v posledních několika měsících způsobil nárůst harmonického

⁶⁸ *European Commission* [online]. Únor 2011 [cit. 2011-04-02]. Předběžná jarní prognóza 2011. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/eu_economic_situation/pdf/2011-03-01-interim_forecast_en.pdf>.

indexu HICP. Nárůst komodit zejména v rozvíjejících se tržních ekonomikách, kde zboží a zejména potraviny mají vyšší podíl ve spotřebním koši, bude způsobovat problémy. Pro rok 2011 byla tedy inflace upravena pro eurozónu na hladinu 2,2 % a na přelomu let 2011-2012 by se měla inflace pohybovat kolem 2 %.

V souvislosti s hospodářským oživením, jež v EU sílí, se budou pomalu zlepšovat i podmínky na pracovním trhu. Míra nezaměstnanosti by měla postupně klesat z letošních cca 9,5 % na přibližně 9 % v roce 2012. Hlavním problémem je vysoká míra nezaměstnanosti mladých lidí do 26 let. Celkové podmínky však zřejmě zůstanou slabé a budou odrážet mimo jiné rušení politických opatření přijatých v reakci na recesi a probíhající strukturální úpravy, zejména ve veřejném sektoru. Nejvyšší nezaměstnanost státu z celé eurozóny a z celé EU má Španělsko, kde míra dosahuje pro rok 2011 20,2 % a na rok následující je odhadovaná míra 19,2 %. Na druhou stranu nejmenší míru nezaměstnanosti má Rakousko, které by v roce 2011 mělo dosáhnout 4,2 % a rok následující 4 %. Průměr USA je výhledově kolem 9 % a japonská nezaměstnanost se pohybuje kolem 5 %.

Míra zaměstnanosti by se také měla plíživým tempem zvyšovat a od záporných čísel roku 2010 se předpokládá přehoupnutí do čísel kladných. Bude však ještě dlouho trvat, než se zaměstnanost bude pohybovat kolem 1,6 %, což byl průměr zlatých časů eurozóny let 1997-2001.

Vývoj celkových investic je také pozitivní, kdy v roce 2010 eurozóna zažívala v této oblasti recesi a to -0,8 %, tak pro letošní rok a rok 2012 se očekává růst 2,2 % a 3,6 %. Nejhorší vývoj v oblasti investic zažilo Irsko, kterému se snížil příjem investic o 21,1 % v roce 2010 a v letošním roce se očekává propad o 10 %. Až v roce 2012 bude příliv celkových investic na nule. Od podzimu také klesla averze k riziku a akciové trhy se začínají pomalu probouzet. Dílem této obnovy byla i úspěšná aukce dluhopisů ze záchranného fondu EFSF, která se uskutečnila na začátku roku, přičemž poptávka po dluhopisech byla devětkrát vyšší, než se očekávalo. Tím tlak na euro polevil a je tedy jasné, že investoři mají i nadále zájem o eurozónu. Největšími zájemci jsou investoři z Asie a celkový objem odkoupených dluhopisů dosáhl 44,5 mld. eur⁶⁹.

---

⁶⁹První obligace záchranného fondu EU slavily. *Měsíčník EU aktualit*. únor 2011, č. 89, s. 2. ISSN 1801-5034.

I když posuzuji eurozónu jako celek, připadá mi, že budoucí vývoj evropských států bude značně odlišný. Fiskální situace se po dlouhá léta zhoršovala a řada zemí neplnila rozpočtová kritéria. Ke zlepšení by mělo dojít u hospodaření jednotlivých členských států. Rozpočtové deficity by měly letos klesnout v celkem 24 členských státech z 27, především pak díky ukončení stimulačních programů na podporu ekonomiky během hospodářské krize. Celkový deficit v EU činil v roce 2010 6,8 % HDP, letos to bude 5,1 % HDP a v roce 2012 se růst zastaví na 4,2 % HDP. Pokud jde o veřejný dluh, ten bude plnit pouze pět zemí z celkových 17 států eurozóny.

Prognózy eurozóny jsem nastínila, ale cílem mé diplomové práce byla analýza dvou zemí stojících před bankrotem. Po finančních půjčkách od ostatních států a MMF se Řecko i Irsko částečně zachránily a připadá mi, že situace budoucího hospodářského vývoje se bude pozvolně zlepšovat stejně jako vývoj v celé eurozóně.

4.3.3 Prognóza hospodářského vývoje Řecka

Po desetileté fiskální expanzi přišel pád, na který nikdo v eurozóně nebyl připravený, natož tak Řecko. Nastalo období vysokého deficitu veřejných financí, velkého veřejného dluhu, rostoucích úrokových sazeb, vysoké bilance běžného účtu platební rozvahy, nerovnováhy příjmů a vysokého zahraničního dluhu, který tvoří až 70 % vládního dluhu. Tento výčet největších problémů uvedl Řecko do velké krize. A prognózy? V roce 2010 přišlo Řecko se stabilizačním plánem a konsolidací veřejných financí, s jejichž pomocí se očekává k utlumení domácí poptávky v roce 2011, přičemž v druhé polovině roku je možné, že dojde k oživení řecké ekonomiky.

Řecko se nadále bude potýkat s recesí i v roce 2012. Letošní hodnota inflace je odhadována na 2,2 % a stále bude mírně klesat. Následující rok se očekává 0,5 %. To, že byla inflace v roce 2010 tak vysoká, způsobilo zvýšení DPH a zvýšení spotřebních daní u alkoholu, tabáku a pohonných hmot. Na druhé straně neustále poroste nezaměstnanost, která se dá přiřknout reformě veřejného sektoru, kde dochází k vysoké redukci pracovních míst a snížené pracovní příležitosti v soukromém sektoru.

Řecká vláda se zaručila za snižování salda veřejných financí. Letošní rok se očekává deficit rozpočtu o velikosti 7,4 % HDP, ale následující rok nejspíše dojde ke zvýšení o 0,2 procentních bodů. Evropská komise ale varuje, že výsledky veřejných financí musíme brát s nadhledem, protože nikdo neví přesně, jaký by měl opravdový výsledek být.

Vývoz zboží a služeb by měl opět růst až o 5,5 % v roce 2011 a služby by se měly vrátit na původní stav jako před krizí. To je dobrá zpráva pro Řecko, které žije z cestovního ruchu.

Tab. 27 Klíčové makroekonomické ukazatele Řecka

Makro ekonomičtí ukazatelé	2009	2010	2011	2012
Růst HDP v %	-2,3	-4,2	-3,0	-1,1
- příspěvek domácí poptávky v p.b.	-2,2	-8,0	-6,0	-1,0
- příspěvek zásob v p.b.	-2,1	-0,1	0,1	0,3
- příspěvek čistých exportů v p.b.	2,1	3,9	2,9	1,8
Míra nezaměstnanosti v %	9,5	12,5	15,0	15,2
Inflace (HICP) v %	1,3	4,6	2,2	0,5
Saldo běžného účtu*	-14,0	-10,6	-8,0	-6,5
Saldo veřejných financí*	-15,4	-9,6	-7,4	-7,6
Veřejný dluh*	126,8	140,2	150,2	156,0

Zdroj: Ekonomická prognóza Evropské komise – podzim 2010, *) vůči HDP

Neutichající problém bude nadále s veřejným dluhem, který každým rokem narůstá v jednotkách procentních bodů. Letošní stav dluhu bude 150,2 % HDP a následně vzroste na 156,0 % HDP. Řekové se budou muset hodně snažit, aby takto obrovský dluh snížili na požadovanou hranici 60 %. Spíše se tu nabízí možnost, že by Řecko mělo vyhlásit bankrot a dluh by se restrukturalizoval⁷⁰.

4.3.4 Prognóza hospodářského vývoje Irska

Irsko se po splasknutí stavební bubliny, zhroutení developerského sektoru a selhání bankovního sektoru znovu snaží o oživení ekonomiky. Po půjčce od států eurozóny a MMF ve výši 85 mld. eur se nyní snaží navrátit udržitelný růst a obnovit důvěru v irský bankovní systém.

Podle souhrnné tabulky s makroekonomickými daty Irska je patrné, že hospodářský růst HDP se v letošním roce dostane z recese a bude se držet na 0,9 % HDP. Růst v dalších letech bude velmi mírný. Vláda musela stanovit čtyřletý plán na konsolidaci svých veřejných financí a tempo obnovy bude záviset na rychlosti formování reformy. Irské finance byly silně zasaženy hospodářskou a finanční krizí. Ostré zhoršení salda vládního sektoru z mírného přebytku v roce 2007 skočilo na gigantickém deficitu 32,3 % HDP v roce 2010, letošní

⁷⁰ European Commission [online]. 2010 [cit. 2011-03-27]. Autumn forecasts 2010- Greece. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2010_autumn/el_en.pdf>.

výsledek by měl být „jen“ 10,3 % HDP a deficit v roce 2012 9,1 % HDP. Takto vysoký propad byl způsobený poklesem příjmů a jednorázovými výdaji na záchranná opatření.

Záchranný balíček, který předložila vláda jako opatření na rok 2011, je ze tří čtvrtin na straně výdajů. Jde např. o snížení kapitálových výdajů, nižší sociální převody, snížení zaměstnanosti ve veřejném sektoru. Proběhne také reforma příjmů fyzických osob.

Nezaměstnanost během krize vzrostla a až do roku 2012 se bude pohybovat kolem 13 %, což je nad průměrem eurozóny a také vysoce nad obvyklou mírou v Irsku, která se na začátku 20. století pohybovala kolem 5 %. V letošním roce se Irsko vymaní z deflace a inflace bude postupně růst na hodnotu 0,4 % respektive 0,6 % v roce 2012. Bohužel veřejný dluh bude i nadále růst až v desítkách procentních bodů. Roku 2009 byl dluh na úrovni 65,6 % HDP a předpokládaný dluh v roce 2012 je 114,3 % HDP⁷¹.

Tab. 28 Klíčové makroekonomické ukazatele Irska

Makro ekonomičtí ukazatelé	2009	2010	2011	2012
Růst HDP v %	-7,6	-0,2	0,9	1,9
- příspěvek domácí poptávky v p.b.	-11,3	-4,4	-3,2	-0,6
- příspěvek zásob v p.b.	-1,4	0,7	0,4	0,0
- příspěvek čistých exportů v p.b.	3,8	3,4	3,7	2,6
Míra nezaměstnanosti v %	11,9	13,7	13,5	12,7
Inflace (HICP) v %	-1,7	-1,5	0,4	0,6
Saldo běžného účtu*	-3,1	-1,1	1,5	2,7
Saldo veřejných financí*	-14,4	-32,3	-10,3	-9,1
Veřejný dluh*	65,5	97,4	107,0	114,3

Zdroj: Ekonomická prognóza Evropské komise – podzim 2010, *) vůči HDP

⁷¹ European Commission [online]. 2011 [cit. 2011-03-27]. Autumn forecasts 2010- Ireland. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2010_autumn/ie_en.pdf>.

5 Závěr

Diplomová práce je zaměřena na hospodářskou krizi v eurozóně a následné změny rozpočtové disciplíny, jež byly navrženy Evropskou radou. Hospodářská krize zasáhla Evropu a eurozónu na přelomu let 2009-2010 a způsobila velké ekonomické propady.

Eurozóna má za sebou více než deset let své existence. Přičemž v prvním desetiletí ji nepotkaly žádné opravdu závažné problémy, které by otestovaly její flexibilitu při řešení problémů a její celkovou životaschopnost. Tyto problémy nastaly, respektive přišly, s nástupem světové finanční krize.

Cílem mé práce bylo analyzovat dopad hospodářské krize na nejslabší členské státy eurozóny. Především jsem popsala hospodářskou situaci Irska a Řecka před dopadem finanční krize a po ní, protože právě tyto státy byly příčinou divergence celé eurozóny.

V druhé kapitole jsem se snažila nastínit stav hospodářství Řecka, Španělska, Portugalska a Irska. Tyto státy vstoupily do ES v rozmezí třinácti let. Ostatními zeměmi byly považovány za méně vyspělé a neschopné konkurovat ostatním státům. Očekávalo se, jakým způsobem se vypořádají s přípravou na vstup do HMU. Evropská komise stanovila konvergenční kritéria pro vstup do HMU, která nyní platí pro nečleny eurozóny, členů eurozóny se týká Pakt stability a růstu. V něm musí státy plnit dvě fiskální kritéria, 3 % HDP veřejného deficitu a 60 % HDP veřejného dluhu. Soustředila jsem se především na plnění kritérií zmíněných států před vstupem do HMU a po něm.

V následující kapitole jsem svou deskriptivní analýzu zaměřila na hospodářství Řecka a Irska v posledních letech, protože právě tyto státy zapříčinily, že dopad krize na eurozónu byl tak rozsáhlý. Oba státy musely požádat o finanční pomoc EU a MMF, jelikož se dostaly do platební neschopnosti a nebyly nadále schopny plnit své závazky. Řecko obdrželo půjčku v hodnotě 110 mld. eur a Irsko zažádalo o finanční pomoc ve výši 85 mld. eur. Projevil se zde naplno paradox eurozóny, kdy v rámci principu solidarity chudší státy půjčily peníze bohatším a nedisciplinovaným na úkor toho, že si samy musely vypůjčit.

Faktem ale zůstává, že jižní státy měly tendenci zadlužovat se ještě před vstupem do HMU, což způsobila měnová politika EU, protože přijetí eura zapříčinilo v těchto zemích vznik tzv. levných peněz, které získaly vyšší kredibilitu a úvěry byly úročeny nižší nominální sazbou. Levné peníze a snadné úvěry podporovaly zadlužování vládního i soukromého sektoru, a tudíž tyto státy ztrácely na konkurenceschopnosti, protože rostla inflace, se kterou

se nedokázaly vyrovnat. Levné peníze, finanční krize a rozmařilost byly důvodem, že řecký deficit veřejných financí přesahuje čtyřikrát hranici kritéria Paktu stability a růstu a veřejný dluh je dvojnásobně vyšší než stanovená hodnota 60 % HDP. Pokud se Řecko rychle nevzchopí a neobnoví meziroční tempo růstu HDP, které se nyní nachází v recesi, je možné, že se brzy dostane do dluhové pastí a bude muset vyhlásit bankrot neboli tzv. restrukturalizaci dluhu.

Poslední kapitolu jsem věnovala popisu budoucích kroků, které povedou ke stabilizaci rozpočtové disciplíny. Eurozóna zareagovala na vnitřní nerovnováhu a dluhovou krizi tím, že vytvořila dočasné i trvalé záchranné fondy. Mezi dočasné fondy patří Evropský finanční stabilizační nástroj (EFSF) a Evropský mechanismus finanční stabilizace (EFSM), které se v roce 2013 sloučí a vytvoří trvalý fond Evropský stabilizační mechanismus (ESM). ESM bude určen pro vlády těch zemí eurozóny, kterým finanční trhy nechtějí již půjčovat za ekonomicky přijatelné úrokové sazby. Podklady jsem čerpala z posledního březnového summitu Evropské rady, kde se rozhodlo o vytvoření zásadní strategie pod názvem Evropa 2020 a o reformě finančního dohledu vytvořením nových orgánů dohledu.

Dalším krokem ke stabilizaci bylo zpřísnění Paktu stability a růstu. Pakt byl vytvořen v roce 1997, v roce 2005 byl reformován a až nyní se Evropská rada společně s Evropskou komisí dohodly na zpřísnění dohledu nad státy, protože v již sedmnácti zemích, které jsou členy eurozóny, obíhá euro jako jednotná měna a kritéria Paktu v nich nejsou plněna dostatečně. Tyto státy se vzdaly možnosti provádět svoji autonomní měnovou politiku a pravomoci plně přenesly na Evropskou centrální banku. Pro udržení fiskální disciplíny a zachování stabilní a trvale udržitelné ekonomiky v eurozóně musejí státy dodržovat zásady fiskální disciplíny. Většina států Pakt stability a růstu neplnila a nyní se potýkají s problémy. Nynější zpřísnění ale není další reformou, nýbrž pevným rozhodnutím představitelů států, že od této chvíle budou dohlížet na nestabilní státy a vyžadovat nápravné akce a sankce. Pomocným prostředkem Paktu bude také Evropský semestr, kdy členské státy EU musejí předkládat své návrhy rozpočtů ke schválení Komisi.

Pro ratingové agentury nastane změna ve formě povinné registrace na území EU a bude nad nimi zaveden dohled, který by měl vést k větší transparentnosti, snazší porovnatelnosti mezi sebou navzájem a potenciální konflikty zájmu by se měly naprosto eliminovat.

Bylo by příliš smělé a optimistické tvrdit, že ekonomická krize je na území eurozóny zažehnána. Prognózy budoucího vývoje eurozóny, Irska a Řecka, ale ukazují, že nejhorší

propady ekonomického růstu byly již překonány a eurozóna začíná opět pomalu růst. Dle všech zobrazených ukazatelů, které jsem použila pro analýzu zmíněných států a eurozóny samotné, se hospodářství začíná zotavovat z hluboké krize. V roce 2009 byla eurozóna v recesi o velikosti -4,1 % HDP, pro letošní rok 2011 se odhaduje růst o velikosti 1,6 % HDP a budoucí prognóza pro rok 2012 očekává růst o 0,2 procentních bodů vyšší. Pro Řecko jsou vyhlídky horší, protože se předpokládá, že až do roku 2012 bude bojovat s recesí, kdy pro letošní rok je odhadován růst -3 % a následující rok -1,1 %. Irsko by se mělo na rozdíl od Řecka z recese dostat již letošní rok a meziroční tempo růstu by mělo být kolem 1 procentního bodu.

ECB po dlouhé době zvýšila o 0,25 procentních bodů svou úrokovou sazbu na hodnotu 1,25 % a tím začala přitvrzovat svou měnovou politiku. Míra inflace v eurozóně prochází oživením, kdy meziroční změna míry inflace je pro rok 2011 odhadována na 2,2 %, což dokládá, že se ekonomika eurozóny začíná pomalu vzpamatovávat z deflace roku 2009. Problémem nadále zůstává vysoká míra nezaměstnanosti v eurozóně, jež ani do příštích let nebude pozitivní. Její nynější hodnoty se pohybují na úrovni 90. let 20. Století, kdy byla míra nezaměstnanosti kolem 10 %. Vše bude záležet na soukromém sektoru, jak se vypořádá s krizí a jak bude schopen vytvořit nová pracovní místa.

Podle mého názoru krize eurozóny nemusela být tak rozsáhlá a Evropská rada spolu s Evropskou komisí nemusely řešit scénáře o rozpadu eura či odchodu slabých států z eurozóny, kdyby byla dodržovaná určitá pravidla. Od začátku bylo jasné, že v eurozóně musí probíhat vše podle daných kritérií, což ale selhalo. Země porušovaly pravidla, aniž by následoval nějaký trest. Politický vliv Francie a Německa byl mnohem větší, než aby byly potrestány za svou nedisciplinovanost v oblasti veřejného deficitu a dluhu. Benevolentnost k vývoji veřejných financí byla až moc vysoká. Na všechny tyto skutečnosti také eurozóna nakonec doplatila. Je pravděpodobné, že půjčky od EK a MMF se, alespoň u Řecka, změní v nevratné půjčky, protože Řecko nebude schopné splnit své závazky. V posledních dubnových týdnech roku 2011 vyšly na povrch informace o možném bankrotu Řecka, který mnozí považují za levnější možnost záchrany.

Na hypotézu, zda došlo ke změně pravidel z důvodu hospodářské krize, si můžeme odpovědět kladně, ale jestli tato pravidla budou mírnit další dopady možných krizí, není tak jasné. Vše bude záležet na politické vůli a odhodlání členských států stabilizovat rozpočtovou disciplínu, zajištění udržitelného růstu a konkurenceschopnosti vůči světovému trhu.

6 Seznam použité literatury

MONOGRAFICKÉ PUBLIKACE

- DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 368 s. ISBN: 978-80-7400-075-1.
- JANÁČKOVÁ, S. *Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. 1.vyd. Nakladatelství: Centrum pro ekonomii a politiku, 2010. 99. s. ISBN: 978-80-86547-95-4.
- KARPOVÁ, E. *Aktuální otázky světové ekonomiky: Hospodářská situace Řecka před vstupem do Evropské měnové unie*. 1. vyd. Praha: VŠE, 2001. 18 s. ISBN 80-245-0147-3.
- KLVAČOVÁ, E. *Světová ekonomická krize: příčiny, projevy, perspektivy*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2009. 101 s. ISBN 978-80-7431-012-6.
- KOHOUT, P. *Finance po krizi: důsledky hospodářské recese a co bude dál*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 218 s. ISBN 978-80-247-3199-5.
- KRUGMAN, P. *Návrat ekonomické krize*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2009. 168 s. ISBN 978-80-7021-984-3.
- LACINA, L. a kol. *Měnová integrace: Náklady a přínosy členství v měnové unii.*, 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. 538 s. ISBN 978-80-7179-560-5.
- LACINA, L. *Ten Years of Euro: Success?* 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 318 s. ISBN 978-80-7380-226-4.
- MARKOVÁ, J. *Mezinárodní měnová spolupráce*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2006. 269 s. ISBN 80-245-1053-7.
- *Monitoring Tax Revenues and Tax Reforms in EU Member States 2010 - Tax Policy After the Crisis*. Brussels : Commission of the European Union, 2010. 86 s. ISBN 978-92-79-16925-0.
- NĚMCOVÁ, I. a kol. *Ekonomická governance*. 1.vyd. Praha: Professional Publishing, 2010. 128 s. ISBN 978-80-7431-020-1.
- WOODS, T. *Krach- příčiny krize a nápravná opatření, která ji jen zhoršují*. 1. vyd. Nakladatelství: Dokořán, 2010. 224. s. ISBN: 978-80-7363-273-1.

TIŠTĚNÁ PERIODIKA

- HRUŠKA, B. Pád říše irské. *Ekonomický týdeník Euro*, roč. 2010, č. 48, str. 52. ISSN 1212-3129.
- KINDLEROVÁ, R. Část dluhů odmázne privatizace. *Ekonomický týdeník Euro*, roč. 2010, č. 24, str. 73. ISSN 1212-3129.
- PÁRAL, P. Eurem oholená Evropa. *Ekonomický týdeník EURO*, roč. 2010, č. 49, str. 18. ISSN 1212-3129.
- Protikrizová opatření v politikách EU ve světle setkání zemí skupiny G20. *Měsíčník EU aktualit*. Duben 2009, č. 67, s. 13-16. ISSN 1801-5034.
- ZÁMEČNÍK, M. Plán, který přišel příliš pozdě. *Ekonomický týdeník Euro*, roč. 2010, č. 49, str. 62. ISSN 1212-3129.
- ZÁMEČNÍK, M. Tygr v rejži. *Ekonomický týdeník Euro*, roč. 2010, č. 38, str. 74. ISSN 1212-3129.
- ZAORAL, K. Jízda na nízké úroky skončila. *Ekonomický týdeník Euro*, roč. 2010, č. 18, str. 34. ISSN 1212-3129.
- ZDENĚK, M. Zvítězí politika nad zdravým rozumem? *Ekonomický týdeník Euro*, roč. 2010, č. 27-28, str. 34. ISSN 1212-3129.

ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE

- *Doingbusiness.org* [online]. 2011 [cit. 2011-04-05]. Podmínky podnikání Řecka a Irska. Dostupný z WWW: <<http://www.doingbusiness.org/~media/FDPKM/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB11-FullReport.pdf>>.
- *Economic Crisis in Europe: Causes, Consequences and Responses* [online]. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication15887_en.pdf>. ISSN 0379-0991>.
- *EFSS* [online]. 2011 [cit. 2011-04-01]. Evropský fond finanční stability. Dostupný z WWW: <http://www.efsf.europa.eu/attachment/faq_en.pdf>.

- *European Commission* [online]. 2010 [cit. 2011-03-22]. Statistická příloha podzimní prognózy 2010. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2010_autumn/statistical_en.pdf>.
- *European Commission* [online]. 2010 [cit. 2011-03-27]. Autumn forecasts 2010-Greece. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2010_autumn/el_en.pdf>.
- *European Commission* [online]. 2010 [cit. 2011-04-02]. Strategie Evropa 2020. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_CS_ACT_part1_v1.pdf>.
- *European Commission* [online]. 2011 [cit. 2011-03-27]. Autumn forecasts 2010-Ireland. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2010_autumn/ie_en.pdf>.
- *European Commission* [online]. Únor 2011 [cit. 2011-04-02]. Předběžná jarní prognóza 2011. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/eu_economic_situation/pdf/2011-03-01-interim_forecast_en.pdf>.
- *Evropská rada* [online]. 25. 3. 2011 [cit. 2011-03-27]. Závěry ER summitu 24. -25. 3. 2011. Dostupný z WWW: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/ec/120303.pdf>.
- *International Monetary Fund* [online]. 2005 [cit. 2011-01-27]. Greece and Ireland: Selected Issues. Dostupný z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2005/cr0538.pdf>>.
- *Zavedenieura.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-02-27]. Smlouva o založení Evropského společenství - Maastrichtská kritéria. Dostupný z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Protokol_13.pdf>.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- *Businessinfo.cz* [online]. 01. 04. 2011 [cit. 2011-04-08]. Španělsko-souhrnné teritoriální informace. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/spanelsko/1000541/>>.
- *Businessinfo.cz* [online]. 01. 10. 2010 [cit. 2011-01-27]. Irsko- zahraniční obchod. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/irsko-zahranicni-obchod-zeme/6/1000785/#sec1>>.

- *Businessinfo.cz* [online]. 01. 12. 2010 [cit. 2011-02-10]. Řecko- zahraniční obchod. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/recko-zahranicni-obchod-zeme/6/1000795/>>.
- *Businessinfo.cz* [online]. 13. 01. 2011 [cit. 2011-03-30]. Portugalsko- souhrnné teritoriální informace. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/portugalsko/1000793/>>.
- *Businessinfo.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-02-18]. Irsko- souhrnné teritoriální informace. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/irsko/1000785/>>.
- *Česká národní banka* [online]. 2011 [cit. 2011-03-27]. ESRB a ESFS. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/mezinarodni_vztahy/esrb_esfs/>.
- *Česká národní banka* [online]. 2011 [cit. 2011-03-27]. Srovnávací tabulka ratingového ohodnocení vybraných zemí. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/mezinarodni_vztahy/rating/>.
- *Český statistický úřad* [online]. 11.3 2008 [cit. 2011-02-10]. Deflace. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/deflace>>.
- *Čt24.cz* [online]. 13. 4. 2011 [cit. 2011-04-13]. Řecko bude muset smazat asi polovinu dluhů. Dostupný z WWW: <<http://www.ct24.cz/ekonomika/121067-recko-bude-muset-smazat-asi-polovinu-dluhu/>>.
- *EBA* [online]. 2011 [cit. 2011-04-02]. EBA- Evropský orgán bankovního dohledu. Dostupný z WWW: <<http://www.eba.europa.eu/Home.aspx>>.
- *EIOPA* [online]. 2011 [cit. 2011-04-27]. EIOPA- Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění. Dostupný z WWW: <<https://eiopa.europa.eu/about-eiopa/index.html>>.
- *ESRB* [online]. 2010 [cit. 2011-04-02]. ESRB- Evropský výbor pro systémová rizika. Dostupný z WWW: <<http://www.esrb.europa.eu/about/background/html/index.en.html>>.
- *EurAktiv.cz* [online]. 01. 07. 2010 [cit. 2011-02-15]. Komise chce zpřísnit sankce za špatné hospodaření členských států. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/komise-zprisnila-sankce-za-porusevani-rozpocetovych-pravidel-007681>>.

- *EurAktiv.cz* [online]. 29. 11. 2010 [cit. 2011-02-19]. EU se dohodla na záchranném balíčku pro Irsko. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/eu-se-dohodla-na-zachrannem-balicku-pro-irsko-008161>>.
- *Europa.eu* [online]. 29/11/2010 [cit. 2011-03-11]. Autumn forecast 2010-2012. Dostupný z WWW: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/1614>>.
- *European Commission* [online]. 2010 [cit. 2011-03-27]. Autumn forecasts 2010-Greece. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2010_autumn/el_en.pdf>.
- *European Commission* [online]. 2010 [cit. 2011-04-01]. Pakt o stabilitě a růstu. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/sg_pact_fiscal_policy/index_cs.htm?cs_mid=570>.
- *European Commission* [online]. 2010 [cit. 2011-04-01]. Program stability a konvergenční programy. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/sg_pact_fiscal_policy/fiscal_policy528_cs.ht>.
- *European Commission* [online]. 2011 [cit. 2011-03-27]. Autumn forecasts 2010. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2010_autumn_forecast_en.htm>.
- *European Commission* [online]. 2011 [cit. 2011-03-30]. Scénáře přijetí eura. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/adoption/scenarios/index_en.htm#>.
- *Euroskop.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-02-20]. Španělsko v evropské unii. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/557/sekce/spanelsko-v-evropske-unii/>>.
- *Eurostat* [online]. 2011 [cit. 2011-03-15]. Deficity veřejných financí států EU. Dostupný z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=teina200&tableSelection=2>>.
- *IDnes.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-02-27]. Mezinárodní měnový fond schválil úvěr Řecku, pošle mu 30 mld eur. Dostupný z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/mezinarodni-menovy-fond-schvalil-uver-recku-posle-mu-30-miliard-eur-1dp-/eko_euro.aspx?c=A100509_222529_eko_euro_abr>.

- *Ihned.cz* [online]. 1. 2. 2011 [cit. 2011-02-04]. Nezaměstnanost v EU i eurozóně se drží na deseti procentech, lidí bez práce je ale méně. Dostupný z WWW: <<http://ekonomika.ihned.cz/c1-49692710-nezamestnanost-v-eu-i-eurozone-se-drzi-na-deseti-procentech-lidi-bez-prace-je-ale-mene>>.
- JANÁČKOVÁ, Stanislava; JANÁČEK, Kamil. *Česká národní banka* [online]. 3. 1. 2011 [cit. 2011-03-18]. Budoucnost eura: Možné scénáře. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2011/cl_11_110103.html>.
- *Klaus.cz* [online]. 28. 3. 2011 [cit. 2011-04-01]. Od EU přes EMU k EFU: poznámky k bruselskému summitu. Dostupný z WWW: <<http://www.klaus.cz/clanky/2796>>.
- *Lidovky.cz* [online]. 30. března 2006 [cit. 2011-02-15]. Irská ekonomika rychle roste. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/ln_eu.asp?r=ln_eu&c=A060330_204757_ln_eu_hlm>.
- *Novinky.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-03-27]. Irsko od eurozóny a MMF dostane finanční pomoc, suma ještě není známa. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/217369-irsko-od-eurozony-a-mmf-dostane-financni-pomoc-suma-jeste-neni-znama.html>>.
- *Patria.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-03-27]. Vládní zpráva: Z Irska odchází týdně tisíce lidí. Není práce. Dostupný z WWW: <<http://www.patria.cz/Zpravodajstvi/1759704/vladni-zprava-z-irska-odchazi-tydne-tisic-lidi-neni-prace.html>>.
- ŠMÍDOVÁ, Z.; MAZUR, J. *EurAktiv.cz* [online]. 2006 [cit. 2011-03-20]. Jaký vliv má revidovaný Pakt stability a růstu na fiskální disciplínu?. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/analyza/jak-vliv-m-revidovan-pakt-stability-a-rstu-na-fiskln-discipl>>.
- *Wikipedie* [online]. 2011 [cit. 2011-01-07]. Řecko. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98ecko>>.
- *Zavedenieura.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-02-10]. Historie evropské měnové integrace. Dostupný z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_historie_emi.html>.
- *Zavedenieura.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-03-25]. Legislativa Evropského společenství. Dostupný z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/dokumenty_legislativa_es.html>.

Seznam zkratek

cca	přibližně
CEBS	Evropský výbor orgánů bankovního dohledu
CEIOPS	Evropský výbor orgánů dozoru nad pojišťovnami a zaměstnaneckým penzijním pojištěním
CESR	Evropský výbor regulátorů trhů s cennými papíry
CF	Kohezní fond
DFPO	daň z příjmu fyzických osob
DPH	daň z příjmu
DPPO	daň z příjmu právnických osob
EBA	Evropský orgán pro bankovníctví
ECB	Evropská centrální banka
ECU	Evropská měnová jednotka
EFG	Evropský globalizační fond
EFSF	Evropský fond finanční stability
EFSM	Evropský finanční stabilizační mechanismus
EHS	Evropské hospodářské společenství
EIOPA	Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění
EK	Evropská komise
ER	Evropská rada
ERM II	evropský mechanismus směnných kurzů II
ES	Evropské společenství
ESCB	Evropský systém centrálních bank
ESFS	Evropský systém organizací finančního dohledu

ESM	Evropský stabilizační mechanismus
ESMA	Evropský orgán pro cenné papíry a trhy
ESRB	Evropský výbor pro systémová rizika
EU	Evropská unie
EUR	euro
HDP	hrubý domácí produkt
HICP	harmonizovaný index spotřebitelských cen
HMU	Hospodářská a měnová unie
NATO	Severoatlantická aliance
OSN	Organizace spojených národů
p.b.	procentní bod
SEU	Smlouva o Evropské unii
SF	strukturální fondy
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
USD	americký dolar
viz	lze vidět

Seznam tabulek

Tab. 1 Velikost HDP na osobu v PPS (v %) ve srovnání ekonomické úrovně průměru EU 27	12
Tab. 2 Velikost finanční pomoci ze SF a FS	16
Tab. 3 Výdaje strukturálních fondů v obdobích 1989 – 2006 (v mld. eur)	18
Tab. 4 Stav konvergenčních kritérií před vstupem do HMU	25
Tab. 5 Vybrané charakteristiky ekonomik Řecka, Španělska a Portugalska za rok 1999 (v %)	26
Tab. 6 Obchodní balance v ECU/EUR.....	28
Tab. 7 Ekonomické efekty strukturálních fondů na kohezní státy (v %)	29
Tab. 8 Průměrný růst tempa HDP v zemích eurozóny (v %)	30
Tab. 9 Sféry řeckého hospodářství podle podílu HDP (v %)	33
Tab. 10 Platební balance Řecka (v mld. eur).....	33
Tab. 11 Reálný růst HDP Řecka (v %).....	36
Tab. 12 Míra inflace Řecka podle indexu HICP (v %)	36
Tab. 13 Deficit vládních výdajů Řecka (v % HDP).....	37
Tab. 14 Veřejný dluh Řecka (v % HDP)	38
Tab. 15 Nezaměstnanost Řecka	38
Tab. 16 Velikost důchodu řeckého a irského penzisty (v EUR)	39
Tab. 17 Hrubý domácí produkt na obyvatele (v tis. EUR).....	40
Tab. 18 Reálný růst HDP v Irsku (v %).....	41
Tab. 19 Míra nezaměstnanosti Irska (v %)	41
Tab. 20 Inflace v Irsku podle indexu HICP (v %)	42
Tab. 21 Vývoj veřejného deficitu (v %)	43
Tab. 22 Veřejný dluh Irska	43
Tab. 23 Platební balance Irska 2004- 2009 (mil. eur).....	44

Tab. 24 Sazby hlavních daní Irska a Řecka (v %)	48
Tab. 25 Pohledávky německých bank ve vybraných zemích (v mld. eur)	68
Tab. 26 Prognóza vývoje eurozóny	70
Tab. 27 Klíčové makroekonomické ukazatele Řecka	73
Tab. 28 Klíčové makroekonomické ukazatele Irska	74

Seznam grafů

Graf 1 Meziroční změna tempa růstu HDP (v %)	17
Graf 2 Dotace z EU pro Irsko a další státy v období 1994-1999 (v eur na 1 obyvatele)	18
Graf 3 Veřejný dluh vybraných zemí (v % HDP)	23
Graf 4 Veřejné deficity a přebytky od roku 1995 - 2003	24
Graf 5 Meziroční růst spotřebitelských cen (v %)	27
Graf 6 Export Řecka roku 2009	34
Graf 7 Import Řecka v roce 2009	34
Graf 8 Import Irska pro rok 2009	44
Graf 9 Export Irska pro rok 2009	45
Graf 10 Splatnost obligací Řecka a Irska (v mld. eur)	54

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne: 29. dubna 2011

.....
Lenka Navrátilová

Adresa trvalého pobytu studenta:

Moravské nám. 708, 783 91 Uničov

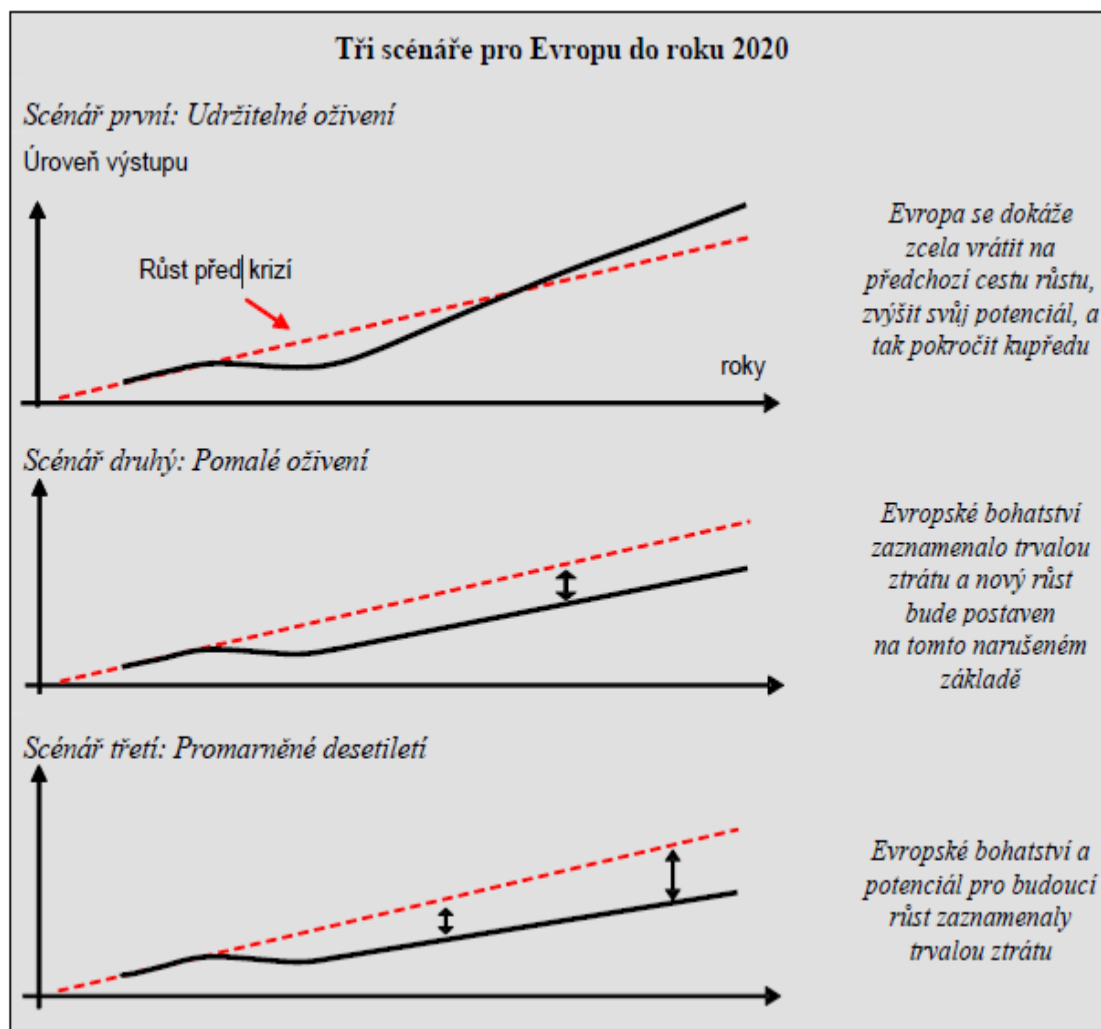
Přílohy

Příloha 1 Deficity veřejných financí zemí eurozóny (v % HDP)

	2008	2009	2010	2011*	2012*
Belgie	-1,3	-5,9	-4,1	-4,6	-4,7
Estonsko	-2,8	-1,7	0,1	-1,9	-2,7
Finsko	4,2	-2,6	-2,5	-1,6	-1,2
Francie	-3,3	-7,5	-7,0	-6,3	-5,8
Irsko	-7,3	-14,3	-32,4	-10,3	-9,1
Itálie	-2,7	-5,4	-4,6	-4,3	-3,5
Kypř	0,9	-6,0	-5,3	-5,7	-5,7
Lucembursko	3,0	-0,9	-1,7	-1,3	-1,2
Malta	-4,5	-3,7	-3,6	-3,0	-3,3
Německo	0,1	-3,0	-3,3	-2,7	-1,8
Nizozemí	0,6	-5,5	-5,4	-3,9	-2,8
Portugalsko	-3,5	-10,1	-9,1	-4,9	-5,1
Rakousko	-0,9	-4,1	-4,6	-3,6	-3,3
Řecko	-9,8	-15,4	-10,5	-7,4	-7,6
Slovensko	-2,1	-8,0	-7,9	-5,3	-5,0
Slovinsko	-1,8	-6,0	-5,6	-5,3	-4,7
Španělsko	-4,2	-11,1	-9,2	-6,4	-5,5
Eurozóna- 17	-2,0	-6,3	-6,6	-4,6	-3,9

Zdroj: Eurostat, * predikce

Příloha 2 Scénáře vývoje EU podle strategie Evropa 2020

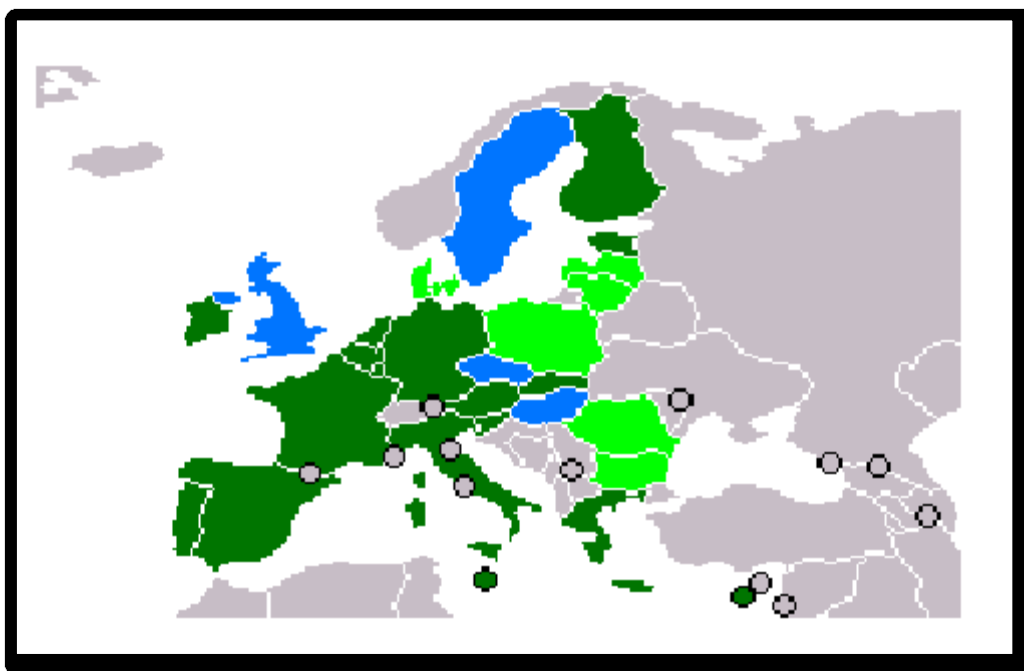
Zdroj: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_CS_ACT_part1_v1.pdf

Příloha 3 Výše finančního příspěvku do EFSF

Země	Garanční vklady zemí (v mil. eur)
Belgie	15 292,18
Finsko	7 905,2
Francie	89 657,45
Irsko	7 002,4
Itálie	78 784,72
Kypr	863,09
Lucembursko	1 101,39
Malta	398,44
Německo	119 390,07
Nizozemí	25 143,58
Portugalsko	11 035,38
Rakousko	12 241, 43
Řecko	12 387,7
Slovensko	4 371,54
Slovinsko	2 072,92
Španělsko	52 352,51
Celková garance	440 000,0

Zdroj: http://www.efsf.europa.eu/attachment/faq_en.pdf, vlastní úprava

Příloha 4 Členské státy Paktu euro plus

Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Euro_Plus_Pact.png

Příloha 5 Klíč pro stanovení podílů na kapitálu ESM na základě klíče pro kapitál ECB

Země	Podíl na kapitálu ESM	Země	Podíl na kapitálu ESM
Belgie	3,477	Lucemburk	0,250
Kypr	0,196	Malta	0,073
Estonsko	0,186	Nizozemsko	5,717
Finsko	1,797	Portugalsko	2,509
Francie	20,386	Slovensko	0,824
Německo	27,146	Slovinsko	0,428
Řecko	2,817	Španělsko	11,904
Irsko	1,592	Rakousko	2,783
Itálie	17,914	Celkem EA 17	100,0

Poznámky: Klíč pro stanovení podílů na kapitálu ESM vychází z klíče pro stanovení podílů na základním kapitálu na HND.

Zdroj: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/ec/120303.pdf